

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2016

Michaela Kadavá

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra sociologie

Jak nám pes změnil rodinu
Sociologický pohled na psa jako člena domácnosti
Bakalářská práce

Autor: Michaela Kadavá
Studijní program: B 6703 Sociologie
Studijní obor: Sociologie obecná a empirická
Forma studia: Prezenční
Vedoucí práce: PhDr. Michal Tošner, Ph.D.

Hradec Králové, 2016

Zadání bakalářské práce

Autor: Michaela Kadavá

Studium: F12579

Studijní program: B6703 Sociologie

Studijní obor: Sociologie obecná a empirická

Název bakalářské práce: **Jak nám pes změnil rodinu - sociologický pohled na psa jako člena domácnosti**

Název bakalářské práce AJ: How Dog Changes Our Family - Sociological View of Dog as a Member of Household

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato bakalářská práce se zabývá domácnostmi, potažmo rodinami, jejíž členem je pes domácí (canis familiaris) a jeho vlivem na mezilidské vztahy. První část práce se zabývá historií soužití člověka a psa, jeho významem a využitím v různých kulturách. Výzkumná část práce se, s využitím metod kvalitativního výzkumu, snaží zjistit, zda došlo po příchodu psa do domácnosti k nějakým změnám v rozdělení sociálních rolí jednotlivých členů rodiny a ke změnám jejich denních aktivit. Dále pátrá po tom, jaký vliv má pes na společenský život členů domácnosti, např. zda se stal důvodem k vytváření si nových kontaktů a také, zda měl pes vliv na socializaci dítěte. Krom již zmíněného se práce snaží odpovědět na to, jak pes ovlivnil vztahy mezi členy domácnosti, zda jeho příchod rodinu více stmelil nebo naopak, s čímž souvisí především plnění různých povinností týkající se péče o psa.

Hendl, Jan. 2008. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-485-4. Možný, Ivo. 1999. Sociologie rodiny: její vývoj, teorie a základní problémy. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN: 80-85850-75-3. Coren, Stanley. 2008. The Modern Dog: A Joyful Exploration of How We Live with Dogs Today. New York: Free Press - Simon and Schuster. ISBN: 978-1439152881 Matoušek Oldřich, Hadinec Miroslav. 1993. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN: 80-901424-7-8. Iben Meyer, Björn Forkman. 2014. Dog and owner characteristics affecting the dogowner relationship, Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research, Volume 9, Issue 4, July/August 2014. ISSN 1558-7878. Babbie, Earl R. 2013. The practice of social research. Belmont, Calif: Wadsworth Cengage Learning. ISBN: 9781133050094. Morey, Darcy F. 2010. Dogs - Domestication and the Development of a Social Bond. ISBN: 9780521757430. Becky, Tipper. 2011. A dog who I know quite well: everyday relationships between children and animals. Children's Geographies, 9:2, 145-165, DOI: 10.1080/14733285.2011.562378.

Garantující pracoviště: Katedra sociologie, Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Michal Tošner, Ph.D.

Oponent: Mgr. Petr Vašát, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 2.11.2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením PhDr. Michala Tošnera, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 25. 7. 2016

Michaela Kadavá

Anotace

KADAVÁ, MICHAELA. 2016. *Jak nám pes změnil rodinu - Sociologický pohled na psa jako člena domácnosti*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové. 81 s. Bakalářská práce.

Tato bakalářská práce se zabývá domácnostmi, jejichž členem je pes domácí (*Canis familiaris*). Cílem práce je zjistit, jaký vliv má přítomnost psa na rozdělení rolí v domácnosti. Rozdělení rolí souvisí s tím, kdo z domácnosti zajišťuje péči o psa a do jaké míry. Práce si také klade za cíl zjistit, zda přítomnost psa v domácnosti ovlivňuje vztahy mezi členy domácnosti. Kromě již zmíněného, se práce zabývá vlivem psa na navazování nových kontaktů, nebo na socializaci dítěte. Práce je rozdělena do sedmi kapitol. První dvě kapitoly se zabývají historií a soužitím člověka a psa, jeho významem a využitím v různých kulturách. Následující dvě kapitoly se věnují vztahu člověka a psa i s ohledem na jeho etickou stránku. Pátá kapitola je stavem dosavadního poznání ve zkoumaném tématu. Šestá kapitola představuje metodologii výzkumu. Poslední kapitolu tvoří zjištění plynoucí z výzkumu.

Klíčová slova: pes, rodina, domácnost, sociální role, sociální vztahy.

Abstract

KADAVA, MICHAELA. *How Dog Changes Our Family - Sociological View of Dog as a Member of Household*. Hradec Kralove: Faculty of Arts, University of Hradec Kralove, 81 pp. Bachelor Degree Thesis.

This bachelor thesis deals with households whose members include domestic dog (*Canis familiaris*). The aim of this thesis is to determine what influence has the presence of a dog on the distribution of roles in the household. The division of roles is associated with the one of the household, who provides care for a dog, and to what extent. The thesis also aims to detect the presence of a dog in the household affects the relationship between household members. In addition to the aforementioned thesis deals with the influence of the dog to provide new contacts and socialization of children. The work is divided into seven chapters. The first two chapters deal with the history and the coexistence of man and dog, its meaning and application in various cultures. The next two chapters deal with the relationship between man and dog as well as with respect to its ethical aspect. The fifth chapter is the status of existing knowledge in the examined subject. The sixth chapter presents the research methodology. The last chapter consists of findings from the research.

Keywords: dog, family, household, social role, social relations.

Poděkování

Mé poděkování patří v první řadě PhDr. Michalu Tošnerovi, Ph.D. za jeho věcné připomínky, odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval. Děkuji také za vstřícnost, která mi byla věnována ze strany vedení katedry. Poděkování patří též mým respondentům, bez jejichž odpovědí by práce nemohla vzniknout. V neposlední řadě děkuji mé mamince Ivetě za čas, který věnovala korektuře práce a zbytku rodiny za jejich podporu. Velkou duševní oporou mi byl také přítel Adam.

Obsah

ÚVOD.....	12
1. PES A ZVÍŘE V SOCIÁLNÍCH VĚDÁCH.....	14
1.1. Sociologie zvířat a human-animal studies	14
1.1.1. Počátky oboru sociologie zvířat.....	14
1.1.2. Rozvoj a institucionalizace oboru	15
1.1.3. Téma sociologie zvířat v české sociologii.....	15
2. SOCIÁLNĚ-KULTURNÍ HISTORIE PSA.....	16
2.1. Jak si pes člověka našel	16
2.1.1. Soužití psa a člověka.....	16
2.1.2. Rozšíření psa s ohledem na archeologické nálezy.....	16
2.1.3. Domestikace <i>Canis lupus familiaris</i>	17
2.1.4. Polyfyletický původ psa	18
2.1.5. Současná psí plemena.....	18
2.2. Pes v kultuře dnešní i minulé	19
2.2.1. Psi ve starověku	19
2.2.2. Psi ve středověku.....	20
2.2.3. Psi v moderní společnosti	21
2.2.4. Psi žijící ve městech: příklad New Yorku	21
3. ETIKA CHOVU PSŮ.....	23
3.1. Pes v právu a skutečná praxe.....	23
3.1.1. Pes v právním systému.....	23
3.1.2. Rozpor mezi tradicí a týráním zvířat.....	24
3.1.3. Psí množírny a neregistrované odchovy	24
3.1.4. Šlechtění psů na úkor zdraví zvířete	25

3.2.	Pracovní a volnočasové využití psů	26
3.2.1.	Psí výstavy	28
4.	POUTO MEZI ČLOVĚKEM A PSEM	28
4.1.	Vztah člověka a psa	28
4.1.1.	Možné podoby vztahů mezi člověkem a psem	29
4.1.2.	Pohřbívání psů	30
4.1.3.	Separáční úzkost	31
4.1.4.	Antropomorfický vztah	31
4.2.	Vliv psa na lidské zdraví	32
4.2.1.	Canisterapie	33
5.	PES ČLEMEM DOMÁCNOSTI	34
5.1.	Domácnost a rodina	34
5.1.1.	Rodina jako systém vztahů a rolí	35
5.1.2.	Vztahy mezi členy rodiny a psem	36
5.2.	Role domácích zvířat v rodině	37
5.3.	Pes a utváření rodiny	38
6.	PRAKTICKÁ ČÁST	40
6.1.	Cíl práce a výzkumné otázky	40
6.2.	Konstrukce výzkumného vzorku s ohledem na cílovou skupinu	40
6.2.1.	Účelový výběr	41
6.2.2.	Výběr metodou sněhové koule	41
6.3.	Design výzkumu	42
6.4.	Techniky sběru dat	43
6.4.1.	Semistrukturovaný rozhovor	43
6.4.2.	Metoda zúčastněného pozorování	43

6.4.3.	Subjektivní posouzení zvolené metody	44
6.5.	Průběh sběru dat	44
6.6.	Zpracování dat.....	45
6.7.	Etika výzkumu	46
7.	EMPIRICKÁ ČÁST	46
7.1.	Deskripce získaných dat a kazuistika	46
	Domácnost Ivany a Robina	47
	Domácnost Venduly	49
	Domácnost Radky a Mirky	50
	Domácnost Moniky a Jozefa	51
	Domácnost Ivety a Petra.....	51
	Domácnost Novákových	52
	Domácnost Reginy	54
	Domácnost Matyldy.....	55
	Domácnost Helgy.....	56
	Domácnost Radka.....	57
	Domácnost Kristýny.....	58
	Domácnost Marie	59
	Domácnost Mileny, Patrika a Karolíny.....	60
7.2.	Výběr psa do domácnosti	61
7.3.	Rozdělení rolí v domácnosti spojené s péčí o psa.....	62
7.4.	Místo psa v rodinném uspořádání.....	64
7.5.	Pes a vztahy uvnitř domácnosti.....	66
7.6.	Sociální vztahy členů rodiny	68
7.7.	Pes a socializace dítěte v rodině	69

7.8. Shrnutí.....	70
7.9. Kritická diskuze	72
ZÁVĚR.....	73
POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE:	75
PŘÍLOHY	- 1 -
Příloha 1: Tabulka domácností.....	- 1 -
Příloha 2: Zúčastněné pozorování	- 4 -
Příloha 3: Scénář rozhovoru	- 35 -
Příloha 4: Ukázka transkripce rozhovoru včetně obrazové přílohy	- 39 -
Příloha 5: Ukázka kódovníku v programu MAXQDA.....	- 51 -

ÚVOD

Pes spojil svou historii s tou lidskou před mnoha tisíci lety. Od té doby se jeho postavení v rámci lidské rodiny hodně změnilo. Ještě v polovině minulého století žili psi převážně u lidských obydlí. Dnes je jejich místo častěji uvnitř, ve větší blízkosti lidí. Ve většině sociologických zkoumání zaměřených na domácnosti stojí psi a jiná domácí zvířata mimo výzkumníkův obzor. Tato bakalářská práce poukazuje na to, že lidé chápou své psy jako členy rodiny a podle toho s nimi také jednají. Když pomineme, že pes je člověku přítelem, mohou, v některých případech, psi lidem substituovat partnera nebo dítě. Zvolené téma bakalářské práce vychází z vlastního zájmu autorky o chovatelství psů. Autorku k napsání inspirovaly různé zkušenosti jejích přátel se psy.

Práce se zabývá domácnostmi, ve kterých žijí psi a tím, jak tato skutečnost ovlivňuje členy dané domácnosti a vztahy mezi nimi. Cílem této práce je zjistit, jaký vliv má přítomnost psa, na vztahy mezi členy domácnosti nebo rodiny a na rozdělení rolí, spojených s péčí o psa. Práce si klade za cíl zodpovězení těchto výzkumných otázek: Jaký vliv má přítomnost psa v domácnosti na individuální životy jejích členů? Jaký vliv má pes na vztahy mezi členy domácnosti a čím může tyto vztahy ovlivňovat? Jaká je role psa v domácnosti a s čím tato role souvisí? Měla přítomnost psa v rodině vliv na socializaci dítěte? Výzkumná část práce byla provedena s využitím kvalitativního přístupu, stěžejní metodou byly hloubkové polostrukturované rozhovory s jedním nebo více členy domácnosti zároveň, tzv. focus group. Jeden rozhovor byl navíc doplněn o pozorování. Práce přináší příspěvek k již realizovaným bádáním v této oblasti.

Teoreticky čerpá práce z různých oborů, především ale ze sociologie rodiny, sociologie zvířat a psychologie rodiny. Práce se pokouší o multidisciplinární pohled na zkoumané téma, proto čerpá také z antropologie, veterinární medicíny či archeologie. Definuje několik základních sociologických pojmů, jako např. domácnost a rodina. Mimo to představuje termíny spjaté s problematikou člověka a domácího zvířete, jako například vazby mezi člověkem a zvířetem, antropomorfizaci nebo separační úzkost. Při psaní práce čerpá autorka, mj. z těchto prací zabývajících se sociologií rodiny [Možný 2002, 2006], vazbou mezi člověkem a psem [Anderson 2007; Boni 2008; Campo, Uchino 2013; Payne, Bennett, Mc Greevy 2015] a přítomností domácího zvířete v rodině [Cohen 2002; Cain 1985; Barker, Barker 1988]. Klíčovou publikací, na kterou práce často odkazuje, je [Power 2008].

Práce začíná vhladem do problematiky sociologie zvířat a rozvoje této nové vědecké disciplíny. Druhá kapitola se věnuje vývoji vztahu psa a člověka, od jeho počátků v době paleolitu, až k dnešnímu nejrozšířenějšímu vnímání psa jako společníka. Kapitola třetí se zabývá některými etickými otázkami spojenými s chovem psů. Následuje čtvrtá kapitola, věnující se vztahu psa a člověka a vlivem psa na lidské zdraví. Důležitou částí je pátá kapitola, zabývající se psy a domácími zvířaty v domácnostech. Další kapitola představuje metodologii, kde je vysvětlen výzkumný postup. Sedmá kapitola je empirická a věnuje se vlastnímu výzkumu, včetně uvědomění si limitů práce v kritické diskuzi. Práci zakončuje závěr, který stručně odpovídá na položené výzkumné otázky.

1. PES A ZVÍŘE V SOCIÁLNÍCH VĚDÁCH

1. 1. Sociologie zvířat a human-animal studies

1.1.1. Počátky oboru sociologie zvířat

„Sociologie jako vědecká disciplína zkoumá pomocí analytických metod a empirických technik struktury, funkce a souvislosti vývoje společnosti...“ [Jandourek 2007] Od této definice by se nepochybně mohla odvíjet domněnka, že pokud chceme zkoumat souvislosti vývoje lidské společnosti, nesmíme opomenout její propojení se světem zvířat. Interakce lidí se zvířaty nás provází již od počátku lidského druhu, což potvrzuje např. níže uvedený příklad s domestikací psa. Ovšem mnozí badatelé mají tendenci prezentovat sociální vědy výhradně jako vědy o diskontinuitě mezi lidmi a zvířaty [Noske 1990]. Odsouvají tak zájem o zvířecí říši jiným, zejména přírodovědným disciplínám, jako je např. biologie. K uvědomění si nepostradatelnosti zvířat, pokud chceme plně zkoumat sociální realitu, jíž jsou zvířata součástí, dochází až v posledních letech.

Přesvědčení, že zvířata nemusejí být vůbec do společensko-vědních analýz zahrnuta, plyne již s karteziánské ortodoxie, která je založena na lingvocentrismu. Toto pojetí, je založeno na myšlence, že zvířata postrádají schopnost používat jazyk a tudíž nemají schopnost myšlení [Sanders 2006]. Max Weber, jeden z nejvýznamnějších sociologů, byl ale zcela jiného názoru, tvrdí, že by bylo možné formulovat sociologii vztahů lidí se zvířaty domestikovanými i volně žijícími. Poukazuje na to, že zvířata mohou rozumět příkazům, hněvu, lásce a reagují na to způsoby, jež jsou vědomě účelové a ovlivněné zkušeností [Weber 1947].

George Herbert Mead svůj pohled na zvířata do jisté míry ztotožňuje s ideou lingvocentrismu, jelikož zvířata podle něj postrádají schopnost používat symboly a nejsou tak schopna jednat vůči člověku. Jejich interakce se člověkem zahrnuje jen „primitivní posunkovou komunikaci“ (např. vrčení psa) [Sanders 2006]. Pozoruhodné je, že Meadův kolega Read Bain s Univerzity v Chicagu obhajoval ve své práci *The Culture of Canines*¹ vznik disciplíny sociologie zvířat [ibid.]. K rozvoji oboru přispěly později také sociobiologické disciplíny. V roce 1975 vychází klíčové dílo Edvarda O. Wilsona *Sociobiology: The New Synthesis*. Nebo r. 1950, již zmíněné etologické dílo K. Lorenze *So kam der Mensch auf den Hund*.

¹ V překladu: Kultura psů.

1.1.2. Rozvoj a institucionalizace oboru

Pohled na psa, optikou Meadovského přístupu, panuje ve společenských vědách až do 70. let 20. století [Vandrovcová 2010]. Sociologie se začíná zabývat problematikou zvířat až poté, co Clifton Bryant r. 1979 uveřejnil požadavek, aby sociologie zaměřila svou pozornost na „*zoological connection*“. Stěžoval si právě na to, že sociologie přehlíží vliv zvířat na naše společenské chování a na vztahy s ostatními lidmi. Reakcí na to bylo, že sociologové publikovali své články v nejvýznamnějších časopisech věnovaných oboru *human-animal studies*, jako je *Society and Animal Journal*, a *Anthrozoös*, vydávaný již od r. 1987. Kromě toho v mnoha jiných periodikách publikovali speciální vydání věnované tomuto tématu. Začátkem tohoto století již bylo na amerických univerzitách nabízeno kolem 40 kurzů věnovaných této problematice. Zlomový moment nastal r. 2002 poté, co byla v Americké Sociologické Asociaci založena sekce „*Animals and Society*“ [Sanders 2006]. Důležitým prvkem byl také vznik řady výzkumných institucí. Např. organizace *Institute for Critical Animal Studies*, která vznikla v roce 2001 a její specifičnost spočívá v tom, že postavení zvířat ve společnosti reflektuje výhradně optikou kritické teorie. Za cíl si klade identifikovat zneužívání zvířat ve společnosti a iniciovat akademickou a společenskou změnu směrem k jeho ukončení [Vandrovcová 2010].

Postupně se začalo objevovat mnoho různých dílčích témat, vtahujících se ke společnému soužití lidí a zvířat, např. o sociálních hnutích za práva zvířat, o vztazích s domácími zvířaty², o veterinářích a zkušenostech pracovníků v profesích, která souvisí se zvířaty. Některé z prací se obracejí přímo k legitimizaci sociologického zájmu o vztahy mezi lidmi a zvířaty [Sanders 2006].

1.1.3. Téma sociologie zvířat v české sociologii

Výše byl nastíněn rozvoj oboru sociologie zvířat a *human-animal studies* ve světě. V českém sociologickém prostředí se tomuto tématu zatím nikdo příliš nevěnoval. Až v posledních letech mladá česká socioložka a aktivistka za práva zvířat Tereza Vandrovcová pomáhá k šíření a rozvoji interdisciplinárního oboru *Animal Studies* do povědomí české odborné i laické společnosti. O tomto oboru v současné době přednáší např. na Univerzitě Karlově nebo Masarykově Univerzitě. V roce 2011 napsala knihu s názvem *Zvíře jako pokusný objekt: sociologická reflexe*, v níž poprvé představuje obor *Animal Studies* českým

² O psech píše např. [Irvine 2003; Sanders 1999].

čtenářům a na „příkladu zvířat v laboratořích ukazuje, jakým způsobem může být sociologická reflexe mezidruhových vztahů přínosná“³.

Až doposud panující nezájem o tuto oblast odráží také zdroje, na kterých Vandrovcová své přednášky staví, ty jsou výhradně cizojazyčné. Sama Vandrovcová ve své rigorózní práci naráží na to, že v české akademické sféře, je toto téma zatím opomíjeno. „Jak je zřejmé, v západní sociologii se tento obor již úspěšně etabloval a bylo by podle mého názoru dobré, kdyby tento trend následovala i česká sociologie... ..obor Animal Studies má potenciál obohatit společenské vědy o dlouho ignorovanou dimenzi, o nové metody a teorie.“ [Vandrovcová 2010:23]

2. SOCIÁLNĚ-KULTURNÍ HISTORIE PSA

2. 1. Jak si pes člověka našel

2.1.1. Soužití psa a člověka

Podle výzkumu organizace *FEDIAF*⁴ má v České republice přibližně 41% domácností nejméně jednoho psa, jejich celkový počet je přibližně 2,1 mil.⁵ Těžko bychom našli jiné zvíře, kterému by člověk věnoval tolik svého času a náklonosti, jako právě psovi. Pes (lat. *Canis lupus familiaris*) - nejlepší přítel člověka, je známé klišé. Ale na téhle, už tolikrát zopakované frázi, je přeci jen dost pravdy. Pes je přítelem, kterého si lidé, jak už jim bývá zvykem, upravili k obrazu, nebo, lépe řečeno, k užitku svému. Ovšem v porovnání s ostatními zvířaty, které člověk nějak pracovně využíval, se mu dostalo úplně jiného postavení v lidsko-zvířecích vztazích. Člověk se se psem začal dělit o svůj prostor i o svou potravu, a v neposlední řadě mu také dovolil, stát se součástí jeho rodiny. Většina dnes chovaných psů už není uvázaných venku před domem, ale mají své místo někde uvnitř domu blízko lidí. Mnoho majitelů psů, dokonce dovolí svému psovi spát s ním v posteli a sedět s ním na pohovce.

2.1.2. Rozšíření psa s ohledem na archeologické nálezy

Pes je jedním z mála kosmopolitních druhů⁶ na planetě. Podobně jako u jiných kosmopolitních organismů, např. u much domácích nebo krys, souvisí jeho rozšíření s lidskou aktivitou a přizpůsobivostí organismu. Proto najdeme v

³ Text byl převzat z webových stránek autorky: <http://vandrovцова.cz/news/110909.html>.

⁴ The European Pet Food Industry Federation (Evropská federace výrobců krmiv pro domácí zvířata)

⁵ Dostupné z:

http://www.fediaf.org/fileadmin/user_upload/Secretariat/facts_and_figures_2014.pdf.

⁶ Je rozšířen na všech pěti kontinentech vyjma Antarktidy.

severských oblastech plemena, jakými je Sibiřský husky nebo Aljašský malamut s hustou srstí, a v teplejších oblastech plemena bezsrstých naháčů.

Při mnohých archeologických výzkumech byly nalezeny ostatky *Canis lupus familiaris* v blízkosti lidských ostatků. Ještě než se rozvinul tento mezidruhový vztah, byl pes loven pro maso [Caras 1999]. Člověk, ale postupem času zjistil, že pro něj bude výhodnější, si psa ochočit. Pes tak začal propojovat svou historii s tou naší. Lidé v pravěkých dobách využívali psy při lovu a mimo to informovali své pány, pokud se k příbytku, který pes mohl obvykle obývat spolu s lidmi, někdo nebo něco přiblížilo. Za psa, který ve své době vážil asi necelých 40 kilogramů, zapřahal člověk jednoduché dřevěné vlečky, díky čemuž mohl najednou přepravovat větší množství nákladu. Této vzájemné symbióze velmi napomáhalo, že pes dokázal číst výrazy tváře, barvu hlasu a různé další lidské neverbální projevy.

2.1.3. Domestikace *Canis lupus familiaris*

Podle nejnovějších genetických výzkumů, byl *Canis lupus familiaris* pravděpodobně prvním domestikovaným⁷ zvířetem⁸. Odpovídá tomu také všeobecně známé tvrzení, že člověk se nejprve věnoval lovu a teprve poté zemědělství. Většina vědců, se na základě aktuálních výzkumů psích fosilií a výzkumů genomu psa a vlka⁹ shoduje na tom, že pes se původně vyvinul z vlka a již v dobách paleolitu, se s migrací *Homo sapiens* rozšířil po celém světě.

Dr. Shipmanová z Pensylvánské státní univerzity dokonce tvrdí, že pes napomohl druhu *Homo sapiens* k „vítězství“ nad *Homo neanderthalensis*. Antropoložka specializující se na tafonomii¹⁰, tvrdí, že na rozdíl od neandrtálců, kteří žádná zvířata nedomestikovali, si druh *Homo sapiens* vytvořil krátce po příchodu do Evropy spojení s vlky. Vlci umožnili člověku lovit efektivněji. Dokázali kořist pronásledovat a nahánět. Člověk ji poté mohl z dálky zabít, což bylo výhodné i pro vlky, kteří už nemuseli čelit zraněním při zabíjení kořisti [Shipman

⁷ Vycházím z definice R. A. Carase z knihy *Zvířata která změnila svět*. Domestikované zvíře je takové, které bylo chované v zajetí, je ochočeno tak, aby bylo poslušné a soužitím s lidmi u něj došlo ke genetickým změnám [Caras 1999].

⁸ Již zmíněný Caras [1999] se ale domnívá, že prvním domestikovaným zvířetem byla koza. Ovšem zakládá tak na blíže nespecifikovaných kosterních nálezích.

⁹ Dosud nejrozsáhlejší výzkum genetické diverzity psovitých, provedl r. 2015 se svým týmem dr. Adam Boyko z Cornellovy univerzity v New Yorku [Shannon et al. 2015]. Výzkumu byly podrobeny DNA vzorky od 4 676 čistokrevných psů ze 161 plemen a 549 psů z ulice. Zahrnuto bylo 38 zemí světa. Tento výzkum potvrzuje, již dříve vyslovenou teorii, monofyletického původu psa, a sice že všechna dnešní plemena psů, mají jednoho společného předka, euroasijského Vlka obecného (lat. *Canis lupus*). Stejně tak prokazuje, že pes se po boku člověka objevoval napříč všemi kontinenty. S ohledem na předchozí zjištění, se k otázce přesného datování domestikace, staví vyhýbavě.

¹⁰ Paleontologická vědecká disciplína zabývající se rozkladem organismů a tím, jak z nich vznikají fosilie.

2015]. V knize *The Invaders: How Humans and Their Dogs Drove Neanderthals to Extinction* se často odkazuje na belgickou paleontoložku Mietje Germonpré.

Germonpré, je vedoucí archeologického výzkumu, který napomohl k datování domestikace psa. Se svým týmem zkoumala 6 lebek psovitých šelem. Tři lebky nalezené asi před sto lety v Předmostí u Přerova byly identifikovány jako lebky paleolitických psů. Vyznačovaly se krátkou lebkou a čenichem, širokým patrem, odlišným uspořádáním zubů a mozkovnou podobnou vlkům. Zbylé tři lebky, sloužící jako referenční skupina, patřily vlkům chovaným v zajetí nebo hybridům. Na lebkách byly také zjištěny stopy po rituálech. Lebka byla posmrtně otevřena a byl z ní vyjmut mozek, jelikož tehdejší lidé věřili, že mozek je sídlem duše.¹¹ Podstatné je, že tento výzkum posunuje předchozí předpoklad domestikace psa přibližně o 10 000 let. Podle těchto zjištění tak k domestikaci psa došlo již před 25 tisíci lety [Germonpré et al. 2015].

2.1.4. Polyfyletický původ psa

Navzdory výše zmíněnému stále ještě slycháváme úvahy nad tím, že pes vznikl kombinací dalších psovitých šelem,¹² jakými byli například šakali nebo kojoti. Za tímto názorem stál např. rakouský etolog Konrad Lorenz. Ve své knize *So kam der Mensch auf den Hund*¹³, popisuje jak lidé a šakali sledují zraněnou klisnu divokého koně. Zatímco šakali dokážou za pomoci lépe vyvinutých smyslů velkou kořist vystopovat, lidé ji díky svému rozumu dokáží za použití nástrojů skolit. Potom, jak píše, následovalo: „Poprvé zavrtěl šakal ocasem na člověka, tím byl učiněn další krok ke psu domácím.“ [Lorenz 2013: 17]

2.1.5. Současná psí plemena

Dnešní psy můžeme rozdělit na dvě skupiny. První skupinu tvoří 343 vyšlechtěných čistokrevných plemen¹⁴ schválených mezinárodní kynologickou organizací *FCI*¹⁵. Tato plemena se od sebe liší nápadnými fyzickými (velikost, barva srsti) i povahovými vlastnostmi (temperament). Ke druhé skupině náleží volně

¹¹ Na toto navazují také zjištění etnografů. Severské kočovné národy Evenků a Igloodiků používají již odnepaměti vlčí zuby jako amulety. Věří totiž, že díky jejich nošení jim při lovu pomáhají vlastnosti onoho zvířete. Ženy národu Nivkh pak nosí zuby fenek jako amulety proti neplodnosti.

¹² Polyfyletický původ psa.

¹³ V češtině známá pod názvem *Život se psem* není pod psa.

¹⁴ Plemena jsou rozdělena do deseti základních skupin: 1. Plemena ovčácká, pastevecká a honácká; 2. Pinčové, knírači, plemena molossoidní a švýcarští salašnickí psi; 3. Teriéři; 4. Jezevčáci; 5. Špicové a psi původního typu; 6. Honiči a barváři; 7. Ohaři; 8. Slídiči, retrívři a vodní psi; 9. Společenská plemena; 10. Chrti.

¹⁵ The Fédération Cynologique Internationale. Zdroj: <http://www.fci.be/en/Presentation-of-our-organisation-4.html>.

pobíhající psi přizpůsobení životu v blízkosti lidských obydlí. Genetický kód těchto psů je mnohem rozmanitější, jsou také více rozšířeni, než je tomu u čistokrevných plemen. Tyto psy v češtině běžně nazýváme jako „pouliční směsky“ nebo „voříšky“. Právě toto běžně užívané označení, nás odkazuje k jejich vysoké genetické rozmanitosti.

2.2. Pes v kultuře dnešní i minulé

2.2.1. Psi ve starověku

Předchozí kapitola nastínila úlohu psa v pravěkých kulturách. Ve starověku byli psi v některých kulturách uctíváni, v jiných zase byly součástí jídelníčku. Bylo dříve, s ohledem na tehdejší potřeby lidské společnosti, na psy nahlíženo jinak, než je tomu nyní na počátku 21. století? Byl pes člověku zejména služebníkem, jako je tomu u hospodářských zvířat, nebo mu byl již od prvopočátku především přítelem? V následujících odstavcích popisují rozličné úlohy psů napříč starověkými kulturami.

V Mezopotámii byl pes¹⁶ obvykle využíván k ochraně stád a ochraně obydlí proti nepřítelům. Pes nebyl obvykle „rodinným mazlíčkem“, ale patřil vždy pouze jednomu majiteli, který o něj pečoval. Mnoho psů se potulovalo volně po městech a vesnicích a živili se zbytky po lidech. V dobách starověkého Egypta byli psi vnímáni jako členové rodiny. Dokladem pro toto tvrzení nám dnes jsou mumifikovaní psi nalezení v hrobkách. Pokud si to tehdejší rodina v Egyptě mohla dovolit, byla psovi „na jeho poslední cestě“ věnována stejná péče jako ostatním členům rodiny. Načež si na projev zármutku pozůstalá rodina oholila obočí. Spousta psů byla dle nálezů různých textů pojmenovávána podle svých charakterových vlastností, např. „Spolehlivý“, „Dobrý pastevec“ ale i „Zbytečný“ [Caras 1999].

V antickém Řecku se motiv psa hojně objevoval v literatuře. Homér píše o Kerbelovi, trojhlavém psovi, kterému přikládal magické schopnosti, což v té době znamenalo i jistou moudrost. Dalším psem, na kterého lze ve starořeckých mýtech narazit je Maira, která byla společníkem Íkaria a po jeho smrti jej pomáhala najít [ibid.]. Psi byli spojováni především s bohyněmi, např. bohyně lovu Artemis, měla po svém boku lovecké psy. Podle psů, řecky *kyón*, byla pojmenována také Kynická filozofická škola. Podobné pozornosti se psům dostávalo i v antickém Římě. Psi zde byli taktéž využíváni k ochraně obydlí¹⁷, proto jsme se zde mohli často setkat

¹⁶ V sumerštině: *ur gi*.

¹⁷ Chápání psa jako ochránce majetku mělo také své zakotvení v římském právu.

s nápísem *Cave Canem*¹⁸. Pes měl mezi ostatními domácími zvířaty v Římě výhradní postavení a byl častým uměleckým námětem [ibid.].

Krev psů byla pro obyvatele starověké Číny posvátná, obětovali proto psy při různých náboženských rituálech. Někdy byli zabiti a pohřbeni před dům, nebo před vchod do města, aby tak odráželi nemoci a neštěstí, které mohly přijít. Později byli nahrazeni různými soškami nebo obrázky psů [Mark 2014].

2.2.2. Psi ve středověku

V období středověku přibývaly další důvody proč psa chovat. Nejčastějšími z nich byly stále ochrana majetku, pomoc při lovu a při pasení dobytka. Již ve středověku bylo zaznamenáno několik případů, kdy psi pomáhali slepcům. Nicméně první systematický pokus, jak psy pro nevidomé trénovat, se objevuje kolem roku 1780 v nemocnici *Les Quinze-Vingts* v Paříži¹⁹.

Už tenkrát si lze povšimnout ambivalentnosti v přístupu tehdejších lidí ke psům chovaným venku a těm, kteří žili uvnitř domů. Psi chovaní venku byli využíváni k pracovním účelům, měli např. za úkol hlídat dobytek nebo stavení. Jednalo se většinou o velká či střední plemena. Takoví psi někdy ani neměli jméno a sloužili lidem také jako potrava. Naopak plemena menšího vzrůstu byla obvykle chovaná uvnitř domu a plnili roli „domácích mazlíčků“. Tito psi byli velmi oblíbení u šlechtických vrstev, které je chovali zejména pro svou potěchu, mimo to ale byli také symbolem společenského statusu. Psů a koní si tehdejší aristokratická společnost velmi cenila. Dostávalo se jim takové péče, kterou neměli ani někteří lidé²⁰. Psi patřící aristokracii se se svými pány často vydávali na cesty a také často směli jíst stejné jídlo jako oni [Figg 2013]. Taktéž rozličná lovecká plemena se těšila u šlechty vysoké oblibě. Někteří psi ale zdaleka takové štěstí neměli a stala se z nich pomocná vojenská síla při různých bojích.

Stále více vzrůstající obliba psů se nevyhnula ani představitelům církve. A tak jak píše ve svém článku Hörten [2014: 296] „Když William Alnwick, biskup z Lincolnu, navštívil r. 1442 Daventerské převorství, byl šokován, když zjistil, že mniši chovají psy a krmí je zbytky jídla určenými pro chudé.“ Horten [2014: 300] také cituje německou abatyši von Bingen, která píše, že „...psi dokáží demonstrovat lásku a loajalitu vůči vlastnímu pánovi, pokud ale je majitel nebo kdokoliv jiný v domě neloajální, nebo dokonce zloděj, psi na něj začnou vrčet a cenit zuby.“

¹⁸ V překladu: Pozor pes.

¹⁹ Zdroj: International Guide Dog Federation - <http://www.igdf.org.uk/about-us/facts-and-figures/history-of-guide-dogs/>

²⁰ Naopak na prasata a jiná hospodářská zvířata bylo nahlíženo takřka jako na věci (patřící rolníkům).

Je nezpochybnitelné, že psi byli již v dobách středověku součástí lidských rodin. Walker-Meikle [2013: 95] ve své disertační práci popisuje mnoho výtvarných děl i výjevů z tehdejších novin, které tento výrok potvrzují. Píše mj., že „Domácí zvířata se objevují také uvnitř rodinných domovů, komunikují se členy rodiny, nebo jen spokojeně spí. Není příliš jasné, kterému členovi rodiny patří; zdá se, ale že jejich přítomnost je často spojena s dětmi.“ [ibid.:95]

2.2.3. Psi v moderní společnosti

Rozličnost v přístupu ke psím společníkům se dochovala až do současnosti. Pomineme-li rozdíly mezi západními státy, kde se psům povětšinou dostává té nejlepší péče, nesené západním konzumerismem, ve státech s přízviskem rozvojové, najdeme psy nechané na pospas osudu, nebo fyzicky týrané. Ovšem rozdíly lze sledovat také uvnitř jednotlivých zemí. V Číně, patří mezi nejpopulárnější plemena Tibetský mastif. Ruku v ruce s tím, jak je toto plemeno žádané, je také jeho vysoká pořizovací cena. V roce 2011 byl prodán nejdražší pes na světě právě tohoto plemene za 1,5 mil. dolarů uhlobaronovi z Číny. Někteří Číňané věří, že psi tohoto plemene jsou posvátní a přinášejí svým majitelům zdraví a bezpečí²¹. Nelze opomenout ani obětavou pomoc místních záchranných stanic pro pomoc zvířatům týraným, nemocným či „jen“ opuštěným. Problém volně pobíhajících psů trápí také evropské státy např. Řecko nebo Rumunsko.

Motiv psa pronikl jak do médií²², tak do všech možných druhů umění. Filmů o psech bylo natočeno spousty, většina z nich nějak reflektuje psí oddanost a loajalitu, jako příklad lze uvést například příběh *Lassie* či *Hačikó – příběh psa*. Dnešní zájem veřejnosti se spíše než k umění, přesouvá k internetu. Největší oblibě se těší zejména výjevy roztomilých chlupatých psíků připomínajících plyšové hračky²³ a psů v různých oblečcích.²⁴

2.2.4. Psi žijící ve městech: příklad New Yorku

Lze uvažovat nad tím, že úloha psů se proměnila s nástupem moderní společnosti spojené s nástupem industrializace a urbanizace. Psi se stali našimi společníky, kteří nám pomáhají vypořádat se s izolací a osamělostí městského života. Výstava uměleckých artefaktů, z období od 18. století po současnost, vztahující se k zájmovému chovu zvířat v New Yorku, představuje z odlišné perspektivy měnící se vztahy mezi lidmi a zvířaty, v souvislosti s nárůstem

²¹ Dostupné na: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2584131/Tibetan-mastiff-puppy-sells-1-2m-China-worlds-expensive-dog-sale.html>

²² Zde uvádím odkaz na první televizi vysílající výhradně pro psy. <http://dogtv.com/>

²³ <http://jolt24.com/2013/07/13/13-famous-internet-dogs-you-probably-should-know-about/>

²⁴ Pes plemene Shiba inu žijící v New Yorku předvádí oblečení určené lidem. <http://mensweardog.tumblr.com/>

urbanizace, industrializace a heterogenity společnosti.²⁵ Čerpám zde z pojednání Olsona a Hustlera věnovaném výstavě *Petropolis*:²⁶ *A Social History of Urban Animal Companions*.

Odlišnost tehdejšího vztahu ke psům, podpořenou různými hnutími za práva zvířat, lze vidět na příkladu z roku 1849, kdy v době epidemie cholery, byli pouliční psi ze strachu z přenášení choroby, zabíjeni lidmi k tomu určenými²⁷. Mezitím se doma chovaným psům dostávalo povětšinou dobré péče i pozornosti.²⁸ Pes v rodině se stal součástí idealizovaného obrazu spokojené rodiny.

Psi se také stali objektem zájmů výrobců různých dekorací, nádobí apod. Ruku v ruce s narůstajícím počtem psů v městských částech, bylo třeba přijít s různými regulacemi, které se týkají pobytu psů v městských venkovních prostorech. Například se vypořádat se psími exkrementy²⁹, s bezpečností (nošení náhubků, očkování psů) a tím, kde a za jakých podmínek se budou moci pohybovat.³⁰ Došlo k rozvoji velkého počtu různých služeb spojených se psy. Někteří z lékařů se začali specializovat čistě na zvířata chovaná doma.³¹ Vzniklo nové odvětví potravinářského průmyslu zaměřené na krmivo pro psy a objevili se profesionální venčitelé psů.

V době, kdy byli někteří majitelé psů vystěhováváni ze svých bytů, ať už kvůli hluku či nepořádku, stávají se psi nedílnou součástí postmoderní městské rodiny. V reakci na tento společenský fenomén vzrůstá počet různých společenských dohod, a vznikají různé místní organizace majitelů psů, které později zaštiťuje *New York Council of Dog Owner Groups (NYCDOG)*, jehož posláním

²⁵ Do města přicházejí lidé různých etnik z různých společenských tříd.

²⁶ Pet v angličtině znamená domácí mazlíček. Slovo polis, řecky πόλις, v přeneseném významu znamená město.

²⁷ Takovým lidem se říkalo psí zabijáci nebo psí lapači.

²⁸ Bohužel toto vnímání stále přetrvává. Volně pobíhající pouliční psi jsou v některých zemích místními obyvateli, stále vnímáni jako problém. Lidé se jich štítí nebo bojí z důvodu přenosu nemocí či útoku. V ČR jsou takové psi odchyceni policií a předány do některého z psích útulků.

²⁹ V roce 1978 byly přijaty zákony o uklízení psích exkrementů, v angličtině tzv. *Pooper scooper laws*.

³⁰ Místním pejskařům se tak podařilo „vylobovat“ místa, kde mohli psi volně běhat. V Bronxu jim dokonce vybavili park s agility překážkami.

³¹ Protože se psi dostali do těsné blízkosti lidí, spali s nimi, jedli stejné jídlo jako lidé, bylo pro ně nepředstavitelné, kdyby měl pes zahynout kvůli léčitelnému zdravotnímu problému. Stejně tak začaly vznikat útulky pro opuštěná zvířata, díky čemuž již psi nemuseli být utráceni, navzdory tomu, že toto řešení problému odložených nebo volně pobíhajících psů bylo mnohem nákladnější.

jsou společné zájmy majitelů psů a polických aktérů v otázkách týkajících se psů³² [Olson and Hustler 2003].

3. ETIKA CHOVU PSŮ

3.1. Pes v právu a skutečná praxe

3.1.1. Pes v právním systému

Právní chápání zvířat v jednotlivých státech se obvykle odvíjí od místních kulturních zvyklostí. Zatímco v Tibetu jsou psi posvátní, muslimové je vnímají jako nečistá zvířata³³. Ochránci zvířat, obvykle narážejí na to, že lidé neměří všem zvířatům rovným dílem. Opět se zde setkáváme s odlišnými kulturními preferencemi jedinců. Psi jakožto druh, na tom spolu s ostatními doma chovanými zvířaty, nejsou v západních zemích tak špatně, jako je tomu kupříkladu u hospodářských nebo volně žijících zvířat, kde dochází ke zmenšování jejich životního prostoru³⁴. Lidé si neváží života všech živočišných druhů stejně. Odlišují, pokud někdo zabije krysou, švába nebo psa. Zvířata si nejsou rovná ani v lidském chápání, ani v právním smyslu [Sunstein 2016]. Dle novely českého občanského zákoníku z roku 2012 přestalo být zvíře věcí³⁵. Občanský zákoník také hovoří o právech na vlastnictví zvířete. V § 1047 se např. uvádí, že pokud opuštěné či ztracené zvíře není označeno tak, aby jeho majitele bylo možné vypátrat, může si jej vlastník pozemku přivlastnit. Na veřejném pozemku si jej může přivlastnit kdokoli. Zvíře tak stále zůstává určitým typem „živého majetku“, který si lidé dle jejich libosti, mohou přivlastnit.

V ČR je povoleno využívat psy k laboratorním účelům. Konkrétním příkladem je např. výzkumná organizace MediTox s.r.o. působící např. v oblastech výzkumu kardiologie, neurologie, vývoje vakcín či toxikologického hodnocení

³² Během své kampaně se bývalý starosta New Yorku Michael Bloomberg potkal s pejskaři z NYCDog a během tohoto setkání byl na nějakou dobu zavřený v psí boudě, protože neodpověděl na jistý dotazník. Zatímco jeho protikandidát Mark Green, obdržel tři packy nahoru, protože podpořil výběhy pro psy.

³³ „Kdyby psi nebyli (Alláhem) stvořené bytosti, přikázal bych je všechny pozabít.“ (Abu Dawud 16:2839) Zdroj: [http://wikiislam.github.io/wiki/Pes_a_islám_\(Korán,_Prorok_Mohamed_a_islámští_učenci_o_psech\).html](http://wikiislam.github.io/wiki/Pes_a_islám_(Korán,_Prorok_Mohamed_a_islámští_učenci_o_psech).html).

³⁴ Caras uvažuje takto: „Pes se nachází vedle člověka v postavení, na jaké ostatní domestikovaní tvorové nemohou vůbec pomyslet...“ [Caras 1999]

³⁵ § 494 Občanského zákoníku zní přímo takto: „Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.“ Zdroj: <http://zakony.kurzy.cz/89-2012-obcansky-zakonik/paragraf-494/>.

chemických látek. Dle jejich oficiálních webových stránek využívají ke zkoumání bígly. Na svých stránkách dále zmiňují svůj etický kodex při využívání těchto zvířat. Píše se v něm mimo jiné, že podmínky prostředí, ve kterých jsou zvířata chována, odpovídají příslušným standardům udávaným legislativou Evropské unie, podporují welfare zvířat a veškeré činnosti jsou prováděny s ohledem na potřeby zvířat a směřují k minimalizaci stresu a utrpení.³⁶ Nakolik jsou tyto potřeby v jednotlivých laboratořích naplňovány, těžko zjistíme.

3.1.2. Rozpor mezi tradicí a týráním zvířat

V malé vesničce Brodilovo na jihovýchodě Bulharska se každým rokem konal rituál³⁷, jež měl vesnici chránit před nákazou vztekliny. Lidé z vesnice se sešli se svými psy u břehů místní řeky. Rituál probíhal tak, že se mezi dlouhé kmeny stromu uvázalo lano, to se zatočilo a dole v něm zůstalo očko, kde se protáhl trup psa. Poté byly oba kmeny zvednuty a pes visel několik metrů nad řekou, lano se pochopitelně velmi rychle roztočilo, narovnal a pes z něj spadl dolů do řeky. Někdy se stalo, že se v důsledku dezorientace pes v řece utopil. V roce 2005 se o tuto stovky let trvající tradici začaly zajímat média a posléze také ochránci zvířat. Rok na to se tento zvyk stal, dle práva, nelegální činností. Místní obyvatelé na zákony příliš nedbali, a s rituálem skončili až r. 2013, po akci *Animal Rescue Sofia*, která pomáhá zvířatům v nouzi. Tato tradice byla dle místních zákonů modifikována a dnes už se psi „pouze“ házejí do vody, aby přeplavali na druhý břeh³⁸.

3.1.3. Psí množírny a neregistrované odchovy

Psi se v moderní společnosti stali atraktivním a často i luxusním zbožím. Ne všichni chtějí psa s průkazem původu za cenu desetitisíc korun, a ne všichni chtějí psa s útulku. Množírna psů je laické, ale dnes již zásluhou médií známé označení pro místo, kde jsou ve velkém počtu chováni psi v nevyhovujících podmínkách, za účelem zisku množitele. Navzdory, že se o problému začalo veřejně diskutovat až v posledních několika letech, není pochyb, že množírny zde byly mnohem dříve. Neexistují žádné informace, kdy první množírny na území ČR vznikly. Zlomovým rokem byl pravděpodobně r. 1989, který s sebou přinesl možnosti lepšího obchodu a cestování. Paulasová [2015] ve své diplomové práci zaměřené na tuto problematiku uvádí následující: „Historie výskytu množíren v České republice není zmapována. Procházka uvádí, že chovem psů se před rokem 1989 zabývali

³⁶ Zdroj: <http://www.meditox.eu/index.php?item=quality&language=cz>.

³⁷ V místních podmínkách známý jako *trichane na kuche*.

³⁸ Zdroj: <http://www.occupyforanimals.net/dog-spinning-or-ldquotrichanerddquo-is-a-ritual-celebrated-in-brodilovo-a-village-in-bulgaria.html>.

většinou jednotlivci, pro které byla kynologie především zájmovou činností. Většina z nich měla chov založený pouze na jedné feně.“

Spousta registrovaných chovatelů se staví negativně i vůči chovatelům, kteří odchovávají tzv. „nepapírová štěňata“, tedy psy bez průkazu původu. Namítají degeneraci ras a také to, že tito chovatelé nemusejí dodržovat stejná pravidla jako oni, v důsledku čehož nemusí odchov štěňat probíhat v adekvátních podmínkách. Ve své práci používám termín chovatel v souvislosti s participujícími osobami v praktické části této práce, jak pro chovatele mající registrovanou chovatelskou stanici, tak pro chovatele, kteří své psy množí jen ve velmi malém množství a sami vlastní obvykle jen jednoho psa³⁹.

Z celkového počtu třinácti mnou provedených rozhovorů, měli čtyři respondenti, psa původem z množírny. Většina z respondentů o prostředí, ze kterého jejich pes pocházel, tímto způsobem neuvažovalo a o pojmu množírna se nezmínili. Pouze uvedlo nuzné podmínky, ze kterých si psa s vidinou toho, že mu pomáhají, odvezli. Např. respondentka Matylda má psa starého 16 let a dle popisu prostředí, ze kterého si psa přivezli, bylo jisté, že šlo o množírnu. „...*Měla tam čokly všech možnejch ras a nevím, co tam všechno možnýho měla, no to bylo strašný. My jsme tam z toho byly úplně v šoku. No prostě to dělala pro prachy no...*“ (Matylda 25 let) Ukázkovým přístupem překupníků se psy je zkušenost mé respondentky Marie.

„... Našli si to na internetu. Oni tam měli tři štěňátka a byl tam telefon, žádné jméno. Oni nabízeli čivavy, štěňátka nějaký hodně malinkatý... No ona vůbec nechtěla, abychom si tam k ní jeli, ona se dědovi sama nabídla, že ho doveze. Vůbec nevíme, odkud ta ženská byla... Přijela paní a přivezla takovýhle malý rozklepaný, malinkatý štěňátko... Já jsem jí řekla, jestli by mi mohla přinést tu knížku očkovací a nějaký doklad o tom, že ten pes je dobrý, je v pořádku. Ona že jo, že pro to půjde do auta a děda ať jí peníze. No já nevím, proč nás to necvrnklo, ona si vzala peníze a už nepřišla... No a on byl hrozně zanedbanej, měl svrab v ouškách, to nám pak paní doktorka řekla, pak se mu udělala ještě kýla pupeční, takže musel na operaci...“ (Marie 72 let)

3.1.4. Šlechtění psů na úkor zdraví zvířete

Přibližně 90% dnes známých plemen psů bylo vyšlechtěno v posledních sto letech a nová psí plemena selektivním výběrem stále vznikají. Bonitace⁴⁰ psích jedinců probíhá pod dohledem bonitační komise, kde je hodnoceno dodržování

³⁹ Nejedná se tedy o množitele, u kterého by se dalo říci, že vzhledem k nízkému počtu chovaných psů provozuje „množírnu“.

⁴⁰ Zařazení jedince do chovu.

přísných plemenných standardů⁴¹, jež často velmi detailně popisují vzhled ideálního zástupce daného plemene. U jednotlivých plemen je kladen důraz na různé vlastnosti. Např. boxer nesmí mít příliš dlouhý čenich, čivava nesmí být příliš velká, pes plemene německá doga nesmí být v kohoutku menší než 80 cm. Mnoho psů bylo vyšlechtěno pro jejich exteriér,⁴² někteří i pro jejich vlastnosti k lovu nebo pro práci či temperament.

3.2. Pracovní a volnočasové využití psů

Během vývoje kultury lidí se změnily také určité nároky na psy. Psi jsou od počátku jejich spojení s člověkem využíváni pro své schopnosti jako pracovní síla. V dnešní západní společnosti je jejich hlavním údělem, dělat lidem společnost [Boni 2008]. Lidé si psy pořizují z různých důvodů. Z mnoha provedených rozhovorů převažuje pořízení psa za účelem společníka.

Psi jsou svými majiteli pobízeni k různým typům činností, za které jsou, odměňováni nebo trestáni různými způsoby a různou měrou. Mnoho lidí nutí své psy do různých činností i proti jejich vůli. Nemusí jít nutně o fyzické týrání psa, ale pes může být často kárán, v důsledku čehož se u něj mohou projevit některé psychické obtíže, např. obsesivní chování nebo panický strach z některých věcí⁴³.

Mnoho lidí, v dobré víře, že jejich pes potřebuje určitou fyzickou i mentální činnost, se dnes věnuje různým sportovně kynologickým aktivitám. V posledních deseti letech se s psími sporty doslova „roztrhl pytel“. Lidé své psy nejčastěji trénují na kynologických cvičištích, která obvykle nabízejí pravidelné chození do tzv. psí školy nebo školičky pro štěňata. Kromě toho nabízí většina cvičišť pravidelné hodiny zaměřené na přípravu pro různé typy zkoušek nebo psí sporty, např. agility, flyball, obedience, dogfrisbee, tanec se psem a další. Když jsem se ptala respondentky Venduly (44), kolik času se psy trénuje, odpověděla mi takto: *„Bud' jedu na cvičák, nebo jedeme třeba do haly na trénink, nebo jedeme na obrany a ono to nějaký 2-3 hod'ky zase zabere.“* Populárním kynologickým sportem se stává také musherství, neboli psí spřežení, vedené jedním „mašérem“, jež je na speciálních saních tahán jedním nebo více psy.

Někteří psi slouží lidem ke „zvrácené“ zábavě, která je často doprovázena špatným zacházením se zvířaty. Mám na mysli zejména psy využívané v cirkusu, různých show nebo psí závody. Typickým plemen psích závodů jsou chrti greyhoundi. Tito psi žijí často uvězněni v malých klecích, stojících jedna vedle druhé, v nichž jsou zavřeni 18 až 22 hodin denně. Starší a méně výkonní psi jsou

⁴¹ Plemenný standard FCI platí pro plemena ve všech zemích, jež jsou členy této organizace.

⁴² Často používání výraz pro psí zevnějšek.

⁴³ Kupříkladu strach z toho, když jeho pán vezme do ruky stočené noviny, kterými psa dříve opakovaně bil. Podobně funguje také bič na koně.

posléze utraceni nebo prodání do laboratoří. Přibližně 20 tisíc těchto „závodních psů“, po tom co na nich někdo vydělal peníze, je každoročně utraceno [Sunstein 2006].

Člověk, stejně jako u mnoha jiných zvířat dokáže chytře využít zvířecích schopností. U psa zejména jeho vynikajícího čichu. Psi si tedy svou „pomoc“ lidem nevybrali tak úplně z vlastní vůle. Psi jsou využíváni u všech typů záchranných složek. Pomáhají policii při hledání výbušnin a omamných látek, ale také zachraňují lidské životy z trosek domů, nebo pomáhají hledat lidská těla pod sněhem. Tato práce pro ně není o nic méně náročná než pro lidi.

Chovatelé čistokrevných psů, nejčastěji vybírají psy pro krytí v rámci státu. Zejména z časových⁴⁴ a ekonomických důvodů⁴⁵. Najdeme ale i chovatele, kteří, v zájmu kvalitního odchovu štěňat, neváhají cestovat i tisíce kilometrů, nebo nechají fenu uměle oplodnit, od psa z jiného kontinentu. Právě vzhledem k selektivnímu chovu a množení čistokrevných psů, neustále vzrůstá počet genetických obtíží, které u psů vedou často ke kratšímu a méně kvalitnímu životu. Za tyto problémy lze vinit lidi, protože u „voříšků“ - psů, kteří se množí přirozeným způsobem,⁴⁶ jsou tato onemocnění v mnohem menší míře. Příkladem za všechny může být anglický buldok, který pro svůj abnormálně krátký čenich trpí různými respiračními problémy. V důsledku chronického nedostatku kyslíku, také často umírá na srdeční selhání [Boni 2008]. V důsledku toho, někteří chovatelé již nemají zájem o psy s průkazem původu. Na otázku podle čeho si psa vybírali respondentka Karolína (26) odpovídá „... tak hlavně jsme koukali, aby to nebyl papírák. To bylo první kritérium...“ a její matka Milena (52 let) doplňuje „A aby měl prostě dost vysoký rodiče, protože ty chcípáci co tady choděj, tak to nejsou ovčáci, víš? Aby to byl pes, to nemá cenu přešlechtěného psa. S tím jsou pak strašně problémy.“

Psi se musejí vypořádávat nejen s genetickými obtížemi, ale také s přímými zásahy do psího těla, například s kupírováním uší a ocasů⁴⁷. Přestože historicky, měly být tyto „úpravy“ v zájmu zvířete, aby se nezranilo při lovu, dnes už jde spíše o estetický účel. V mnohých státech jsou již tyto úkony zakázané. Komunikace mezi psy probíhá zejména skrze postavení uší a ocasu. U člověka lze něco takového přirovnat ke ztrátě hlasu nebo sluchu pro mezilidskou komunikaci [ibid.].

⁴⁴ Ne vždy musí stačit jedna návštěva u jiného chovatele.

⁴⁵ Najdeme i chovatele, kteří si vybírají psa na nakrytí feny, který je jim co do vzdálenosti, nejbližší.

⁴⁶ Podle přírodních pravidel, nikoliv podle pravidel člověka.

⁴⁷ Kupírování obvykle probíhá ve stáří několika dnů, aniž by se předem vědělo, k čemu bude pes později využíván a zda je tedy kupírování vůbec nezbytné [Boni 2008].

3.2.1. Psí výstavy

Chovatelé čistokrevných psů se často účastní výstav, kde jsou psi posuzováni a hodnoceni, výhradně podle jejich exteriéru, který musí odpovídat plemenným standardům. Mimo to jde o akce, kde mohou navázat nové kontakty s dalšími psími nadšenci a diskutovat o svých psech s lidmi s podobným zájmem.

Ze sociologického pohledu se jedná o dočasnou skupinu lidí, kterou spojuje v konkrétní čas a stejný zájem. Cílem mnoha zúčastněných není vyhrát. Cena pro vítěze v mnoha případech ani nedosahuje vynaložených nákladů na přípravu psa a dopravy na místo výstavy. Většina chovatelů se účastní soutěže zejména proto, aby se psem pochlubili a podělili se s ostatními chovateli o své zkušenosti. Dalším důvodem může být také povinnost výstavy za účelem uchovnění psa, jak lze vidět na příkladu respondentů Ivany s Robinem. „*Samozřejmě kvůli chovu, protože potřebují výstavy, aby byly chovný, proto tam jezdíme s průkazem, že museli splnit nějaký podmínky... musí mít velmi dobrou... tak to se splní, u tý feny, to jde relativně lehce... samozřejmě čím je ten kredit psa lepší, tak je to pro tu fenu, nebo pak když se prodávaj štěňata, samozřejmě lepší...*“ (Filip 46 let) Filip s Monikou byli se svou fenkou Dennis v průběhu dvou let celkem na 11 výstavách. S její matkou Barčou v průběhu 4 let na 11 výstavách.

4. POUTO MEZI ČLOVĚKEM A PSEM

4.1. Vztah člověka a psa

Je nezpochybnitelné, že mezi psem a jeho majitelem existuje určité emocionální pouto. Toto pouto si lze vyložit jako blízký emocionální vztah mezi psem a člověkem. Lze jej dokonce přirovnat ke vztahu opatrovatel-nemluvně [Payne, Bennett, Mc Greevy 2015]. Oním poutem se dnes ve světě⁴⁸ zabývá nejen psychologie a lékařské obory, ale také společenskovední disciplíny, včetně sociologie⁴⁹. Přibližným ekvivalentem k termínu pouto mezi psem a člověkem by, dle zahraniční literatury, mohl být pojem *human-canine bond*⁵⁰. Co se týče českého odborného prostředí většina prací zabývajících se podobným tématem, svůj zájem rozšiřuje na vztah mezi člověkem a zvířetem. Lze nalézt mnoho, zejména filozofických prací, věnujících se tomuto tématu např. [Komárek 2011; Veselovský

⁴⁸ V České republice není toto příliš často zkoumáno.

⁴⁹ V sociologické literatuře bychom našli např. knihu Michała P. Pręgowskiho *Free Market Dogs: The Human-Canine Bond in Post-Communist Poland*. Kniha popisuje různé podoby vztahů mezi psem a člověkem v současné polské společnosti. Všímá si také vlivu západních kulturních vzorců, které ovlivňovaly navrácení demokracie po roce 1989.

⁵⁰ Termín human-dog bond je v anglicky psané odborné literatuře používaný zřídka.

2000; Kohák 2011]. Kohák vnímá lidský postoj ke zvířatům v širším kontextu postoje k přírodě a životnímu prostředí vůbec.

Dle dosavadních zjištění ovlivňují pouto mezi člověkem a psem různé dílčí aspekty. Např. v otázce genderu, ženy dosahují v porovnání s muži vyšších hodnot na škále vztahu k domácím zvířatům. Podstatné je také to, jak dlouho majitel psa má. Obvykle čím déle, tím je pouto silnější. Vysokou úroveň náklonnosti vykazovali také majitelé, jejichž pes potřebuje nějakou speciální péči, zahrnující různorodé interakce se psem, např. různé sportovní aktivity, či trénink [Smolkovic, Fajfar, Mlinaric 2012]. Pro vznik vazby mezi člověkem a psem je podstatné, aby na něho jeho majitel nepohlížel, jen jako na věc, ale na zvíře s jedinečnou povahou, inteligencí a specifickými schopnostmi [Sanders 1993].

4.1.1. Možné podoby vztahů mezi člověkem a psem

Vztah mezi člověkem a psem bývá určován tím, jakou funkci pro člověka pes plní. Pes může být člověku přítelem nebo společníkem, pomocníkem při shánění obživy (např. v polárních oblastech), je člověku očima (slepecký pes), může být i ukazatelem bohatství (statusový symbol). Vazba mezi člověkem a zvířetem bývá v sociálních vědách zkoumána z pohledu majitele psa s využitím dotazníkových šetření, často se škálovými odpověďmi. Dotazníky z různých uskutečněných vědeckých výzkumů nalezneme v knize od Andersona *Assessing the Human-Animal Bond* [Anderson 2007]. Hodnocení vazby z pohledu psa, bylo zkoumáno kupříkladu pomocí tzv. *Strange Situation Test*⁵¹ navrženým Mary Ainsworthovou [Rehn 2013]. Jak hodně silná je vazba mezi člověkem a psem může také opovědět, nakolik je daný jedinec vůči psovi empatický. Např. norští majitelé psů se silnou vazbou vůči svým psům, vykazovali také vysokou míru empatie, jež korelovala s tím, jak posuzovali vnímání bolesti u psů⁵² [Payne, Bennett, Mc Greevy 2015].

Dotson [2008] představuje hned několik možných kategorizací vztahu člověka a psa. Dle Foxe [1981] lze vztah mezi psem a člověkem rozdělit na tyto čtyři kategorie: objektově-orientovaný (pes chápaný jako majetek), prospěchářsky-vykořisťovatelský (přináší člověku výhody), vztah s nutnou závislostí (pes jako společník nebo náhrada za dítě) a skutečný (pes respektovaný jako partner v manželském i nemanželském páru).

⁵¹ V překladu „test zvláštní situace“ je využíván pro posuzování vztahu mezi dítětem a jeho opečovávatelem.

⁵² Majitel psa s vyšší mírou empatie, tak může snáze minimalizovat případné utrpení a stres zvířete. Zároveň uznává, že zvíře dokáže cítit. Což mu dovoluje vnímat jej z odlišné perspektivy než jen pro jeho užitek [Payne, Bennett, Mc Greevy 2015].

Studie konzumerismu amerického obyvatelstva přichází s šesti důvody, proč Američané s takovou oblibou chovají domácí zvířata⁵³. Důvody souvisejí s tím, jakým způsobem na psy jejich majitelé nahlíží. 1. pes jako věc v konzumentově světě představující jeho součást; 2. pes chovaný pro jeho estetickou hodnotu; 3. pes jako statusový symbol; 4. pes jako záliba, jehož majitel jej rád vystavuje a různě předvádí; 5. pes jako nástroj, který plní různé funkce, např. chrání majetek, hledá a zachraňuje, pomáhá slepcům, nebo při různých terapiích; 6. pes jako člověk, nejčastější vnímání, kdy pes plní úlohu společníka, přítele nebo člena rodiny [Hirschman 1994]. [Holbrook et al. 2001] přichází s odlišným rozdělením. Navrhuje sedm různých možností, které může pes člověku přinést. 1. možnost obdivovat přírodu a vážit si jí; 2. možnost inspirace a učení; 3. možnost být zase dítětem a být hravý; 4. možnost být altruistický a pečovat o někoho; 5. možnost společnosti, klidu a pohody; 6. možnost být „rodičem“; 7. možnost posílit vztahy s jinými lidmi.

4.1.2. Pohřbívání psů

Lidsko-psí vztah lze interpretovat skrze různé dílčí aspekty. Pro většinu lidí je velmi těžké se vyrovnat ze ztrátou milovaného čtyřnohého přítele. Tématu se více věnuje např. [Gerwalls, Labott 1994; Adams, Bonett, Meek 2000]. Mnoho lidí prožívá podobné psychické obtíže jako při ztrátě člena rodiny. Tato intenzivní reakce je jedním z důkazů silné vazby mezi lidmi a psy⁵⁴.

Např. Morey se zabýval poutem mezi psem a člověkem skrze psí pohřbívání. Pohřbívání psů má často spirituální podobu, jak dokládá na příkladu pohřbených psů z archeologického naleziště *Indian Knoll* ve státě Kentucky. Psi byli rituálně zabiti a pohřbeni v den pohřbu jejich majitele do společné hrobky. Kromě různých příkladů rituálních pohřbů, zmiňuje např. společné požívání halucinogenů u psů a lovců v Peru. Lovce podá sobě i psovi halucinogenní látku s přesvědčením, že při lovu foukačkou, poletí šípy přímo k určenému cíli [Morey 2006].

Často se setkáváme s dojmavými příběhy, kde pes pro svého zesnulého pána dlouhou dobu truchlí, nechce se hnout od jeho hrobu a může i pojit žalem. Mnoho takových příběhů posloužilo jako námět na knihu či film.⁵⁵ Vzpomínám si,

⁵³ Kategorizace níže byla aplikovaná z domácích mazlíčků, čistě jen na příklad psů.

⁵⁴ Japonští vědci, za vznikem přátelských vazeb mezi lidmi a psi vidí účinek peptického hormonu oxytocinu. (Jedná se o neuropeptid syntetizovaný v oblasti hypotalamu. Účastní se regulace mnoha typů sociálního jednání nejen u lidí, ale u zvířat z celé třídy savců.) Ve své behaviorální studii dokazují, že exogenní oxytocin podporuje pozitivní sociální chování u psů nejen vůči vlastnímu druhu, ale také vůči lidem. Toto tvrzení dokládají mj. na zkoumání psího chování u skupiny psů po podání oxytocinu v porovnání s těmi, kteří dostali placebo [Romero:2014].

⁵⁵ Např. Americký film *Hachiko: A Dog's Story*. V češtině známý jako Hačikó: příběh psa.

jak jsem asi před 6 lety navštívila skotský Edinburgh. Turistickou atrakcí zde je, soška psíka jménem *Greyfriars Bobby*, který údajně po smrti svého pána, po celých 14 let, až do své smrti střežil jeho hrob. Ve spoustě zemí již dnes existují zvířecí hřbitovy, nejinak je tomu v ČR.

4.1.3. Separáční úzkost

Ono pouto však nemusí být pro obě strany jen příznivé, naopak pokud jsou na sebe pes a člověk příliš závislí, přináší to různé problémy. Dá se říci, že tím jak se postupně pes domestikoval, začínal být čím dál tím více závislý na lidech. Tento vývoj dnes dospěl do bodu, kdy spousta psů nejen není schopná si sama obstarat potravu (lovit), ale také být sami bez svého pána. U psů byla zjištěna možná aplikovatelnost Bowlbyho psychologické teorie citové vazby⁵⁶ [Bowlby 1991]. Jedním z ukazatelů je např. to, že pokud majitel psa odejde do jiné místnosti v domě, pes jej okamžitě následuje [Payne, Bennett, Mc Greevy 2015]. Pokud mu to ale není umožněno a pes zůstane za zavřenými dveřmi, začne být rozrušený. Rozrušení nabývá různých podob, např. štěkání a vytí, skákání, škrábání na dveře aj. „*...pláče a stěžuje si, jak kdyby byla uvázaná 3 dny někde opuštěná v lese u pařezu, i když zůstane třeba půl hodiny sama... když zůstane sama doma, tak vzteky kouše nohu u stolu a u židliček...*“ (Helga 49)

Experiment se zavřenými dveřmi provedl Parthasarathy ve své studii zaměřené právě na vztah mezi vazbou člověka se psem a separáční úzkostí. Psi byli ponecháni sami v domě a mohli se v něm pohybovat dle libosti, následně bylo hodnoceno, kolik času strávili v blízkosti únikových dveří z domu [Parthasarathy 2006]. Výsledky studie, na které pracovali Topal, Miklósi a Csányi, ukazují, že psi na které jejich majitelé nahlízejí antropomorficky, vykazují více závislé chování na člověku a snížený výkon při řešení problémů, což je způsobeno právě silnou vazbou psů na člověka [Topal et al. 1997]. Nicméně separáční úzkost z odloučení, postihuje i majitele psů.

4.1.4. Antropomorfický vztah

Pojem antropomorfismus lze definovat jako připisování lidských duševních stavů (myšlenek, pocitů, motivace a víry) zvířatům [Serpell 2002]. Antropomorfní myšlení dovoluje lidem začlenit psy do jejich sociálního prostředí. Bez přesvědčení, že si psi užívají naši společnost, nebo nás postrádají, když jsme pryč, či si se k nám

⁵⁶ Teorie vykládá prvky vazbového chování (*attachment behaviour*) dítěte k osobám, které o něj pečují. Jako vazbové chování pokládá např. vyhledávání „opečovatele.“ U dítěte se projevují odlišné emoční projevy, pokud je osoba na blízku (radost, úsměv), nebo pokud se vzdálí (pláč, nervozita). „Opečovatel“ na tyto projevy reaguje poskytnutím péče a blízkosti, která dává dítěti pocit bezpečí a odstraňuje úzkostné stavy.

chovají loajálně, ztrácí náš vztah se psy mnoho ze své hodnoty. Takový vztah se stává povrchním a bezvýznamným [Boni 2008].

Počet chovaných psů stále stoupá a zdá se, že spolu s ním se také prohlubují naše antropomorfní pohledy. Lidé psy oblékají do značkových psích oblečků, kupují jim drahé luxusní obojky a vodítka, krmí je „lidským jídlem“ a dokonce je i vozí v kočárcích [Boni 2008]. Lidé dnes také běžné slaví narozeniny svých psů a dávají jim dárky k Vánocům. Navzdory tomu, že jsem se při rozhovorech na to tuto oblast neptala, respondentka Matylda (25 let) sama zmiňuje: *„Jinak jsme mu třeba k Vánocům většinou nechávali dělat takový balíčky, kde měl nějaký ty kravinky, kostičky třeba a různé dobrůtky, pak jsme mu to třeba i jako zabalili a dali mu to pod stromeček.“* Z čistě racionálního hlediska nic z toho psi nepotřebují, dokonce některé takové antropomorfizované přístupy mohou být pro psy obtěžující nebo zdraví škodlivé. Katcher [1981] tvrdí, že 99% majitelů psů k nim mluví podobně jako k malým dětem. Užívají podobně zjednodušeného jazyka, jakým se mluví s malými dětmi, aby dospělým rozuměli a snáze se naučili jazyk.

4.2. Vliv psa na lidské zdraví

Při zkoumání vztahu mezi člověkem a psem často narazíme na zdroje vztahující se ke kladnému působení psů na fyzické i psychické zdraví člověka. Meritorním atributem je samozřejmě přínos psa jakožto sociální podpory⁵⁷, jež má podstatný vliv na duševní zdraví. Samotné pořízení psa může být dokonce zamýšleno s ohledem na jeho pozitivní vliv na duševní zdraví. Poté co jsem se v jedné domácnosti zeptala, kdo přišel s nápadem pořídit si psa, bylo mi odpovězeno takto: *„Petr tak nějak. Já jsem v té době byla doma nemocná, psychicky.“* (Iveta 40 let) Její partner (Petr 47 let) k tomu dodává: *„Bylo to braný jako terapie pro Ivetku.“* Tato respondentka se léčí s diagnózou bipolárně afektivní poruchy.

I v tomto případě je podstatné, to jak je na psa nahlíženo. V rozsáhlém průzkumu z let 2009 a 2010 uskutečněným nezávislým mediálním domem *Associated Press* bylo zjištěno, že 50% Američanů vnímá svého „domácího mazlíčka“ jako člena rodiny více než jakoukoliv osobu v domácnosti, 30% řeklo, že s nimi spí v posteli, 35% jej má na rodinném portrétu a 25% uvedlo, že jsou lepšími naslouchači než jejich partneři či partnerky [McConnell et al. 2011].

Není nutné opakovaně dokazovat, že psí společnost působí proti osamění, kromě toho, ale najdeme spoustu prací zabývajících se pozitivním vlivem

⁵⁷ Anglicky: *social support*, je vnímání toho, že je o jedince postaráno. Má tedy vedle sebe někoho, kdo mu v případě potřeby dokáže pomoci. Byť by to např. v případě psa, bylo jen to, že se mu může svěřit. Tato oblast bývá studovaná různými společenskovedními disciplínami včetně sociologie.

přítomnosti psa při boji s kardiovaskulárními obtížemi např. [Campo, Uchino 2013]. Najdeme také různé typy asistenčních psů.⁵⁸ Psí společnost také redukuje stres [Motooka et al. 2006] a působí v boji proti řadě psychických onemocnění. Např. HIV pozitivní pacienti, mající psa trpěli mnohem méně depresemi než pacienti bez psa [Siegel et al. 1999].

Jedno z vysvětlení, pozitivního vlivu psa na člověka je takové, že lidé se psem mají obvykle více pohybu venku, než je tomu u lidí, kteří psa nemají [Dotson 2008]. Dá se také předpokládat, že na procházku se psem zvolí člověk raději přírodu, kde může psa pustit na volno, než proplétání se betonovou zástavbou. Ve městě mu takové místo může suplovat například park. Našli bychom spoustu studií, které ukazují, že lidé mající psa nachodí větší vzdálenosti, než je tomu u lidí bez psa. Jejich životní styl je tak naplněn větší fyzickou aktivitou. Příklady provedených studií, dokládající výše uvedené zmiňuje [Andreassen, Stenvold, Rudmin 2013].

4.2.1. Canisterapie

Psi jsou nejenom „domácími terapeuty“ v mnoha domácnostech, jejich pomoci se též využívá v psychoterapii, jakožto součásti zooterapie. Canisterapie je součástí terapie zvířaty čili zooterapie. Jedná se o terapii, která využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka. „Jedná se o podpůrnou formu psychoterapie, která je založena především na kontaktu člověka se psem a na jejich vzájemné pozitivní interakci. Při využívání této metody je kladen důraz především na řešení psychologických, citových a sociálně integračních problémů...“ [Lukešová 2008]

Canisterapie bývá používána zejména pro snadnější navázání komunikace s pacientem, např. s mentálně hendikepovanými a lidmi, kteří obtížně komunikují s člověkem tváří v tvář. Přítomnost psa může plnit funkci prostředníka v komunikaci. Jedna z mých respondentek šestnáctiletá Kristýna se canisterapii věnuje, podle jejích zkušeností není nikdy předem jasné, jaký bude mít canisterapie na klienta vliv: „*Ale prostě je to takový hodně specifický, jak který dítě. Třeba jsme byli u dítěte, který mělo autismus. Tam to bylo takový, že jeden v pohodě a ten druhý mi třeba po třetí schůzce říkal, že plánuje, jak toho psa zabít. Takže jako už jsme tam nešli, protože já jsem jako dostala strach.*“

Canisterapie se dělí na několik dílčích přístupů. 1. AAA (*Animal Assisted Activities*) - Aktivita za přítomnosti zvířete. Tyto aktivity poskytují především příležitost pro motivační, výchovný, odpočinkový či terapeutický prospěch zaměřený na zvýšení kvality života klienta. Jsou poskytovány v různých

⁵⁸ Za povšimnutí stojí např. asistenční psi cvičení tak, aby upozornili svého majitele - diabetika, že mu klesla hladina cukru v krvi.

prostředích a to profesionálem nebo dobrovolníkem za účasti speciálně vybraných zvířat. V tomto případě nebývá naplánován léčebný cíl pro každou návštěvu, dokumentace se buď neprovádí, nebo pouze minimálně. Návštěva klienta probíhá spontánně s přítomností psa a rozpravy s klientem. Cílem je zprostředkovat klientům novou zkušenost, potěšit je a poskytnout příjemné pocity plynoucí z přítomnosti zvířete, jako motivačního prvku.

Tyto aktivity nabývají formy:

- a) pasivní, kde je využit pozitivní efekt plynoucí z pouhé přítomnosti zvířete
- b) interaktivní, kdy dochází k vzájemné interakci mezi klientem a zvířetem
- c) rezidentní, kdy zvíře je trvale umístěno v zařízení, pečují o něj klienti a personál
- d) návštěvní, kdy do zařízení dochází v pravidelných intervalech dobrovolník se svým zvířetem

2. *AAT (Animal Assisted Therapy)* - terapie pomocí zvířat. Zde se jedná o terapii vedenou profesionálem s danými odbornými znalostmi. Jsou stanoveny speciální cíle a zvíře je součástí terapeutického procesu. 3. *AAE (Animal Assisted Education)* - výuka s přispěním zvířat 4. *AACR (Animal Assisted Crisis Response)* - krizová intervence za asistence zvířete.⁵⁹ O pozitivním vlivu Canisterapie u nás v ČR píše více např. [Galajdová 1999; Kalinová 2003].

5. PES ČLEMEM DOMÁCNOSTI

5.1. Domácnost a rodina

Předchozí kapitola nastínila různé aspekty spojené se vztahem pes – člověk.. Tato část práce se zaměřuje na roli psa v domácnostech, tedy v malých sociálních skupinách, kterými mohou být rodiny, páry či spolubydlíci.

V názvu práce se objevují dva pojmy, a sice rodina a domácnost. Na začátku mého bádání jsem uvažovala pouze nad termínem rodina, později jsem se ale rozhodla tento pojem trochu „rozšířit“ na výraz domácnost. Mohla jsem se tak zaměřit na širší skupinu lidí a udělat dva rozhovory, kde respondenti žijí v rámci spolubydlení a svou rodinu navštěvují⁶⁰. Oba pojmy se vzájemně prolínají. „Původ slova rodina v indoevropských jazycích ukazuje na její ekonomický základ. Po staletí odkazovaly vztahy v rodině téměř výlučně k vlastnictví a autoritě, nikoli k lásce. Staří Řekové používali pro rodinu slovo oikos. Toto slovo označovalo též

⁵⁹ Převezato z: <http://www.canisterapie.org/c-35-zpusoby-aplikace.html>.

⁶⁰ Psi jsou součástí obou domácností, což při odpovědích dovoľovalo komparaci.

majetek a také bydliště“ [Možný 2006: 174]. Najít jakousi „univerzální“ definici pojmu rodina v sociologii zpravidla není možné, a pokud bychom ji našli, byla by nejspíše subjektivní a neúplná. Nejznámější sociologové rodiny, jako François de Singly nebo český sociolog Ivo Možný, obvykle představují různé teoretické modely rodiny, její autory a stoupence nebo se zabývají možnými typy rodinného soužití a jeho proměnami. Definici jako takové se záměrně vyhýbají. Proto jsem využila *Slovníku sociologických pojmů*. „Rodina je skupina osob spojená manželstvím, pokrevním příbuzenstvím nebo adoptí, které tvoří jednu domácnost a jsou spolu ve vzájemné interakci. Obvykle jsou to manželé, rodiče, děti a sourozenci.“ [Jandourek 2012: 194] „Někdy se neodlišuje rodina a manželství páru, ale podstatou rodiny jako skupiny je soužití rodičů a dítěte/dětí. Tak tomu u mnoha manželství není.“ [ibid.: 195]

Pojem rodina a domácnost nebo „doma“ se v běžné řeči stává často synonymem. Ve své práci používám termín rodina pouze v případě domácností, složených ze členů rodiny. Sociologové tyto pojmy od sebe segregují. Možný [2002] zdůrazňuje, že pro rodinu je definující právě pokrevní příbuzenství a rodinu ustavuje rodičovství. Zatímco domácnost mohou tvořit i lidé žijící v páru opačného či stejného pohlaví a může se jednat o větší skupinu osob pokrevně spjatých nebo nikoliv. Každý jedinec patří nějaké domácnosti⁶¹. Domácnost si pro účel této práce, definuji jako skupinu osob, kterou spojuje vzájemné sdílení ohraničeného prostoru (obvykle domu či bytu). Tento prostor je vymezen vůči prostoru veřejnému. Osoby v rámci domácnosti nemusejí být v příbuzenském vztahu [Jandourek 2012: 61].

5.1.1. Rodina jako systém vztahů a rolí.

V současné době se při studiu rodiny uplatňuje zejména systémový model. Tento přístup lze spojit s obecnou teorií systému, s níž přišel rakouský biolog Ludwig von Bertalanffy. Systémové myšlení, zahrnující cirkulární kauzalitu, se v první pol. 20. stol. stalo novým vědeckým paradigmatem [Sobotková 2007]. Systémové myšlení pojímá rodinu v kontextu prostorovém (systém, subsystémy⁶² a jejich hranice) a časovém (základ pro tzv. chronologické modely, pro studium změn systémů v průběhu času) Klíčovým pojmem je rodinný proces, jímž se rozumí akce a interakce skladebných složek uvnitř systému rodiny, ale i mimo něj [ibid.]. Rodiny jako takové vytvářejí spletené sítě vzájemných vztahů, což umožňuje otevřenost systémů. Vztahy mezi složkami rodinného systému jsou cirkulární⁶³.

⁶¹ Nad domácností lze polemizovat v případě lidí bez domova nebo např. u lidí dlouhodobě nemocných pobývajících v nemocnici.

⁶² Nejdůležitější je manželský/partnerský subsystém, subsystém rodič-dítě a sourozenecký subsystém [Sobotková 2007].

⁶³ Navzájem se spolu ovlivňují.

Rodinné systémy jsou adaptabilní. Musejí reagovat na vnější i vnitřní podněty. V každé rodině jsou zcela specifické způsoby zvládnání problémů, které se odvíjejí od názorů a přesvědčení jejich členů. Za podstatu rodinného systému bývají považovány vzájemné interakce členů rodiny. Kvalita těchto interakcí má velký vliv na fungování rodiny jako takové [Sobotková 2007].

Rozdělení rolí v rodině obvykle podléhá genderové optice a tudíž, které role vykonává žena a které muž, což rozebírám v empirické části práce. Rozdělením rolí v rodině se věnuji z hlediska péče spojené se psem. Zajímá mě, který ze členů domácnosti nebo rodiny plní konkrétní povinnosti a zda tak činí z vlastní vůle, nebo na popud jiné osoby (dítě poslouchá své rodiče). Také mě zajímá, kdo z domácnosti za psa vynakládá peníze – tedy role „živitele psa“.

5.1.2. Vztahy mezi členy rodiny a psem

Sandra Barker spolu se svým manželem, profesorem psychiatrie, Randolphem, zkoumali, s pomocí využití projektivních technik, vztahy mezi členy rodiny v rodinách, které měli psy. Ve svém článku odkazují na výzkum magazínu *Psychology Today*, který ukázal, že domácí zvířata jsou pro nás důležitější než přátelé, zaměstnání, sport, volný čas a další důležité aspekty života. Ukázal ale také, že jsou pro nás o něco méně důležití, než je tomu u členů rodiny, zejména u příbuzných ze širšího rodinného okruhu [Barker, Barker 1988]. Do výzkumu se zapojilo 122 osob, ve věku od 6 do 69 let. Oslovení pocházeli z USA, Kanady a VB. Nejpočetnější rodina měla 29 členů a nejpočetnější chovaná smečka čítala 40 psů, nicméně více jak polovina participantů chovala pouze jednoho či dva psy. Data byla sbírána s využitím techniky *Family Space Diagram*.⁶⁴ Vzniklý diagram má obvykle podobu různých geometrických symbolů vzájemně spojených čarami. Malé kruhy představují členy domácnosti, malé čtverce popisují hodnotu vztahu a trojúhelníky vypovídají o změnách, stresorech a problémech vycházejících z emocionální podstaty. Diagram reflektuje momentální individuální vnímání místa členů domácnosti v rámci uspořádání rodinných vztahů.

Účastníci dostali papír, na kterém byl předtištěný kruh se jménem Já. Ten znázorňoval rodinu. Poté do něj malovali kruhy, které představovaly jednotlivé členy rodiny, a tvořili mezi nimi čáry. Přerušované čáry znamenaly oslabené vazby. Následně byli vyzváni, aby do diagramu zakreslili také psa. Zajímavé bylo, že někteří právě psem spontánně začali. Z 20 diagramů,

⁶⁴ Jde o grafické znázornění povahy vztahů mezi členy rodiny popř. jejich přáteli ale i jejich oblíbenými nebo naopak méně oblíbenými aktivitami. Tato metoda je využívána zejména rodinnými terapeuty.

jen u dvou případů došlo k tomu, že by majitelé rozlišovali, kterého psa mají raději. Někteří zúčastnění však namalovali kruhů několik, aby tak zdůraznili, že všichni psi jsou pro ně stejně důležité jako zbytek lidské rodiny. Při následné analýze namalovaných diagramů, nebyly určující jen vazby, ale také vzdálenost a velikost jednotlivých symbolů. Na základě výsledků byli respondenti rozděleni do 3 skupin - nadšenec do psů, typický majitel psa a dítě. Předpokládalo se totiž, že v jednotlivých skupinách budou zjištěny podobné. Z výsledků vyplývalo, že nebyla zjištěna významná rozdílnost mezi těmito skupinami, pokud šlo o to, jak blízko byl jejich kruh ke kruhu, kde byl pes. Ani psi nadšenci nemalovali psa blíže, než běžní majitelé psů. Výsledky ukázaly, že pes byl vnímán na stejné úrovni, jako partner, dítě nebo rodič. Skupina dětí byla svými diagramy poněkud odlišná od zbylých dvou skupin. Děti umístily sebe dále od psa ale i od ostatních členů rodiny. Dá se to vysvětlit dětským egocentrickým pohledem na svět, nebo i tím že malé děti nemají vůči psům téměř žádné povinnosti nebo mohly psa vnímat jako rivala v pozornosti od rodiny. Závislost na věku, velikosti rodiny, doby kdy psa má a tomu kolik psů má se při posouzení síly vazby ukázala jako nevýznamná.

Podle obdobných studií, nejde o nic překvapivého, vazba mezi psem a člověkem může být silná stejně jako jakákoliv vazba mezi členy rodiny. Psi mohou mít na rodinnou dynamiku a na kvalitu života jednotlivých členů pozitivní, ale stejně tak i negativní vliv [Barker, Barker 1988].

5.2. Role domácích zvířat v rodině

Problematikou role domácích zvířat v rodinném uspořádání se nezabývají pouze sociologové, ale také rodinní terapeuti, protože si uvědomují, jeho důležitost pro ostatní členy rodiny. V rodinách i domácnostech plní domácí zvířata obvykle funkci společníka nebo přítele. Mnohé studie ukázaly, že intimita vztahu člověka a psa se neustále prohlubuje. Pes tak může v rodině plnit roli dítěte nebo sourozence viz např. [Brody 2001; Arluke, Sanders 1996; Bulcroft, Albert 1987; Cain 1985; Hickrod 1982].

Ann O. Cain je rodinnou terapeutkou. Rodinu vnímá jako systém, tzn., že členové rodiny jsou vzájemně propojení vztahy a jejich individuální životy se propojují ve větší celek. Ve svém výzkumu z r. 1985 se snaží zjistit pozici domácích zvířat v rámci rodinného uspořádání. V rámci rodiny je domácí zvíře často zdrojem potěšení, zábavy, ochrany a děti učí zodpovědnosti a respektu k životu. Dětem může přítomnost domácího zvířete vysvětlit sexuální chování, to jak dávat a přijímat lásku, jak funguje rodičovství (v případě štěňat), narození a smrt. Z provedeného výzkumu na vzorku 896 osob, vyplynulo, že 98% dotázaných vnímá „domácího mazlíčka“ jako člena rodiny, pro 73% byl důležitý v období

absence partnera a pro 70% byl také důležitý v období dětství [Cain 1985]. Respondentka Milena (52 let) popisuje vliv zvířat na dětské chápání sexuálního chování takto: „*Hele, víš co úplně nejzákladnější věc je u zvířat dobrá, že až budeš mít jednu děti a budeš mít třeba nějaký zvíře plus teda třeba mimčo, tak potom když to dítě začne chodit do školky a začnou mít hodně zvědavé otázky, tak ty který máš zvířata, tak to vůbec neřešej, protože děti viděly, jak rodí pes, jak rodí kočka...*“

Susan P. Cohen se v článku *Can Pets Function as Family Members?* Zabývala otázkou jaká je role zvířat v městských amerických rodinách a zda se tato role dá porovnat s lidskými rolami v rodině. Výzkum, provedený pomocí dotazníkového šetření na vzorku 201 participantů z různých měst, přišel např. se zjištěním, že ženy deklarují méně problémů s domácími zvířaty než muži a vykazují vůči nim silnější vazbu. V rámci mnou provedených zjištění muži častěji nesouhlasili s pořízením psa do domácnosti. Studie ukázala, že na vztah mezi domácím mazlíčkem a členy rodiny mají podstatný vliv tyto dvě proměnné – pohlaví a vzdělání. Lidé s vyšším vzděláním vykazují, s ohledem na dříve provedené studie, nižší stupeň intimity vůči lidem i vůči domácím mazlíčkům. Dalším zjištěním bylo, že pro některé obyvatele města jsou psi součástí rodinného kruhu. Váží si jejich společnosti a toho, že je domácí mazlíček nijak nesoudí a mohou se mu s čímkoliv svěřit. Domácí zvířata zaujímají roli v rodině právě podle funkce, kterou jim členové rodiny přisuzují. Přestože někteří respondenti uvedli, že je pro ně mazlíček zvířetem, jsou si vědomi toho, že to tak skutečně není [Cohen 2002].

5.3. Pes a utváření rodiny

Předchozí dvě studie se zabývaly úlohou domácích mazlíčků v rodinném uspořádání. Následujícímu článku se věnuji podrobněji, vzhledem k tomu, že zjištění, která z něj plynou, porovnávám v empirické části s těmi mými. Dvaadvaceti hloubkovými rozhovory a pomocí deníků zjišťovala utváření rodin se psy Emma Power ve článku *Furry families: making a human-dog family through home*. Specializaci na psy a ne na domácí mazlíčky obecně obhájuje ve své práci právě z důvodu, že psi jsou zvířaty, která jsou podle provedených průzkumů, nejčastěji označována jako členy rodiny. Power [2008] si všímá převahy ve vnímání zvířat v rámci chápání rodiny jakožto pasivních činitelů, jejichž život je utvářen působením lidí. Jen zřídka je, podle jejího názoru, věnována pozornost jakým způsobem žijí zvířata uvnitř domovů lidí [Franklin 2006; Smith 2003].

V rámci rodinného uspořádání přinesl výzkum zjištění, že 21 participantu vnímalo psa jako člena rodiny. Pro některé měl stejný význam, jako má dítě (v některých případech jej substituoval), jiní uvedli význam psa jako sourozence,

nebo člena „rodinné smečky.“ Tento výzkum také ukázal, že ženy zajišťovaly péči o psa častěji než muži. Poukazovaly na podobnost s péčí o dítě. Pes plnil pro dítě roli sourozence, který je, na rozdíl od rodičů za nic nekárá a mohou si s ním hrát.

Účastníci výzkumu si byli vědomi, že pes pomáhá vytvářet domov jako bezpečné místo, kam se rádi vracejí. Zároveň, ale často kvůli psovi, nemusí být místem úplně čistým. Pes v rodině respondentů, kteří vnímali psa coby člena rodinné smečky, měl obvykle v domě jasně daná pravidla, co může a co nesmí. Často se jednalo o pravidla spjatá s prostorem – kam pes může a kam nikoliv nebo o pravidla spojená s krmením – vůdce smečky jí vždy první. Tato pravidla pomáhala nejenom psovi, ale i ostatním členům rodiny chápat jaká je jejich role v rodinném systému. Důležitost oněch pravidel pro ně byla v některých případech podobná, jako je tomu u dětí. V rodinné hierarchii znamenala pravidla, daná dospělými, pro děti a pro psy jejich nižší postavení. Disciplína, poslušnost a trénink byly důležitými prvky při výchově psa, zejména v rodinách s malými dětmi. Většina psů byla zapojena do každodenních činností rodiny. Míra zapojení odkazovala na to, do jaké míry je pes vnímán jako člen rodiny. V tomto případě nebyli psi pouze „chlupatými kamarády“, ale hráli roli v samotném utváření rodinných vztahů a praktik rodinného soužití. Pro rozvoj vztahu vůči psovi bylo důležité, aby měl pes přístup do domu. Psi žijící venku mají většinou menší kontakt se členy rodiny a menší šanci vstoupit do jejich intimního prostoru.

Dosud většina zmíněných prací popisovala zejména pozitivní vliv psa na rodinu. Power [2008] část své práce věnuje také negativnímu vlivu psa na vztahy uvnitř rodiny. Nejčastějšími problémy spojené se psy bylo jejich „vyprazdňování“ a destruktivní chování (ničení předmětů). Většina dotázaných ale tyto problémy vnímala jako „typické psí chování“. Tyto problémy se negativně odrazily na člověku, který byl zodpovědný za úklid nebo provádění oprav v domě. Někteří z účastníků si také ztěžovali na čas, který musí psovi obětovat a na to, kolik pes vyžaduje pozornosti, zejména pokud měli doma štěně. Chování štěněte připodobňovali k chování malému dítěte. Někteří se v souvislosti s tím cítili frustrovaní, jelikož očekávali, že pes „zapadne“ do rodinného systému mnohem rychleji. Problémy plynoucí z nového psa v domě, byly často důvodem ke vzniku konfliktů mezi členy rodiny. Šest rodin uvažovalo nad tím, že se psa zbaví, ve dvou případech šlo o to, že byl pes agresivní. K eliminaci konfliktů napomáhalo jasné vyhrazení prostor, kam pes může a kam již nikoliv. Změny prostorové dimenze rodinného života v domácnostech byly klíčem k řízení problematických lidsko-psích vztahů a představovaly jistou symboliku. Naopak přítomnost psa v ložnici umožňovala lepší začlenění se do rodiny. Někteří z dotázaných svého psa na nějakou dobu zavírali do kotců, aby si mohli užívat „svého času“ nebo, aby se pes naučil být klidnější. Účastníci často, při problematickém chování psa, viděli chybu

sami v sobě, ale zároveň odkazovali na povahu psa, který byl více dominantní nebo agresivní, než „ostatní“.

6. PRAKTICKÁ ČÁST

6.1. Cíl práce a výzkumné otázky

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jaký vliv má přítomnost psa na rozdělení rolí v domácnosti. Rozdělení rolí je spojeno s péčí o psa, např. kdo a jak často jej venčí či krmí, kdo z domácnosti se o psa stará nejvíce a kdo nejméně atp. Dále zjišťuje, jakým způsobem přítomnost psa v domácnosti ovlivňuje vztahy mezi členy domácnosti. Zda kupříkladu po příchodu psa do domácnosti nedochází k častějším konfliktům, jež obvykle souvisejí s plněním konkrétních povinností. Nebo jestli naopak pes členy domácnosti více nestmelil, protože díky němu tráví společně více času. Práce také zjišťuje, jaký vliv má pes má na společenský život dotazovaných, např. zda se pes stal prostředníkem k navazování nových kontaktů či přátelství. Kromě již zmíněného, se práce snaží odpovědět na to, zda přítomnost psa v domácnosti měla vliv na socializaci dítěte, s čímž souvisí to, zda se dítě o psa musí starat nebo jej zapojuje do svých her.

Práce si klade za cíl zodpovězení několika výzkumných otázek:

1. **Jaký vliv má přítomnost psa v domácnosti na individuální životy jejích členů?**

specifické: Navazují majitelé psů díky psům nová přátelství či kontakty?

2. **Jaký vliv má pes na vztahy mezi členy domácnosti a čím může tyto vztahy ovlivňovat?**

specifické: Přispívá pes svojí přítomností k harmonii v domácnosti nebo je naopak zdrojem konfliktů?; Dochází před pořízením psa k dohodě členů domácnosti?; Jsou v domácnosti rozdělené role týkající se péče o psa?; Tráví domácnost dohromady společný čas se psem?

3. **Jaká je role psa v domácnosti a s čím tato role souvisí?**

specifické: Je pes vnímán jako člen rodiny?; Co všechno pes v domácnosti může a co nesmí?

4. **Měla přítomnost psa v rodině vliv na socializaci dítěte?**

6.2. Konstrukce výzkumného vzorku s ohledem na cílovou skupinu

Cílovou skupinu představovaly domácnosti s více než jedním členem mající alespoň jednoho psa. Vzhledem k počtu takových domácností, jež by splňovala tato dvě kritéria, kupříkladu i jen v rámci města, nemohl být pochopitelně realizován

totální výběr. Pokud nepřistoupíme k totálnímu výběru, nikdy nevíme, jak bude výběr vzorku vypadat, tedy jakým způsobem jej budeme vybírat, jelikož se při aplikaci kvalitativních metod v průběhu mění [Miovský 2006].

6.2.1. Účelový výběr

Participanty pro můj výzkum jsem vybírala kombinací několika nepravděpodobnostních metod výběru výzkumného souboru. Primárně bylo využito mých vlastních kontaktů, zejména kvůli těsnějšímu vztahu výzkumník-participant a s tím také spojenou otevřeností během rozhovorů i pozorování. Kritériem pro výběr tak byly domácnosti variabilní v počtu jejich členů, věku, počtu psů, typu domácnosti (rodina nebo spolubydlení) a aktivit, o kterých jsem předem věděla, že se psem dělají. Kritérium místa bydliště pro mě nebylo určující. Přibližně polovina dotázaných pochází z Královehradeckého kraje. Jedna respondentka žije trvale v Itálii. Nejprve bylo využito účelového výběru, obrátila jsem se proto na sedmičlennou domácnost, skládající se z rodičů, dětí a jednoho psa. V druhé domácnosti je jednalo o matku a dvě dospělé děti. Respondentka ze třetího rozhovoru měla zkušenost hned ze dvou domácností, kde chovají psa. Respondenti mi často sami navrhli, že se do výzkumu rádi zapojí a doporučí mi další své přátele chovající psy.

6.2.2. Výběr metodou sněhové koule

Na základě provedených rozhovorů mi respondenti dali kontakty na své přátele, či přímo vyjednali mé setkání s dotázaným. K výběru dalších účastníků výzkumu tak pomohla metoda sněhové koule ovšem s ohledem na účelovost a jistou variabilitu výběru⁶⁵. Během této fáze výběru vzorku jsem například provedla rozhovor s respondentkou věnující se canisterapii, s respondenty mající chovnou stanici bulteriérů, či s profesionální cvičitelkou psů.

Vzhledem ke stanoveným kritériím, došlo po provedení třináctého rozhovoru a pozorování, dle mého názoru, k určitému stupni saturace. Další zájemce o rozhovor nebo doporučení dalších kontaktů jsem již musela odmítnout. Nelze říci, že by další rozhovory nepřinesly nová zjištění, šetření ale mělo své časové limity. Na konci každého provedeného interview jsem zároveň zaznamenala sociodemografické údaje o členech dané domácnosti. Tyto údaje je

⁶⁵ Tento přístup vychází z tzv. teoretického vzorkování, tzn., že cíleně vyhledáváme respondenty, kteří prezentují, různé varianty zkoumaného jevu. [Řiháček, Hytych 2013]

možné naleznout před transkripcí rozhovoru, jejich přehled shrnuje tabulka, kterou jsem se vzhledem k její velikosti, rozhodla umístit do příloh práce.

6.3. Design výzkumu

S ohledem na naplnění cílů, které si práce klade, byl již na počátku zvolen kvalitativní přístup. Tento způsob získávání dat „umožňuje na určitý fenomén nahlížet v pro něj autentickém prostředí a vytvářet jeho obraz v co možná nejkomplexnější podobě, včetně podob jeho vztahů s dalšími aspekty apod.“ [Reichel 2009] Výhodou kvalitativního výzkumu je také schopnost využití několika různých metod získávání dat. V tomto případě se jedná o kombinaci metody zúčastněného pozorování a polostrukturovaných interview, které jsou doplněny o fotografie, které mi dotazovaní poskytli.

Na základě stanoveného výzkumného problému bylo potřeba zvolit způsob, jakým budou posléze zjištěné interpretovány. Nad touto otázkou existují i dnes mezi badateli rozdílné názory. Jedni tvrdí, že by se zjištěné výsledky neměli vůbec interpretovat, ale pouze shromažďovat. Jiní zase dávají důraz na přesný popis daného předmětu výzkumu, třebaže nejsou prezentovány všechny získané údaje. Tito badatelé často využívají citáty z vlastních rozhovorů, jež doplňují o vlastní komentáře, aby tak mohli danou skutečnost lépe ilustrovat čtenáři. Jiným badatelům jde více o teorii, jelikož věří, že teorie jsou nejsystematičtějším způsobem jak vědecká zjištění tvořit, syntetizovat a integrovat [Strauss, Corbin 1999].

Pro tuto bakalářskou práci byla zvolena hojně využívaná metoda zakotvené teorie. Tato metoda je induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který prezentuje. Tato teorie je v průběhu ověřována a dále upravována na základě shromažďování údajů a jejich analýze. Výsledkem takové teorie je teoretické vyjádření zkoumané reality [Strauss, Corbin 1999]. Výhodou této teorie je bezpochyby možnost ji dále upravovat podle potřeb výzkumníka s ohledem na předmět výzkumu. Díky tomu je zakotvená teorie tvůrčím výzkumným nástrojem. Je zde ale kladen vyšší důraz na pečlivou deskripci a protokolování jednotlivých kroků a také na metody kontroly validity dat [Miovský 2006].

6.4. Techniky sběru dat

6.4.1. Semistrukturovaný rozhovor

Semistrukturované rozhovory se staly stěžejní výzkumnou metodou této práce. Tato metoda byla zvolena s ohledem na její výhodné charakteristiky korespondující s cílem celé práce. Polostrukturované rozhovory umožnily proniknout hlouběji do dané problematiky díky možnosti získání subjektivních zážitků, zkušeností a názorů. Také byla možná jistá flexibilita v pokládání otázek, které se měnily, rozhovor od rozhovoru. Nicméně vždy bylo využito předem připraveného scénáře. Scénář je součástí příloh této práce. Otázky ve scénáři byly rozděleny do několika tematických okruhů.

Zpravidla dotazovaní odpovídali na všechny otázky ve scénáři. V některých případech byly ještě připraveny doplňující otázky odpovídající jejich individuálním zkušenostem. Bylo tomu např. u respondentky, která se věnuje canisterapii nebo u dotázané, zabývající se psími sporty. Celkem bylo provedeno 13 rozhovorů. Většina, tj. 7 rozhovorů, probíhala pouze s jedním respondentem. Zbýlých 6 rozhovorů proběhlo buď s částí, nebo se všemi členy dané domácnosti, zde se jednalo o focus group model rozhovoru. Do rozhovorů se zapojilo celkem 24 osob. Téměř tři čtvrtiny dotázaných byly ženy. Transkripce rozhovorů je součástí oddělené přílohy. Na konci každého rozhovoru jsou navíc pro doplnění ještě fotografie, kromě toho jsou před rozhovorem uvedeny sociodemografické údaje o členech domácnosti, můj vztah k respondentovi a popis průběhu rozhovoru. Pro ukázkou je část transkripce v příloze práce.

6.4.2. Metoda zúčastněného pozorování

Metoda nestandardizovaného zúčastněného pozorování byla zvolena proto, že vhodně doplňuje data získaná z polostrukturovaného rozhovoru, který se uskutečnil na konci samotného pozorování v domácnosti. Mohlo tak dojít ke komparaci dat získaných z obou metod. V praxi to znamená, že byl určen předmět zkoumání, ale teprve v průběhu pozorování byl zvolen nejvhodnější způsob zaznamenávání informací o sledovaných jevech [Reichel 2009].

Objektem mého pozorování se na šest dní stala domácnost Novákových. Pobyt přímo ve zkoumané domácnosti mi pomohl pochopit každodenní žitou zkušenost sedmičlenné sociální skupiny se psem. Tato metoda přispěla k porozumění postojů respondentů vůči psímu členu domácnosti na základě jejich interakcí a projevům chování vůči němu.

6.4.3. Subjektivní posouzení zvolené metody

Pozorování probíhalo obvykle z kuchyně, kde se také odehrávalo nejvíce rozhovorů a činností aktérů. Záznam z pozorování probíhal formou psaní poznámek o momentálních aktivitách pozorovaných. Došlo také k zachycení neformálních všedních rozhovorů, zejména těch, které se přímo týkaly psa. Časová náročnost zvolené metody, znemožňovala hlubší zapojení do činností domácnosti. Proto sledávám mou participaci na jednotlivých činnostech v domácnosti jako sporadickou. Pomáhala jsem nicméně několikrát s přípravou jídla, se zatápěním v kamnech a respondentce Janě s jejími úkoly do školy.

Záznam z pozorování v podobě poznámek byl přepsán do narativního příběhu toho, co se během dané doby v domácnosti událo. Zdůrazňuji, že nemá charakter odborného textu a obsahuje také mé subjektivní pocity při popisování jednotlivých situací a různá doplnění pro lepší pochopení při čtení textu. Samotný text je rozdělen podle jednotlivých dní, které jsou vnitřně členěny po odstavcích. Ty jsou často pojmenovávány podle výstižných výroků členů domácnosti. Při záznamu jsem se vyhnula psaní času u jednotlivých činnostech, nicméně je dodrženo chronologické pořadí činností, jak se během dne odehrály. Během pozorování bylo pořízeno několik fotografií zachycujících fenku Abigail. Fotografie jsou součástí přílohy rozhovoru.

6.5. Průběh sběru dat

Data byla sbírána v průběhu ledna až dubna 2016. Rozhovory probíhaly většinou v domě dotazovaných, nebo v případě respondentky Helgy, která přijela s Itálie v domě jejích rodičů. Přímo v domácnostech proběhlo 8 rozhovorů. Takto provedená interview navíc umožňovala i jakési marginální pozorování během mé návštěvy. Čtyři rozhovory proběhly v prostředí restauračních zařízení, šlo převážně o rozhovory, kde můj vztah k respondentovi nebyl natolik těsný, abychom navrhli schůzku přímo u něho doma. Všechny rozhovory byly předem domluvené. Vyjma jediného, který se poněkud vymyká v porovnání s ostatními, protože je nejkratší a probíhal venku, zatímco respondentka venčila psa.

Všechny provedené rozhovory jsem zaznamenala pomocí mobilní aplikace Smart Voice Recorder pro záznam zvuku. V průběhu následujících dní došlo k zapsání situačního kontextu rozhovoru a mých postřehů při jeho průběhu. Od března do června probíhala doslovná transkripce rozhovorů a jejich následná analýza. U skupinových rozhovorů byla transkripce zvláště časově náročná, protože častokrát současně mluvilo několik lidí najednou. Provedené rozhovory trvaly ve většině případů kolem tři čtvrtě hodiny. Nejdelší, skupinové i více než hodinu a půl.

Vzhledem k tomu, že většina respondentů byla buď mými přáteli, nebo známými projevíli všichni ochotu na výzkumu participovat a rozhovory tak probíhaly neformálně s přátelskou atmosférou. Bohužel ale došlo nejen na smích, ale u dvou respondentek také k pláči. V prvním případě šlo o respondentku, která má doma šestnáctiletého psa. Vzhledem k tomu, že respondentce je nyní 25 let, má se psem už od mládí velmi blízký vztah. Vyjádřila lítost nad tím, že by pes mohl v blízké době zemřít. Další respondentka, ve věku 72 let, vyjádřila obavu nad tím, že by ji pes mohl přežít a musel by se o něho starat někdo jiný.

Obvykle neměli respondenti problém se zodpovídáním položených otázek. Při metodě focus group rozhovorů, někteří účastníci upozornili ostatní zúčastněné, pokud se během rozhovoru začali k tématu vyjadřovat natolik, že překročili pomyslnou hranici tvořenou příslovím „co se doma uvaří, to se doma sní“. Všichni respondenti dotazům rozuměli, což potvrzuje reakce osmiletých dvojčat na mnou pokládané otázky v rámci skupinového rozhovoru. Většinou se respondenti rádi ujali slova, rozvítě odpovídali nebo k odpovědi přidali prožitou historku se psem.

6.6. Zpracování dat

V rámci kvalitativního šetření byla získaná data analyzována kombinací deduktivního⁶⁶ a induktivního⁶⁷ přístupu, pomocí programu MAXQDA 12. Do programu byly importovány všechny přepsané rozhovory v textovém formátu a také pozorování. Získané segmenty dat se staly kódy a následně byl vytvářen kódovník. Ten byl zhotoven převážně na základě scénáře⁶⁸ a jednotlivé sety kódů odpovídaly tematické kategorizaci otázek ve scénáři s ohledem na výzkumné otázky. Vytváření kódů probíhalo v několika etapách. Nejprve došlo k vytváření strukturálních a deskriptivních kódů⁶⁹. Taktéž došlo k využití afektivních metod kódování⁷⁰ na základě subjektivních zkušeností (emocí, hodnocení, konfliktů či úsudků). V případě, zda pes chodí na vodítku nebo na volno bylo využito způsobu versus kódování.

V další analytické fázi kódování došlo k využití cíleného kódování,⁷¹ za účelem vytvoření kategorií, které korespondovaly s cíli výzkumu. Typizace

⁶⁶ Některé z kódů vznikly *in vivo* na základě analýzy konkrétních rozhovorů.

⁶⁷ Zpravidla kódy vznikaly s využitím otázek ze scénáře.

⁶⁸ Poznámky u jednotlivých kódů jsou obvykle celé otázky ze scénáře.

⁶⁹ Analýza byla také doplněna o tyto proměnné: věk, pohlaví, zaměstnání, vzdělání, počet členů domácnosti, počet psů v domácnosti. Proměnné posloužily k lepší selekci textů a provedení následné analýzy.

⁷⁰ Této metody bylo využito např. u pozitivního vs. negativního vlivu psa na vztahy uvnitř domácnosti.

⁷¹ Saldaña [2009] jej uvádí jako *focused coding*.

zmíněných kódů⁷² je napsána s využitím publikace *The coding manual for qualitative researchers* [Saldaña 2009]. Poté byly okódované segmenty, v rámci kategorií, podrobeny analýze hledáním vztahů a možných souvislostí, na základě kterých bylo možné zjištění interpretovat a vytvořit určité „teoretické modely“. Ukázka kódovníku je součástí přílohy práce.

6.7. Etika výzkumu

Zachování soukromí je nezbytným požadavkem výzkumu. Často je nutné zachovávat co možná nejvíce soukromí účastníků výzkumu změnou určitých skutečností tak, aby nebylo narušeno vyznění zprávy [Hendl 2008]. Na základě požadavku anonymity byla respondentům náhodně změněna jména.⁷³ Skutečná identita participantů, je známa pouze mně, coby výzkumníkovi.

Vzhledem k mému vztahu vůči respondentům nebylo využito informovaného souhlasu. Všichni respondenti souhlasili s nahráním a využitím rozhovorů pro účely této práce. Před začátkem rozhovoru, byli účastníci informováni o cílech této práce, zpracování získaného materiálu a jeho uchování. Mnozí z dotázaných projevíli zájem o má zjištění. Bylo jim odpovězeno, že práce bude veřejně přístupná na portálu Theses.cz. Při použití fotografií byla anonymita zaručena začerněním tváře osob na fotografiích.

Audio záznamy rozhovorů nahrávané skrze mobilní telefon, byly po jejich provedení se zařízení vymazány a nyní se nacházejí pouze v osobním počítači tazatelky, kde jsou přístupné výhradně jejímu osobnímu použití k jejich analýze v rámci badatelské práce. Transkripce provedených interview v elektronické podobě jsou spolu s bakalářskou prací uložena na CD, jež je ponecháno na Katedře sociologie FF UHK. Vedoucímu a oponentovi této závěrečné práce je taktéž zapůjčena tištěná verze těchto dokumentů.

7. EMPIRICKÁ ČÁST

7.1. Deskripce získaných dat a kazuistika

Deskripce získaných dat kategorizuje respondenty, s nimiž byl rozhovor proveden, na základě jejich vnímání psa v rámci rodinného uspořádání nebo uspořádání v rámci domácnosti. Je nezbytné říci, že všichni oslovení respondenti

⁷² Autor uvádí přibližně 30 různých typů kódů.

⁷³ Pro záměnu jmen jsem využívala kalendáře.

vnímají psa jako člena rodiny. Kategorizaci majitelů psů, podle toho jakým způsobem svého psa vnímají, provedl ve své studii *Are Dogs Children, Companions, or Just Animals?* David Blouin. Blouin na základě 28 hloubkových rozhovorů, rozlišuje majitele domácích mazlíčků, podle orientace vůči nim na dominionistickou⁷⁴, humanistickou a protekcionistickou orientaci První kategorie oceňuje své domácí mazlíčky, především kvůli užitku, který jim poskytují (např. ochrana). Nevnímají je stejně jako lidi, tedy jako subjekt, ale spíše jako objekt. Lidé s humanistickou orientací vůči svým mazlíčkům povyšují své mazlíčky coby společníky, kteří jim mohou nahrazovat kontakt s lidmi. Váží si jejich emočních vlastností, které se projevují v rámci blízkého vztahu vůči nim. Lidé spadající do třetí kategorie nemají hluboký vztah jen vůči mazlíčkům, ale váží si zvířat obecně, proto jsou také často vegetariány [Blouin 2013].

Vzhledem k odlišným výsledkům této studie v porovnání s výsledky, ke kterým jsem dospěla na základě mých rozhovorů, kategorizuji respondenty, s nimiž byl rozhovor proveden, podle jejich vnímání psa v rámci rodinného uspořádání. Mých respondentů jsem se ptala, zda je pro ně pes členem rodiny a zda jim na psovi proto záleží jako na ostatních členech rodiny. Respondentka Radka (23 let) se k možnosti mít psa namísto dítěte staví takto: „*Třeba nechápu lidi, kteří mají psy místo dětí a jako fakt je berou jako děti. Nechápu, když je extra personifikují, i přesto, že já sama mám psa.*“

I. „Lidi jsou lidi a psi jsou psi“

První kategorie respondentů vnímá psa odlišným způsobem než zbylé členy domácnosti/rodiny. Někteří respondenti z této skupiny si uvědomují věk, kterého se psi obvykle dožívají, a proto jej vnímají tímto způsobem. Neznamená to ale, že by pes pro ně byl pouze věcí, nebo jej měli pouze pro vlastní užitek. Respondenti z této kategorie jsou obvykle ve věku kolem 45 let a žijí spolu se svými dětmi. První domácnost podniká v chovu psů. Respondentka z druhé domácnosti se aktivně věnuje výcviku psů a psím sportům. Kategorie také zahrnuje nejpočetnější sedmičlennou domácnost se 4 dětmi, které jsou pro rodinu na prvním místě. Někteří respondenti z této kategorie se vyslovili, že dalšího psa již nechtějí.

Domácnost Ivany a Robina

Majitel psa Robin hledal krátkosrsté plemeno, které může být celoročně venku v kotci. Vzhledem k tomu, že měl již zkušenosti z mládí, kdy v devadesátých letech jezdil coby reprezentant mládeže v rámci kynologického sportu cvičit za

⁷⁴ Z angl. *dominion* (moc či nadvláda)

východní Čechy, vybíral plemeno podle ovladatelnosti a podle toho, aby bylo schopné ohlídat dům. Jeho představu splňoval bulteriér nadmíru. S pořízením psa do domácnosti, ale Robinův strýc nesouhlasil, a proto musela být fenka Denisa nějakou dobu na zahradě u sousedů, než se pro ni připravil kotec před domem.

Obě jeho fenky mají barvářské zkoušky, jsou uchovněné a mají pravidelně štěňata, která jsou nabízena k prodeji. Robin v chovu bulteriérů podniká. Peníze získané prodejem štěňat jsou investovány zpět do jeho psů. S ohledem na výše zmíněnou teorii by bylo možné říci, že Robin odpovídá do určité míry dominionistické představě, to je ovšem v rozporu s tím, kolik péče fenkám věnuje v době, kdy mají štěňata. Než se štěňata narodí, spí Robin na lůžku v kuchyni, vedle fenky v porodním boxu i týden nebo déle. Obou fenkám je, s ohledem na jejich původ, věnována kvalitní veterinářská péče, je jim kupováno prvotřídní krmivo a Robin jim často sám vaří.

Ivana srovnává svůj vztah s vyvdanými dětmi Robina se vztahem s jeho psy: *„Já jsem si vyvdala společně s Robinem psy a děti. A se psama to mám daleko míň konfliktů, než s dětma vyvdanejma. Takže já jsem ráda, že jsem si vyvdala psy a nerada jsem si vyvdala ty syny.“* Navzdory tomu zmiňuje, že s příchodem psů, přicházejí také povinnosti venčení nebo ohled na psy při plánování dovolené. Svou svatební cestu spojili s hledáním vhodného psa na krytí pro fenku Báru. Ivana vidí pozitivum v přistěhování do rodiny se psy v pohybu, který ji dávají procházky.

Role spojené s péčí o psa jsou rozděleny tak, že Ivana psy venčí a Robin je krmí. Psi jsou většinu dne v kotci na zahradě a během dne jsou minimálně třikrát z kotců vypuštěni na zahradu. Aby mohli být fenky chovné, bylo nutné s nimi absolvovat několik výstav, což brali oba respondenti jako nutnou povinnost, nikoliv zábavu. Fenky mají do domu přístup pouze v době, kdy mají štěňata, nebo z důvodu koupání. Po žádném nábytku se pohybovat nesmějí. Robin tvrdí, že trestat bulteriéry, je těžké, protože mají snížené vnímání bolesti. Kvůli tahání na vodítku si pořídili eklektický obojek. Kvůli tomu není možné, aby dcera Ivany fenky sama venčila, kontakt s nimi si vynahrazuje, především když mají štěňata.

Díky odchovu štěňat poznali oba desítky nových lidí, se kterými jsou v pravidelném kontaktu. *„Robin nedělá nic jinýho, než si telefonuje, píše a facebookuje s paníčkama těch štěňátek.“* Při kontaktu na ulici s kolemjdoucími mají negativní zkušenosti, což přisuzují neznalosti lidí o tomto plemeni. *„K těmhle psům lidi neběhají s tím, že si je chtějí pohladit. To záleží hodně na lidech, pokud mají ty lidi zkušenost s bulíkem, tak si ho jdou pohladit. Ale pokud tu zkušenost žádnou nemají, tak se jich spíš boje, nebo jsou pro ně šeredný.“*

Domácnost Venduly

Čtyři dámy, tři fenky a jeden pes v třípokojevém bytě – takové je složení domácnosti, která v rámci provedených rozhovorů, představovala tu s největším počtem psů. Vendula je majitelkou fenky belgického ovčáka Blondie a psa krátkosrsté kolie Elfika. Při výběru její první fenky kolie rozhodl její vzhled, jenž jí připomínal voříška, kterého doma chovali, když byla dítě. Dnes již by se ale, podle jejích slov, při výběru rozhodovala na základě rodičů psa, zdraví a chovné stanici.

O své dva psy se nejvíce stará sama Vendula, dceru se s péčí o ně snaží zatěžovat, co nejméně. Výdaje za ně plynou také převážně z kapsy respondentky. Péči o zbylé dvě fenky si zajišťuje jejich majitelka – neteř Venduly Petra. V případě jejich nepřítomnosti krmení zajišťuje matka Venduly. Vendula pracuje jako účetní, pokud není v práci, tráví veškerý volný čas se svými psy na cvičišti nebo s nimi sportuje mimo něj. Chtěla by však se psy trávit ještě více volného času, časovou rezervu spatřuje ve svém současném zaměstnání. Na kynologickém cvičišti vede kurzy agilit, dogdancingu a cvičení na gymballech. Díky těmto kurzům, závodům, táborům a aktivitám spojených se psy poznala desítky lidí a někteří z nich jsou dodnes jejími přáteli. Závody jsou náročné jak časově, tak také finančně, kvůli startovnímu a nákladům spojených s cestou. Fenky sheltie se však se svými výsledky dostaly až na mistrovství Evropy.

Díky psům spolu celá domácnost tráví hodně volného času. Společné dovolené domácnosti se neobejdou bez psů a tak mají obvykle podobu psích táborů nebo výcvikových letních táborů, nebo závodů. Po jednom takovém táboru založila sekci agilit na cvičišti v jejím městě a začala se psím sportům věnovat naplno. Podle slov Venduly její dceru i matku Vlastu závody „strašně“ baví a jezdí na ně obě rády. Psi cestují v autě, v jehož vnitřku jsou čtyři oddělené klece. Vzhledem k velikosti bytu a počtu psů a lidí různých generací připouští Vendula občasné slovní „třenice“ obvykle mezi ní a její neteří. *„Ale co se týká mejch psů, tak já se samozřejmě dívám jinak na to, jak ona vychovává svoje psy, jo takže. Já bych třeba k jejím psům byla víc přísnější, a ona naopak na moje psy.“* Svoji matku hodnotí jako spolehlivou, pokud jí řekne, jak se o psy strat v době její nepřítomnosti, může se na ni spolehnout. Matka respondentky se také v domácnosti stará nejvíce o úklid, tedy i o úklid velkého množství psích chlupů, což je jí leckdy na obtíž. Mimo to psi v bytě okousávají koberec, z čehož plyne další nepořádek. Psi se mohou pohybovat po celém domě, ležet na nábytku i včetně postelí, své vlastní pelechy nemají. *„Kam se podíváte, někdo leží.“*

Dcera respondentky vyrůstala v domácnosti se psy odmalička a trávila s nimi hodně času. Neměla však žádné povinnosti, které by se týkali péče o ně.

„Jako postupem času, zaplat' pánbůh teda, si k tomu našla svůj jakoby, jakože chuť.“ Psa bere jako partáka, přemýšlí nad tím, že si pořídí vlastního psa, neplánuje s ním ale jezdit na závody, ani ho trénovat. *„Ona prostě chce toho živýho tvora.“*

Vzhledem k tomu, že respondentka bydlí ve městě, psy venčí v okolí domu výhradně na vodítku, jelikož již platila „spoustu“ pokut. Pokud venčí jednoho ze svých psů je velká pravděpodobnost, že ji někdo osloví, pokud by venčila čtyři najednou, tak se budou kolemjdoucí většího počtu psů spíše bát.

Domácnost Radky a Mirky

Šestý boxer v rodině respondentek pochází z útulku blízko Ostravy. Fenku Britu si pořídili, aby dělala společnost jejich dalšímu staršímu voříškovi, který však musel být v únoru letošního roku utracen. Respondentka Radka již dalšího psa nechtěla. *„Nežijou až tak moc dlouho, jak třeba by žil kříženec. Já jsem chtěla nějakýho velkýho křížence. Nicméně vzhledem tady k té naší historii, kterou máme s boxerama, tak máme zase boxera.“* To je také důvod, proč ji na psovi nezáleží stejnou měrou, jako na ostatních členech rodiny. První boxer se do domácnosti dostal náhodou a poté už bylo při výběru plemene u dalších psů, podle Mirky, jasno.

O psa se nejvíce stará Radky matka Mirka a nejméně její otec. Psa venčí výhradně Radka, zatímco o krmení se stará Mirka, která také za psa platí výdaje. Mirka tráví se psem doma většinu času. Obě se shodly na tom, že rodina nepodniká společné výlety, ani spolu se psem netráví dohromady volný čas. Někdy však jdou společně na procházku. Zkušenost se štěňaty shrnují jako časově i finančně náročnou, Mirka měla v době narození štěňat dovolenou.

Radka je přesvědčená o tom, že Mirka fenku rozmazluje, když je chvíli poté co je puštěna na zahradu, zase puštěna zpátky do domu, protože si zaškrábala na dveře. Radka Britě někdy dovolí spát s ní v posteli, s čímž však Mirka nesouhlasí. Na nábytek může fenka vyskočit, jen když to má předem povolené.

Mirka si pamatuje na několik společných her Radky s jejich předešlými boxery. *„.....oni tady na zahradě si hrály a měly takovou tu gumu... oni se jako držely toho a točily se kolo kolo. A teď ona chodila k nim a vždycky zároveň s nima běhala. Teď vzala tu gumu, natáhla ju a pustila.(smích) A vždycky některá Au, au...“* Radka si zase vzpomíná na to, jak chodila venčit svého psa společně se svými kamarády, když byla ještě dítě. Nebylo to však z povinnosti, nýbrž spontánně.

Před osmi lety poslala Mirka fotku tehdejšího boxera do internetových novin a na základě diskuze, která vznikla pod fotografií, se spolu seznámili pejskaři z celé republiky. Radka v tom spatřuje náhradu za kamarádky. „*Já jenom, že jsem to tak jakože vnímala, že mamka moc nechodila ven s kamarádkama a s nikým se nijak nenavštěvovala.*“ Obě se shodují na tom, že pokud psa venčí, je větší pravděpodobnost, že je někdo osloví. Brita při procházkách, ale agresivně reaguje na procházející psy, s lidmi problém nemá. Obě se shodují na tom, že pokud psa venčí, je větší pravděpodobnost, že je někdo osloví. „*Pejskaři se dávají dohromady přes psy.*“

Domácnost Moniky a Jozefa

Jezevčík Matyáš přišel do domácnosti Moniky a Jozefa od překupnice psů. Vzali si jej tenkrát z lítosti. K pořízení psa je dotlačily Josefovy dcery, které občas do domácnosti přijedou. „*Oni říkali, že sem by se sem tak hrozně hodil jezevčík, no a pak jsme tak nějak podlehli.*“

Péče o psa je v domácnosti rozdělená rovným dílem. Také výdaje za psa platí střídavě buď Monika, nebo Jozef. Na procházky se psem chodí přibližně jednou za měsíc Monika, jinak se venčí na zahradě sám. Nevšimla si, že by díky psovi poznala nové lidi. Lidé, kteří sami nevlastní zvířata připadají Monice zvláštní a je vůči nim ostražitá.

Pes se může pohybovat jen v přízemí domu, nesmí se pohybovat po žádném nábytku včetně postelí. Má vlastní pelech nebo spí před krbem. Pokud mají návštěvu, stává se, že Matyáš pod stolem žvýká nohavice u kalhot, poničil ale také nábytek na terase nebo nohy od skříně v chodbě. Přítomnost psa v domácnosti však jejich společné vztahy významně neovlivňuje, ani spolu díky němu netráví více času, protože je to prý „*vesnickej pes.*“ Kromě jezevčíka Matyáše mají ještě čtyři kočky, kterým se dostává více pozornosti než jemu. V dovolené se psem vidí Monika více komplikací. Kvůli tomu dalšího psa již neplánují. Nicméně s nimi byl například v Itálii, nyní jej v případě společné dovolené hlídají Josefovy dcery. Ty se o něj také starají, když přijedou na návštěvu.

Domácnost Ivety a Petra

Složení domácnosti Ivety a Petra se svou strukturou podobá předchozímu případu. Iveta i Petr mají děti již dospělé a jejich byt s nimi sdílí fenka jezevčíka Elis. Fenku si přivezli z hájovny. Je to jejich první společný pes. Oba dva však měli psy, již jako děti. Při výběru plemene rozhodla jeho velikost a temperament. S nápadem pořídit si psa přišel Petr v době, kdy byla Iveta doma a léčila se

s psychickými obtížemi. Od počátku se jí tak hodně věnovala, uvědomuje si také povinnost třikrát denně psa venčit, která přišla spolu se psem.

O fenku se stará více Iveta, ta ji krmí, odpoledne a o víkendech venčí a pečuje o její srst. Petr venčí ráno a večer, obvykle však ne déle než čtvrt hodiny. Délku procházky u obou dotázaných určuje momentální počasí. Za psa utrácejí oba přibližně stejně. Pokud je Iveta doma, tráví s fenkou veškerý čas, také s nimi chodí spát do postele.

Každoroční společná dovolená na Moravě, probíhá bez účasti fenky. Psa společně nevenčí ani jej nezahrnují do jiných společných aktivit. Nutno podotknout, že pár spolu příliš času dohromady také netráví. Pes se někdy stává zdrojem rozepří, když se vzájemně domlouvají, kdo jej půjde vyvenčit. Petr chodí každý večer do hospody a po jeho návratu, se mu někdy do venčení nechce, tou dobou ale již Iveta chodí spát. Fenka je pro ně ale jinak zdrojem rozptýlení a radosti. Fenka měla minulý rok štěňata, která chtěl Petr, Iveta nikoliv. Nakonec velká část péče o štěňata spadla na ní, také si brala kvůli porodu týden dovolené. Pokud by se s Petrem měli rozejít, fenka by zůstala nejspíš u Ivety, protože byt je její a peníze za fenku zaplatila také ona. Petr spatřuje možnost ve střídavé péči.

Fenka doma zařízení bytu neničí, ovšem pravidelně se stává, že se přes noc vymočí v kuchyni. Ráno to poté uklízí většinou Iveta, protože vstává dříve do práce. Toto chování by u psa ráda změnila. Pokud je doma Iveta vždy po fence uklízí ona, Petr uklidí pouze v případě, že Iveta není doma. V bytě má fenka 3 různé pelíšky ale může také ležet všude tam, kam si vyskočí, nebo kam zaleze. Chlupy po fence uklízí pouze Iveta, Petr se k tomu staví takto: „Koupil jsem vysavač, kupuju pytlíky do vysavačů, tak já jsem své splnil.“

Díky fence se Iveta pravidelně potkává při venčení s pejskaři z okolí a ráda se s nimi na chvíli zastaví a povídá si. Žádný z takových vztahů ale v kamarádství nepřerostl. Iveta si myslí, že když půjde se psem, je větší pravděpodobnost, že ji někdo osloví, zejména pokud to bude matka s dítětem.

Domácnost Novákových

Sedmičlenná domácnost sdílí rodinný dům společně s fenkou boxera Abigail. Mezi respondenty panuje shoda na tom, že majitelkou psa je šestnáctiletá Silvie. Respondentka Jana, matka Silvie, spatřovala v pořízení psa šanci, že se dceři podaří shodit kila navíc, mimo to si Silvie psa velmi přála. Její bratr Karel ani její otec však s pořízením nesouhlasili. Proti byl také majitel domu, děda Silvie, který

ale v domě nebydlí. Ke společné shodě před pořízením psa v tomto případě nedošlo. Přístup dcery a manžela k fence je pro Janu zklamáním. Karel odkazuje na užítkovost zvířete, myslí si, že by Abigail měla domácnost ochraňovat a ne rdousit slepice a králíky, kteří přinášejí užitek v podobě jídla.⁷⁵ Výběr plemene proběhl na základě předchozích zkušeností. Jana věřila v to, že Silvie se o fenku plně postará, následně vyjadřuje své zklamání, když převzala část péče a to včetně chození na cvičišť. Silvie spatřuje problém v tom, že v době pořízení psa jí bylo 11 let a v té době pes její povely ignoroval. S Janou se shodují na tom, že chování psa a jeho poslušnost se od té doby proměnila k lepšímu. Karel však tento názor nesdílí: *„Takhle, já si myslím, že ten pes je nejméně disciplinovaný ze všech, který jsme dosud měli. Sice byl jako na cvičáku, ale podle mě byl ten cvičák, nějak málo účinný.“*

Všichni členové domácnosti se shodnou na tom, že fenka je členem jejich rodiny, ale záleží jim na ní méně než na lidech. Tento názor však nesdílí Silva, které na fence záleží stejně jako na lidech, a proto by patřila do následující skupiny respondentů.⁷⁶ S příchodem psa do domácnosti zaznamenala více povinností především Jana a Silvie. Také Karel vidí povinnost v tom, že pokud přijde první domů, musí fenku pustit ven na zahradu a poté zpátky do domu. V reakci na to, je mu ale vytýkáno, že nechá fenku venku zapomenutou i celé hodiny. Pokud chce být fenka puštěna zpátky do domu, štěká a škrábe drápy o dveře a okno.

Jana občas koncem týdne vytvoří na následující týden rozvrh prací pro členy rodiny, dle něho péči o psa zajišťuje buď ona, nebo Silvie. Silvie bere psa na procházku, když vyzvedává své dvě sestry ze školy. Ve venčení fenky sama vidí určité rezervy, kvůli vlastní pohodlnosti. Kvůli tomu čas od času vznikají v domácnosti konflikty. Dále po psovi sbírá ze zahrady exkrementy, většinou ale až po několikerém důrazném upozornění od rodičů. Dokonce se objevila, výhružka, že pokud se o psa nezačne starat, tak bude pes muset rodinu opustit. Za psa utrácí nejvíce Jana. Domácnost spolu s fenkou také jezdí v létě rybařit k nedalekému rybníku. Karel jako jediný většinou zůstává doma a stará se o zbytek zvířat. V zimě jezdí všichni na lyže, ovšem bez fenky, o tu se doma stará Karel.

Na nábytek v domě fenka skákat nesmí. Janě zpočátku vadilo, že si Silvie začala brát Abigail do postele, doted' spí v noci často u jejích sester, těm to ale nevadí. To, zda pes může spát v posteli, je volba každého člena domácnosti. V době nepřítomnosti Jany a Pavla chodí fenka spát na postel do jejich ložnice, což Janě velmi vadí. Proto pokud je fenka doma sama, zůstává zamčená ve verandě. Silvii

⁷⁵ Názor tohoto respondenta se zdá být jasně dominionistický.

⁷⁶ Vzhledem k tomu, že skupinový rozhovor je sérií interakcí a rekcí respondentů, nezdálo se mi jako dobrý nápad jej „roztrhnout“ a psát o jednotlivých respondentech odděleně.

mrzí, že je její otec na fenku občas přehnaně přísný a přikazuje ji, aby odešla „na svoje místo“.

Jana zmiňuje, že přítomnost fenky v rodině naučila její nejmladší dcery socializaci a citlivost vůči menším tvorům než jsou ony samy. Často se stává, že sami od sebe psa nakrmí, přestože je to povinnost Silvie. Rády by ji také venčili, což ale pro ně není bezpečné. Díky chození na cvičák také Jana poznala nové lidi. Kontakt s nimi přestala udržovat, když cvičák s fenkou „dokončila“.

II. „Na psovi mi záleží stejně jako na lidech“

Druhá skupina respondentů charakterizuje svůj vztah ke psovi se stejnou významností jako vůči ostatním lidským členům rodiny. Dva respondenti jsou zároveň majiteli psů a jde o jejich prvního vlastního psa. Věkově se jedná o nejmladší skupinu, kolem 25 let, pouze poslední respondentce z této skupiny je 49 let a má již dospělého syna a v domácnosti žije jen se svým manželem.

Domácnost Reginy

Respondentka Regina jezdí na víkendy k rodičům, kde na ni čeká její fenka barzoje Gracy. Přivezla si jej od chovatele, který „rušil chovnou stanici.“ Fenka nemá průkaz původu a byla dosti zanedbaná. Lze se proto domnívat, že namísto poctivého chovatele potkala překupníka z psí množírny. Přála si mít vlastního psa. *„No, já jsem potkala jednoho člověka, který ho měl, a hned jsem si tohle plemeno zamilovala.“* S pořízením psa její otec nesouhlasil, názor ale změnil hned poté, co si fenku přivezla domů.

Povinnosti po příchodu do domácnosti přibyly nejvíce respondentce a její matce. Matka respondentky se o psa stará nejvíce, její otec naopak nejméně. Pokud ovšem přijede Regina na víkend domů, přebírá péči o fenku ona a také s ní tráví volný čas. Výdaje spojené se psem platí nejvíce sama respondentka nebo její matka. Ráda by se psem trávila více času, vzhledem k tomu, ale že studuje vysokou školu mimo místo bydliště, tak to není možné. Společný čas se psem tráví domácnost buď na zahradě přilehlé k domu, nebo na jejich farmě. Na společné dovolené nejedí, někdy jej ale chodí společně venčit, v čemž vidí pozitivum pro celou rodinu. Díky fence se poznala na psí školičce s dívkou, se kterou dodnes kamarádí a alespoň jednou do měsíce spolu venčí své psy. Vzhledem k tomu, že plemeno respondentky je poměrně vzácné stává se jí často, že ji lidé kvůli fence zastavují, ptají se na ni a žádají, zda si ji nemohou pohladit.

Fenka rozkousala několik dálkových ovladačů k televizi, což otce Reginy naštvalo: „No taťka se trochu zlobil, ale pak se prostě koupil nový a bylo to vyřešený.“ Pes v tomto případě nepředstavuje zdroj konfliktů. Fenka se pohybuje v přízemí domu, do patra nechodí, protože se bojí jít po schodech. Může ale ležet na pohovce.

Domácnost Matyldy

Respondentka Matylda bydlí ve společném bytě s dalšími třemi spolubydlíci a fenkou čivavy Sunny. O víkendech a prázdninách navštěvuje domácnost svých rodičů, kteří chovají šestnáctiletého křížence Maxe. Maxe si přála sestra Matyldy, ta se však o něho starala asi první měsíc, poté péči převzala její matka. Podle popisu prostředí, z něhož si psa přivezli, se jednalo nejspíš o psí množírnu. Při výběru psa zohledňovali jeho velikost. Původně počítali, že bude pes venku, ale nakonec mu dovolili spát v posteli, na gauči a na ostatním nábytku určeném k sezení. Má však ale také vlastní pelech. V době nepřítomnosti členů domácnosti se rád prochází po stole. Pořízení psa předcházelo přemlouvání otce Matyldy, protože si uvědomoval starosti s tím spojené.

Se psem se rodiče Matyldy snaží trávit, co možná nejvíce času, nechtějí ho doma nechávat samotného. Směny v zaměstnání si plánují, tak aby s ním byl vždycky jeden z nich doma. *„I když třeba mamka měla dvanáctky, tak to třeba měnila, že musela na osmičky, Hned řešila, jestli musí být třeba dvě hodiny sám doma. Pak třeba když to srovnám tady s tou Sunny, tak ta je třeba doma sama celej den.“* S pořízením psa Maxe přibýly v domácnosti povinnosti nejvíce matce Matyldy ta jej krmí a večer venčí. Otec respondentky venčí psa ráno. Pes chodí na procházky třikrát denně, délku procházky přizpůsobují zdravotnímu stavu psa. Pokud je Matylda u rodičů, zajišťuje venčení ona. Ráda by se psem trávila více času, stýská se jí a má strach, že ji rodiče zavolají, že Max zemřel. Matka Matyldy za psa utrácí nejvíce peněz. Pes byl s rodinou respondentky na dovolené na Slovensku nebo v Adršpachu. Jinak se ale pro společné rodinné dovolené stal překážkou, protože jej Matylda nebo její rodiče museli hlídat.

U Sunny se projevuje separační úzkost. Pokud někdo ze spolubydlících zavře dveře do svého pokoje, tak stojí před nimi a kňučí, dokud není vpuštěna dovnitř. Respondentce je to nepříjemné. Nelíbí se jí také, že fenka je celý den doma sama a nikdo ji nevenčí. K vykonání potřeby používá psí záchod. Matyldu to mrzí a často si bere Sunny do svého pokoje. Někdy se jí ale stává, že fenka v pokoji vykoná potřebu. Přemýšlela i nad tím, že by ona sama fenku venčila, nechce však mít zodpovědnost za cizího psa. S majitelkou fenky o problémech zatím příliš nemluvila, obává se, že by to mohlo mít vliv na vztahy mezi spolubydlíci. Všimla

si, že se na ni Sunny začala fixovat: „*Tak že třeba i když ona je pryč, tak ona je hodně u mě. Je radši se mnou než u ní. Ráno jsem třeba zjistila, že asi nespala a hned ráno běžela ke mně do postele, kde si pak byla celý dopoledne zalezlá a chrápala...*“

Matyldu rozčiluje, že fenka je krmena pouze granulemi a nedostává žádné pamlsky, v důsledku čehož pak loudí, během toho, když někdo z domácnosti jí. „*Takže ty prostě jdeš jíst a máš ji u sebe a kňučí ti tam a to mě teda taky hrozně vytáčí.*“ Pokud také někdo ze spolubydlících nechá jídlo na dostupném místě pro fenku, ta jej sežere, což Matylda přisuzuje tomu, že je o psa špatně postaráno.

Matylda si vzpomíná, jak si jako dítě se psem hrála na schovávanou nebo jej musela chodit venčit. Díky procházkám se psem se potkává častěji s lidmi z ulice a dává se s nimi do řeči. Pokud psa venčí, myslí si, že je větší pravděpodobnost, že ji osloví matky s dětmi nebo starší paní.

Domácnost Helgy

Helga, původem z Moravy, žije již 15 let v menším městě v Toskánsku spolu se svým manželem a kříženkou špice Nagy. Sama respondentka si byla vědoma zodpovědnosti spojené se psem, proto psa nechtěla. Psa si přál její manžel Andrea. „*...můj muž otravoval jako malý děčko, že chce psa.*“ Při výběru rozhodovala velikost psa, plemeno nehrálo roli. Pro respondentku bylo nejdůležitější, aby s ní pes mohl být celý den v práci. Helga i její manžel pracují u koní a tak je fenka střídavě v práci buď s ní, nebo s jejím manželem, kde má dostatek pohybu i možnosti se vyvenčit. Fenka s nimi tráví celý den. Vyhrála také soutěž o „*nejvíce integrovaného psa v rodině*“. Nagy cestuje všude s nimi, v autě má své místo, kde leží. Andrea by rád psa bral také do supermarketů a restauračních zařízení, s čímž respondentka nesouhlasí, protože je přesvědčená, že by se tam pes spíše trápil. Pokud je ale fenka sama doma, trpí separační úzkostí, která se projevuje kňučením neklidem a okusováním nábytku. „*Ona je prostě rovnocenný partner a chce být nějak zapojená do dění.*“ Andrea je bezdětný a tak si myslí, že mu Nagy trochu nahrazuje dítě.

Helga psa častěji venčí a Andrea se stará o krmení. Třikrát denně fenku krmí. Snaží se kupovat kvalitní krmivo a také jí vaří. Fenka jezdí s manželi na všechny dovolené. Při výběru dovolené, rozhoduje nejen to, aby Nagy mohla jet s nimi ale také, pokud jedou k moři, tak aby v okolí byla pláž pro psy. Nikdo z domácnosti to nevnímá jako omezení. Pes se stává námětem ke společným debatám. Fenka má v ložnici respondentky svůj pelech, spí však také s respondentkou v posteli u jejích nohou, kde má deku. „*Já jsem měla výčitky svědomí, když jsem byla doma a nemohla jsem chodit s ní do práce, tak mi jí bylo tak líto, že jsem jí začala aspoň dávat do nohou postele.*“ V rohu pohovky má přehoz, na kterém může ležet.

Při procházce, ji díky Nagy oslovuje velké množství lidí. Myslí si, že psi lidi seznamují a proto poradila své kamarádce, která má problém se s někým seznámit, aby si pořídila psa. Respondentu mrzí, že fenka je agresivní na kolemjdoucí děti, které by si ji chtěli pohladit.

Domácnost Radka

Radek bydlí spolu se svojí fenkou Reggie ve spolubydlení. Byt spolu s ním obývají tři lidé a mladý kříženec Reimi. Jeho bývalá přítelkyně má černobílou fenku border kolie. Na základě této zkušenosti, kdy se půl roku staral o fenku své přítelkyně, se Radek rozhodl si pořídít hnědou fenku border kolie. Reggie měla na jejich vztah pozitivní vliv. Vzhledem k tomu, že Radek pracuje z domova, dalším důvodem pro pořízení bylo, že díky psovi bude mít důvod jít ven a věnovat se sportu. Na fenku se byl u chovatelky předem dvakrát podívat, od té doby spolu zůstali v kontaktu. Do bytu se přestěhoval po rozchodu s přítelkyní již s fenkou. Pro jeho rodinu bylo pořízení psa překvapením, protože jej předem s nikým nediskutoval. „*No já jsem si pořídil psa a čekal jsem právě od mámy nebo od táty, že mi řeknou, že se nedokážu ani postarat sám o sebe a pořídím si psa, no ale táta je třeba z něho děsně unešenej.*“ Radkův otec někdy chodí venčit fenku na pole.

Veškerou péči spojenou se psem zajišťuje sám Radek. Fenka je s ním většinou celý den. „*Mám ji jako partáka, byl jsem zvyklý chodit všude sám a ten pes mi chyběl, tak to je důvod, proč ji mám.*“ Na hlídání může dát fenku ke svým rodičům nebo své bývalé přítelkyni. Vzhledem k tomu, že se jedná o ovčácké plemeno, vyžadující hodně pohybu, chodí Radek s Reggie každý den na několikahodinovou procházku a mimo to ji ještě venčí minimálně dvakrát. V plánu má také začít s fenkou dělat agility. Fenka je většinou zavřená s Radkem v jeho pokoji, protože si nepřeje, aby spolu s dalším psem běhali po bytě a dělali rámus. Do pokoje spolubydlících Reggie nechodí, nejčastěji odpočívá ve svém pelechu, v noci někdy chodí spát do postele k Radkovi. Má dovoleno ležet i na pohovce ve společném obývacím pokoji.

Druhý pes v domácnosti Reimi, se zdá být Radkovi nevychovaný a jeho majiteli doporučil, aby s ním začal chodit na cvičiště. V tom spatřuje možný problém do budoucna, kdy by se jejich přístup vůči Reimimu mohl stát zdrojem nějakého konfliktu. Myslí si, že by jej mohli častěji venčit. Uvažoval nad tím, že by psa venčil společně s Reggie, ale nelíbí se mu, jak tahá na vodítku. Se svými spolubydlícími volný čas téměř vůbec netráví. S fenkou jezdí navštěvovat rodiče, kde společně pracují na zahradě a Reggie běhá mezi nimi nebo si hraje s Radkovými neteřemi. Pokud jezdí na kratší dovolené, bere fenku vždy s sebou.

Nové kamarády díky fence nepoznal, ale občas se potkává s pejskaři z okolí a společně jdou stejnou cestou a povídají si.

III. „Holky, hamání! Děcka, žrádlo!“

V poslední skupině respondentů bylo možné zaznamenat nejhlubší citový vztah vůči psovi. Při rozhovoru tyto respondenti nejčastěji odpovídali s „antropomorfním přístupem“. V rámci těchto domácností je pes na prvním místě. Věkově se nejedná o velmi heterogenní skupinu. První dvě respondentky vnímají psa coby dítě. První respondentka je šestnáctiletá a bezdětná. Druhá respondentka má děti již dospělé a neudrží s ní příliš vřelé vztahy, pokud by si měla vybrat mezi svým manželem nebo psy, volila by psy. Poslední skupinový rozhovor odhaluje velmi hluboký vztah ke zvířatům již od dětství.

Domácnost Kristýny

Respondentka Kristýna bydlí společně se svým přítelem Jakubem v bytě jeho rodičů. Fenku zlatého retrívra Meggie dostala od svého otce k svátku, poté co jejich pes náhle zemřel. „*Prostě mi řekl, tady jsem ti koupil psa. Tak jí mám.*“ Mít „svého psa“ si přála již dlouhou dobu, hlavně proto, aby s ním mohla jezdit na různé výcvikové pobyty. Sama by si přála spíše bernského salašnického psa, překážkou ale byla jeho vysoká pořizovací cena. Před pořízením psa se otec respondentky s nikým neradil. Na nečekané překvapení v podobě štěněte reagovala respondentka pozitivně: „*No já jsem byla úplně nadšená. Protože jsem neměla pejska a najednou jsem ho měla. Jsem se o něj starala jak o miminko.*“ Meggie žije v domácnosti matky respondentky, vzhledem k tomu, že respondentka studuje v jiném městě, s fenkou tráví převážně víkendy. Myslí si, že by nebylo dobré mít fenku v bytě. Zpočátku negativně reagovala pouze babička respondentky, v současné době si, ale Kristýna stěžuje, že jí její babička příliš rozmazluje, když jí dává různé pamlsky a fenka kvůli tomu tloustne. „*...za to nejsem moc ráda, jak se o ní stará teda, protože vykrmuje tak, že to tomu psovi nedělá jakoby dobře...*“ Kristýně na její fence záleží stejnou měrou jako na ostatních členech její rodiny, demonstruje to způsobem, jakým na ni často volá: „*Miláčku, pojd' sem!*“

Veškeré výdaje za fenku platí respondentka. Fence kupuje kvalitní dietní granule, což se ale zdá její matce zbytečné s ohledem na to, jak ji krmí její babička. Nejvíce se o fenku v současné době stará matka Kristýny, která ji většinou krmí. Vzhledem k tomu, že k tomu přiléhá rozlehlá zahrada, fenku venčí občas jen respondentka. Její pelech se nachází ve vytápěné prádelně, odkud není přístup do domu. Do domu příliš často nechodí, pokud však uvnitř je, může se pohybovat i po nábytku. „*...než jsme měli malou ségru, tak jakože jsme měli novejš koberec a nový*

nábytek, tak nemohla, ale teďka to je celkem zničený jako po ségře, takže už asi může...“ Fenka může spát s respondentkou v posteli, což se nelíbí její matce a její babičce.

Na společné dovolené se svojí matkou nejezdí, fenka ale tráví čas s ní a s jejím přítelem, včetně toho, že s nimi chodí na geocatching. Partner respondentky si ale nemyslí, že by fenka měla jezdit všude s nimi, navíc mu není příjemné, když má na sobě psí chlupy. Kristýna si myslí, že je na fenku někdy příliš přísný, když na ni křičí a ona neví, co po ni chce. Tyto problémy v komunikaci mezi ním a psem přičítá tomu, že psa nikdy neměl.

Respondentka jezdí dvakrát ročně na kynologické soustředění na hrad Pecku, které pořádají její sousedé – majitelé chovatelské stanice bernských salašnických psů. Již od mala se s nimi kamarádí a chodí k nim se psy vypomáhat. Nakonec se díky těmto známým začala s fenkou věnovat pravidelně canisterapii. Jejími klienty jsou obvykle děti a mentálně nebo tělesně postižení. Vzhledem k tomu nenavázala s žádným ze svých klientů hlubší vztah. Terapii provádí čistě z vlastního zájmu, nedostává za ni zaplacení. Otec respondentky vidí v tom, že se canisterapii věnuje pozitivum, její matka o to nejeví zájem.

Domácnost Marie

Respondentka Marie bydlí ve dvougeneračním domě v přízemí se svým manželem a křížencem Ferdou a čivavou Sindy. Čivavu Sindy si pořídila jejich vnučka, nyní však o ni nejeví zájem. Psa Ferdu si pořídila Marie se svým manželem v reakci na to, když jim jejich vnučka řekla, že si svojí fenku Sindy odveze pryč. Nechtěli zůstat bez psa a snažili se najít „náhradu“ „*Tak jsme říkali, bez psa nemůžeme být. Já jsem to obrečela.*“ S pořízením psa souhlasili všichni členové domácnosti a podíleli se také na jeho výběru. U manžela respondentky rozhodla při výběru cena, sama respondentka si přála raději psa dražšího, ale z lepšího chovu. Psa přivezla překupnice psů do obchodu, kde Marie pracuje. Pes byl starý jen několik týdnů, neměl žádná očkování, nebyl odčervěný, měl blechy, svrab v uších a také se mu vytvořila pupeční kýla. Ráda by nechala oba psy vykastrovat, aby tak předešla nechtěným štěňatům nebo nemocem. Její manžel s tím nesouhlasí, protože se mu to zdá jako zbytečný finanční výdaj.

Psi se mohou pohybovat po celém domě, včetně bytu syna respondentky. Pokud je však syn respondentky pryč, zamezuje psům přístup do jejich části domu, jinak ale mohou psi ležet všude tam, kam si vyskočí, včetně postelí. Respondentka psy venčí a krmí a zajišťuje veškerou péči, včetně toho, že jim třikrát týdně vaří,

protože kupované granule ani konzervy nechtějí jíst. Její manžel ji v případě potřeby doveze k veterináři. Také úklid po psech zajišťuje pouze ona. Oba psy pravidelně pouští minimálně desetkrát za den na zahradu, aby vykonali potřebu. V případě hezkého počasí s nimi jde na procházku. Přesto mají v obývacím pokoji „plínu“ na kterou chodí vykonávat potřebu. Pokud není Marie v práci, tráví s oběma psy celé dny. Odpoledne, si chodí se psy pravidelně lehnout do postele na pár hodin. *„To když si třeba nejdu dva tři dny za sebou lehnout, tak už mě strkaj ze zadu at' se jdu sem se natáhnout. Oni maj rádi tu pravidelnost v tom, no.“*

Na dovolené s manželem respondentka nejezdí, protože by nechtěla nechat psy někomu na hlídání. Pokud jsou mezi manželi rozepře, myslí si, že je psi usmiřují. Pokud na ni manžel křičí, jsou psi s ní, protože se ho bojí. Marie se netají tím, že ji na psech záleží více než na manželovi. Obává se, aby se o psy někdo postaral, kdyby se jí něco stalo. Poté se v průběhu rozhovoru rozplakala. Pokud se manžel Marie opije, bývá vůči němu fenka Sindy agresivní a už ho i několikrát kousla. Marie psy nijak fyzicky netrestá. Během procházek psi agresivní nebývají, pouze pokud jsou doma.

Domácnost Mileny, Patrika a Karolíny

Milena žije v domácnosti spolu se svými dvěma dospělými dětmi Patrikem a Karolínou. V domácnosti s nimi žije ještě dvouletá fenka německého ovčáka Brenna. Společně se shodnou na tom, že nelze říct, komu fenka patří. Psa si přála hlavně Milena. Pořízení psa zpočátku bránila přítomnost Milenina manžela, který hodně pil a byl agresivní vůči okolí. Psa si pořídili poté, co se spolu s manželem rozvedli a on se odstěhoval. Mezi nabízenými inzeráty vybírali podle dostupnosti autem (do hodiny). Chtěli fenku německého ovčáka bez průkazu původu, aby dle slov Mileny, nebyla „přešlechtěná“.

Vzhledem k tomu, že se v rodině jedná již o několikátého psa, byli všichni respondenti na povinnosti se psem spojené zvyklí. V péči o psa se střídají všichni z domácnosti. Fence kupují maso a kosti, které Milena doma vaří a pak pošle Karolínu nebo Patrika, aby misku s jídlem Brenně odnesli. *„... takže nejdřív se prostě musej najíst zvířata, protože ty za to nemůžou, že jsou s náma a pak teprve se kupuje něco pro lidi...“* Brenna se venčí obvykle sama na zahradě. Někdy chodí všichni členové na společnou procházku, obvykle ale záleží na tom, jaké je venku počasí. Pokud s fenkou jdou na procházku, stává se jim, že je oslovují muži, aby si ji mohli pohladit. Patrik se snaží pohyb fenky zajistit tak, že s ní běhá kolem domu. Výdaje na fenku plynou ze společných zdrojů Karolíny s Patrikem, podílí se ale i Milena. Od jara do podzimu bývají všichni spolu s fenkou na zahradě, kde pracují. Fenka se ráda zapojuje při štípání dříví a odnášení klacků, které může kousat. Na

zahradě sama krmí ovocem a zeleninou. Přes zimu s fenkou tráví všichni méně času. Shodují se společně na tom, že v zimě fence pohyb chybí a zároveň Milena dodává, že mají ještě další zvířata, o která je třeba se starat. To je také důvodem, proč nejezdí na žádné výlety nebo dovolené. Přiznávají, že se jejich kocourovi dostává více pozornosti než fence. Brenna má přístup i do některých částí domu. Nesmí ale do obývacího pokoje, ani do pokoje nikoho z respondentů. Na chodbě má svůj pelech, nebo leží na zemi.

Fenka jezdila s Milenou a Karolínou na cvičiště, díky čemuž se seznámili s dalšími pejskaři. Pokud cestuje autem, je nezbytné, aby fenku někdo hlídal, protože kvůli své velikosti dosáhne na řidiče a to může být nebezpečné. Pes je pro rodinu zdrojem pohybu. Někdy probíhají výměny názorů ohledně toho, kdo má jít psa pustit ven na zahradu a kdo jej má přivolat a zavřít zpátky domů. Patrik přiznává, že někdy bývá kvůli Brenně podrážděný, protože psy nemá rád tolik jako Milena s Karolínou. Vadí mu, když psi hodně štěkají. Fenka si na něho nejvíc dovoluje, protože on na ní nechce být přísný. Obává se, že kdyby na ni křičel, mohli by ho slyšet sousedé a mysleli by si, že je na ni moc hrubý. Domácnost obdržela minulé léto anonym. Bylo po desáté večer a fenka venku chvíli štěkala.

O štěňatech nepřemýšlejí, mají z nich obavy, podle zkušenosti chovatele, od kterého si Brennu vzali. „...když jich bylo víc, těch štěňat z toho vrhu, tak tomu chovateli zlámali žebra a ruku.“ Milena to komentuje takto: „...čím větší plemeno tím víc má štěňat jo... takovejhle satanášů, co byla jedna druhá, je jich třeba deset nebo dvanáct...no tak to ne!... To zas jako v tom baráku chci furt ještě bydlet...“ Zároveň mají strach z hluku, který by mohl vadit sousedům a tak se obávají otrávení psa.

Milena: „ Hele, já ti to shrnu do věty jenom jo?. Asi takhle... vyjádříme se k soužití člověka, ke zvířatům v celku. U nás je to tak... Holky, hamání. Děcka, žrádlo!“

7.2. Výběr psa do domácnosti

Prvním předpokladem pro to, aby byl pes v rodině či domácnosti vnímán pozitivně, je souhlas všech členů s jeho pořízením. Nicméně, v žádné ze zkoumaných domácností nedošlo k tomu, že by všichni členové s pořízením psa do domácnosti stoprocentně souhlasili. Tato skutečnost vede v sedmičlenné rodině Novákových k občasným sporům a výhružkám, že pes půjde z domácnosti pryč. Nicméně v několika případech členové domácnosti hned poté, co pes přibyl do rodiny, změnil na psa názor a oblíbili si jej. Někteří respondenti se však z počátku museli vypořádávat s tím, že je v domácnosti někdo, kdo psa nechce. Jako např. v případě respondenta Robina, jehož pes musel nějakou dobu bydlet u sousedů.

Šest psů v domácnostech pochází od „běžných chovatelů“, pět psů z chovatelské stanice, čtyři od „množitelů. Fenka v domácnosti Radky a Mirky je z útulku, jedná se o jediného psa, kterého si respondenti, v rámci provedených rozhovorů, pořídili, již jako dospělého.

Polovina respondentů vycházela ze své předchozí zkušenosti s daným plemenem. V těchto případech bylo časté, že si nového psa pořídili po nějaké době⁷⁷ po úmrtí předchozího. „*A vlastně pak sheltička, to bylo, to už jako, týden jsme byli bez psa a to se nedalo. Takže prostě to už bylo taková rychlá, dejme tomu výměna, jako je blbý slovo, ale jako taková náhrada. Už jsme si nedokázali bez psa jakoby představit fungovat.*“ (Vendula 44 let) Respondenti zohledňovali při výběru především vzhled psa, jeho temperament, ale také velikost, aby pes mohl být v bytě. Ve třech případech sehrála roli i náhoda.

7.3. Rozdělení rolí v domácnosti spojené s péčí o psa

Z provedeného výzkumu vyplývá, že role spojené s péčí o psa zajišťují častěji ženy než muži. Toto zjištění lze potvrdit výzkumem z r. 1998, kde bylo zjištěno, že péči o domácí mazlíčky zajišťuje v 72% žena [Edmondson, Galper 1998]. Výjimku tvoří případy, kdy pořídít si psa do domácnosti, chtěl více muž. Kdo z domácnosti o psa pečuje nejvíce, odpovídá nejčastěji tomu, kdo je jeho majitelem. Pokud respondenti nebyli schopní určit pouze jednoho majitele a poukázali na to, že pes patří všem členům domácnosti, často se v péči o něj střídají všichni. V případě respondentů Moniky a Jozefa byl pes pořízen na popud Josefových dcer, které však již v domě nebydlí. Zpětně vnímají oba pořízení psa jako chybu. Na příkladech respondentky Marie a Matyldy si lze všimnout, toho, kdy pes byl do domácnosti pořízen členem rodiny, který se již odstěhoval a péči o psa tak začal zajišťovat někdo jiný.

Péče o psa zahrnuje širokou škálu činností, které ovlivňují pečujícího, jak z časového hlediska, tak také v oblasti výdajů. Kromě jediné domácnosti, kde se na veškerých činnostech podílejí všichni, uvedli respondenti, že péče o psa je v rodině rozdělená, obvykle ale nerovnoměrně. Respondent Radek bydlí v rámci spolubydlení a veškerou péči o psa si zajišťuje sám. O situaci v ostatních domácnostech vypovídá Tabulka 1, která představuje rozdělení činností spojených s péčí o psa. Sociodemografické údaje o osobách v tabulce lze najít v Příloze č. 1 na konci práce.

⁷⁷ Pauza mezi jednotlivými psy byla týden, tři týdny i dva roky, kdy pořízení psa bránila rodinná situace.

Tabulka 1: Rozdělení činností spojených s péčí o psa.

Domácnost	Majitel	Venčení	Krmení	Úklid	Veterinář	Výdaje
<i>Ivany a Robina</i>	Robin	Ivana	Robin	Ivana	Robin	Robin
<i>Venduly</i>	Vendula	Vendula	Vendula	Vlasta	Vendula	Vendula
<i>Radky a Mirky</i>	Mirka	Radka	Mirka	Mirka	Radka a Mirka	Mirka
<i>Moniky a Jozefa</i>	Všichni	Monika	Všichni	Všichni	Všichni	Všichni
<i>Ivety a Petra</i>	Všichni	Iveta a Petr	Iveta	Iveta	Všichni	Všichni
<i>Novákových (7)</i>	Silvie	Silvie, Jana	Silvie, Jana	Jana, Silvie	Jana	Jana
<i>Reginy</i>	Regina	Alena	Alena	Alena	Regina	Regina
<i>Matyldy</i>	Všichni	Všichni	Irena	Všichni	Irena	Všichni
<i>Helgy</i>	Všichni	Všichni	Andrea	Všichni	Všichni	Všichni
<i>Radka</i>	Radek	Radek	Radek	Radek	Radek	Radek
<i>Kristýny</i>	Kristýna	Kristýna	Žaneta	Žaneta	Kristýna	Kristýna
<i>Marie</i>	Marie a Ferdinand, Michaela	Marie	Marie	Marie	Marie a Ferdinand	Marie
<i>Mileny (3)</i>	Všichni	Všichni	Všichni	Všichni	Všichni	Všichni

V rodině Novákových péče o psa zaujímala klíčovou roli při vzniku konfliktů. Stala se dokonce záminkou pro odchod manžela Pavla z domácnosti. Z provedeného pozorování vyplynulo, že Silvie na péči o psa někdy zapomene. Kontrolu nad tím, zda je péče o psa zajištěna provádí v domácnosti jen matka Silvie. „Byl někdo se psem večer venku?“ Otec Pavel se nad péčí o psa příliš nepozastavuje. Pouze se mu nelíbí, pokud je na zahradě mnoho exkrementů a proto Silvii často vybízí, aby je uklidila.

Jedenáct domácností potvrdilo, že s pořízením psa přibýlo některým/všem členům domácnosti více povinností. „Tak určitě, musíme s ní chodit nejmíň třikrát denně ven, ráno, odpoledne a večer chodíme, takže to je povinnost.“ (Iveta 40 let) Kromě respondenta Radka měli v ostatních domácnostech již nějakou předešlou zkušenost se psy, proto byl většinou nárůst povinností brán jako přirozený.

Pokud by dotázaní měli pocit, že péči o psa nezajišťují dostatečným způsobem, např. že pes nemá dostatek pohybu, většina by se snažila psovi věnovat více času. Respondentka Iveta uvedla, že by psa dala do péče někomu z rodiny mimo domácnost. Respondentka Kristýna by se péči o psa pokusila zajistit skrze sousedy nebo své přátele.

Pro respondenty byla více či méně v případě psa důležitá také disciplína a poslušnost psa. Psi v šesti domácnostech absolvovali lekce na kynologických cvičištích. Ačkoliv respondenti z výzkumu „*Furry families*“ [Power 2008] popisují psy, kteří navštěvovali cvičiště jako klidnější a méně destruktivní, má zjištění toto nepotvrzují. Dokonce i respondentka věnující se profesionálně výcviku psů má v domácnosti problém s tím, když se vrátí domů, jak na to psi reagují. *„Když otevřeme dveře, tak strašně štěkají a hrozně lítají po bytě, a tak jako různě do sebe naráží a my je teda uklidňujem a různě jim strkáme do drážky papuče a polštáře, aby neštěkali.“*

7.4. Místo psa v rodinném uspořádání

Všichni moji respondenti vnímají psa jako člena rodiny. Předešlá kazuistika rozdělila zkoumané domácnosti do tří skupin, podle toho, jakým způsobem psa vnímají. Tato část se věnuje chápání psa v rámci rodinného systému, s čímž souvisí především pravidla, která jsou psovi dána, nebo co jsou schopni členové domácnosti psovi podřídit.

Franklin [2006] se ve svém článku zabývá post-humanistickou přeměnou domova a polemizuje nad tím, zda je utváření domova a bydlení stále jen v rukou člověka. S ohledem na sociologii bydlení a sociologii rodiny odkrývá vývoj intimity vztahu člověka a zvířete jakožto spolubydlícího. Výzkum potvrzuje, že transformace rodiny a nové rodinné strategie jdou společně s novými strategiemi v pořizování domácích zvířat, zejména psů.⁷⁸ Také Franklinova zjištění potvrzují, že lidé z různých zemí vnímají svá domácí zvířata jako členy rodiny. Blízkost vztahu vůči nim potvrzuje tím, do jakých prostor v domě mají přístup a zda mohou ležet na nábytku. V interiéru chovatele domácího zvířete nalezneme různé specifické typy nábytku, např. kočičí škrabadla. Z jeho zjištění vyplývá, že více než polovina respondentů dovoluje psovi být v ložnici a 35% v dětském pokoji. 48% domácností jim dovoluje pobývat na nábytku a 66% z nich může také do kuchyně [ibid.].

⁷⁸ Současné strategie mladých lidí při plánování rodiny, je obvykle jedno, či dvě dítě. Domácí mazlíček, může být náhradou za další dítě.

Intimita vztahů lidských členů rodiny a psa je mj. určována právě rostoucí prostorovou blízkostí psa a člověka uvnitř příbytku. Kromě domácnosti Robina, který má psy venku v kotcích, měli ve všech domácnostech psi místo svého odpočinku, nebo pelech uvnitř domu. Většina majitelů umožňuje psovi vstup do některých místností v domě. Jiní psi se mohli volně po domě pohybovat neustále, ostatní byli příležitostně vpuštěni do částí domu, kam jinak přístup neměli. Výzkum [Power 2008] přichází s tím, že ve velkých domech se psi často mohou pohybovat pouze v přízemí domů a do dalších částí nemají přístup. Vysvětluje to lepším dohledem majitele nad psem. Psi také často nemají přístup do místností, kde jsou koberce kvůli horší obtížnosti úklidu. V případě domácnosti Mileny, Patrika a Karolíny žádný ze psů nikdy nesměl do místností, kde byl koberec. *„Psi nikdy nesměli na koberec. No, protože jsou určitý kritéria a jako stejně pes nepatří do postele, si myslím.“* Také respondentka Ivana se obává, že by fenka mohla koberec poničit. Využívají proto dřevěnou bariéru, která fence nedovoluje vstoupit do místnosti s kobercem. Ve více generačních domech si obvykle příslušníci nejstarší generace nepřáli, aby pes do jejich části domu chodil. To lze vysvětlit jejich zažitou zkušeností, kdy pes byl v době jejich mládí, ve většině případů venku.

Ve dvou domácnostech využívají bariér, aby pes nechodil do horních pater domu, pokud to zrovna nemá povolené. Respondentka Marie se obává konfliktů, které by mohly plynout z toho, že se psi dostanou do části domu, kterou obývá její syn: *„No aby neřekli, že jim tam běhají, nechci s nima mít nějaký rozepře.“* Respondentka Monika definuje ony bariéry takto: *„No, tam jsou takový zátarasy No, jinak by tam furt lítal. Taky když je zaprasenej, tak.“*

Respondenti z osmi domácností dovolují svým psům ležet na nábytku, bez toho aniž by jim to předem dovolili. Respondentka Radka uvedla, že pes na nábytku nesmí ležet, pokud mu to předem někdo nepřikáže. V domácnosti Novákových pes na nábytek nesmí, může ale do postele členů domácnosti, kteří si to přejí, včetně osmiletých dětí, kterým se společné spaní se psem líbí, protože je pes hřeje a mají ho rádi. Psi, kteří měli přístup do některých částí domů, někdy ničili např. koberec, okusovali televizní ovladače nebo dřevěný nábytek či škrábali drápy na okna a dveře. V žádné z dotázaných domácností se toto chování nestalo příčinou vzájemných konfliktů. Pes, který může s člověkem spát v posteli, představuje jiný rozměr intimity, nehledě na to, že spousta lidí vnímá takové počínání jako nehygienické. V osmi domácnostech je dovoleno, aby pes spal v posteli. Za povšimnutí stojí dva respondenti, kteří uvedli, že pes spí u jejich nohou v posteli.

Ve třech domácnostech pravidelně krmí svého psa, během toho, co členové domácnosti jedí, v dalších třech jen občas. Ve více než polovině domácností nechávají psovi po jídle k sežrání zbytky. V rodině Novakových to představuje jakýsi rituál před tím, než je špinavé nádobí uloženo do myčky, je dovoleno psovi, aby talíře olizoval.⁷⁹

Kromě toho, co je psovi povoleno a co nikoliv je dalším aspektem to, jak je v případech porušení daných pravidel trestán. Jen respondentka Silvie vnímala, že její otec je na psa příliš přísný. Při pozorování v rodině, mi řekl toto: „*No nic jsem neudělal, jen jsem ji vždycky, když se chovala nějak nevhodně, dal jasně najevo, že to nebudu tolerovat. Párkrát jsem na ni zařval u jídla, třeba když loudila. Jendou chytila slepici a tak jsem zase chytil já ji a praštil jsem s ní o zem. No a teď už se mnou ani ven nechodí.*“ Navzdory tomu jsem zaznamenala, že si se psem hraje nejčastěji ze všech členů domácnosti, což potvrzuje také jeho manželka. Více než polovina respondentů uvedla, že psa trestá při nevhodném chování slovně. Fyzické trestání psů má většinou podobu cuknutí obojku nebo plácnutí přes zadek, či štípnutí.

V šesti domácnostech měli zkušenost s odchovem štěňat, shodují se na tom, že štěňata měla hlavně zpočátku na chod domácnosti velký vliv. Ve většině domácností došlo k oddělení prostor, kde se mohla štěňata pohybovat. Ve třech případech si, dotazovaní kvůli porodu, vzali volno z práce nebo se snažili být častěji doma. Někteří to vnímali jako náročné období také z důvodu úklidu.

7.5. Pes a vztahy uvnitř domácnosti

V rámci osmi domácností jsem se zaměřila na to, zda přítomnost psa ovlivňuje vztah mezi partnery navzájem. Šest respondentů shledává přítomnost psa jako pozitivního činitele v rámci partnerského vztahu. V rodině, kde partner s pořízením psa předem nesouhlasil, se pes stal zdrojem napětí mezi partnery. Dotázaní spatřují pozitivní přítomnost psa např. během rozepří a tvrdí, že je pes vzájemně usmiřuje. „*Myslím, že nás ti pejsci určitě usmiřují a uklidňují, třeba když tu děda nadává a teď pejskové se ho boje, nechtěj k němu jít, tak jsou u mě tak.*“ (Marie 72 let)

Respondentka Vendula partnera nemá, což z části přisuzuje právě tomu, kolik času stráví se psy. Pokud není v zaměstnání, tráví veškerý volný čas aktivitami s nimi spojenými. Když ne doma, tak na kynologickém cvičišti, kde vede lekce psích sportů nebo na závodech. Ve většině domácností převážila, v otázce vlivu psa na rodinu, pozitiva nad negativy. Respondenti zmiňovali jako pozitiva

⁷⁹ S podobným zjištěním přišla ve svém výzkumu také [Power 2008].

pohyb venku, rozptýlení a zdroj témat ke společným hovorům. Dvěma respondentům, žijících ve spolubydlení s dalšími lidmi, se nelíbil jejich přístup ke psům v domácnosti a poukazovali na nedostatečnou péči. Obávali se však, že pokud by na toto téma zavedli s majitelem psa řeč, mohlo by to v domácnosti vyvolat konflikt.

V domácnosti Novákových byl pes zdrojem hned několika konfliktů. Rodiče Pavel a Jana vyjadřovali nespokojenost a zklamání nad tím, jak jejich dcera plní povinnosti spojené s péčí o psa. Jejich syn, jako jediný z respondentů, vyjádřil nesouhlas s výdaji za psa. Domnívá se, že by bylo lepší peníze investovat do něho. Nikdo z respondentů nesouhlasil s tvrzením, že by pes sám o sobě byl pro domácnost zdrojem konfliktů, jelikož např. hádce tykající se psa předcházelo duševní rozladění plynoucí z úplně jiného důvodu.

Pouze ve dvou domácnostech, pokud jsou přítomni členové uvnitř společných místností, je pes zavřený jinde. Ve zbylých domácnostech tráví pes se členy domácnosti jejich volný čas a podílí se na některých aktivitách.⁸⁰ Někdy je pes sám zdrojem oněch aktivit a ve čtyřech domácnostech členové psa společně venčí, nebo se střídají. Členové devíti domácností tráví společně volný čas. Dotázaní respondenti, kteří žijí v domě, jehož součástí je zahrada, uvedli, že se psem tráví, zejména v letních měsících hodně času na zahradě. Více než polovina domácností jezdí na společné dovolené.⁸¹ Ve dvou z nich vnímají psa, jako omezení při jejím výběru a v dalších dvou kvůli psovi raději na dovolené nejezdí. Respondenti se neomezovali, jen na tuzemské rekreace, ale jeli se psem také k moři nebo na hory do zahraničí. Ve dvou domácnostech nemají dát psa komu na hlídání, v dalších dvou by to, pro blaho psa, raději vůbec neudělali. *„No měli, ale já bych z toho byla špatná. Já prostě bych to nezvládla, to bych nechtěla.“* (Helga 49 let) Tato respondentka na psa nezapomíná ani při výběru dovolené. *„Ale vždycky hledáme podle toho, jestli tam může pes. Ale že by nás to omezovalo, to v žádném případě. Jen řeším, jestli tam pes může nebo nemůže. Taky třeba vybíráme a hledáme na internetu, zda je v okolí nějaká pláž pro psy.“*

Pouze v jediné domácnosti došlo k tomu, že pes pokousal člena rodiny. V domácnosti respondentky Marie pes pokousal ji samotnou, vůči jejímu manželovi je pes agresivní pokud je opilý, pes také pokousal jejího synovce a jeho syna, její kamarádku a pracovníci obecního úřadu. Po pokousání následovalo

⁸⁰ Dle [Cohen 2002] mělo to, že dotazovaní strávili většinu dne se psem, vliv na to, jak byla vazba mezi člověkem a zvířetem silná a na to, jak se cítili osamělí.

⁸¹ Dotson, Hyatt, Clark [2010] provedli výzkum v amerických domácnostech, který ukazuje, že 52% domácností cestuje se svým psem.

slovní pokárání psa a omluva napadené osobě. Je pozoruhodné, že agresivita psa ale nemá negativní vliv na vztahy uvnitř rodiny.

Mezi posledními pokládanými otázkami respondentům byla otázka, jak by reagovali, kdyby se jich někdo z domácnosti zeptal: já nebo pes? Tato otázka většinu respondentů zaskočila. Nicméně čtyři respondentky by upřednostnily raději psa, než svého partnera. V jedné z domácností už taková situace nastala a nakonec zůstal pes i partner respondentky, který psa nechtěl.

7.6. Sociální vztahy členů rodiny

V minulém roce proběhl v australských a amerických domácnostech telefonický průzkum zabývající se vlivem domácích zvířat na seznamování se se sousedy a na vznik nových přátelství. Zjistilo se, že přes polovinu dotázaných, mající domácí zvíře, poznalo své sousedy, právě díky němu. Chovatelé psů poznávali své sousedy pětkrát častěji, než majitelé ostatních domácích zvířat. Bylo to hlavně díky procházkám se psem. Více než čtvrtina dotázaných dále odpověděla, že si díky domácímu zvířeti našla nové přátele [Wood et al. 2015]. Vlivem psa na vznik nových kontaktů se dále věnují např. tyto práce [Robins et al. 1991; Guéguen, Ciccotti 2008; Jackson 2010].

V rámci mnou provedených rozhovorů bylo zjištěno, že většina respondentů díky svému psovi poznala nové lidi. Většina z nich se díky svým psům seznámila s dalšími pejskaři. Pouze čtyři respondentky uvedly, že pes neměl žádný vliv na to, zda poznaly nové lidi. Šlo o domácnosti, kde psa nevenčí každý den. Dvě respondentky samy zmiňovaly pozitivní vliv psa na sousedské vztahy. Na navazování nových kontaktů měl vliv čas a aktivity, kterým se respondenti věnovali. Nejvíce nových lidí poznala respondentka Vendula, coby cvičitelka psů a respondent Robin, který má chovnou stanici bulteriérů. V těchto dvou případech uvedli respondenti, že se jedná nejen o desítky nových kontaktů, ale i nových přátel, se kterými jsou v pravidelném kontaktu. „*No poznali jsme spoustu lidí díky štěňátkům. Nějakých 40 štěňátek, to je 40 nových majitelů a kontaktů.*“ (Robin 46 let) Respondenti, kteří se svým psem absolvovali hodiny na kynologickém cvičišti, se seznámili s novými lidmi také tam.

Bylo zjištěno, že lidé venčící psy mají větší šanci, že poznají cizího člověka, než kdyby šli bez něho [Messent 1984]. McNicholas a Collis [2000] ve svých observačních studiích dokazují, že přítomnost psa zvyšuje frekvenci interakce s cizími lidmi. Všichni moji dotázaní potvrdili, že pokud venčí psa, je větší pravděpodobnost, že je osloví cizí člověk. Přisuzují to nejčastěji vzhledu svého psa.

Majitelé menších plemen zmiňují, že je kolemjdoucí zastavují a ptají se jich, zda si mohou psa pohladit, protože je pro ně roztomilý. Také konkretizují skupinu osob, která se s nimi takto kontaktuje, na matky s dětmi. Respondenti vlastní velká a střední plemena, zmiňují častěji negativní zkušenosti s kolemjdoucími, protože z nich lidé mají strach. Ve čtyřech domácnostech byl pes někdy nepříjemný vůči kolemjdoucí, nedošlo však k žádnému konfliktu. Čtyři dotázaní uvedli negativní zkušenost při venčení psů s kolemjdoucími. Ve dvou případech, ale byla vina na straně majitele. Silvii se stalo, že při venčení její pes zakousl slepici, dozvěděla se to později, když šla kolem její majitelky. „... potom asi po půl roce, jsem tam prošla s ní a paní tam na mě zařvala: Jo to byla ta bestie, která mi zakousla slepici. No a já ji říkám jako já se omlouvám, já jsem nic takovýho nevěděla,“

Za pozornost stojí zkušenost respondentky Mirky, která před osmi lety nahrála fotografii svého psa, kvůli soutěži na internet. Díky komentářům, které pod fotkou vznikly, se spolu seznámilo přibližně deset lidí, kteří jsou v každodenním kontaktu přes internet a příležitostně se scházejí. Založili si vlastní internetové fórum a vlastní webové stránky. „*Tak my jsme se potom dali dohromady vlastně z celé republiky, dokonce jedna teda ta naše kámoška bydlí v Itálii. A vydrželo to do teď. Navštěvujeme se a vytvořili jsme si skupinu na internetu. A seznámili nás ti psi. Jo a je to vlastně skupina lidí, kteří by se normálně nikdy nepotkali. Takže se těch 8 let takhle navštěvujeme a píšeme si.... Ale jako chtěla jsem říct, že tady vlastně každý měl nějaký ty psy a teď postupně, teď si to tady jako píšeme a prožíváme, postupně nám ti psi, kteří nás seznámili, odcházejí.*“

S pořízením psa se u respondentů měnil názor na ostatní pejskaře. Většinou, v případě setkání se s méně vychovaným psem, byli vůči jeho majiteli shovívavější. Největší problém pro ně představovali pejskaři, kteří po svých psech nesbírali exkrementy. Respondentům, kteří svého psa venčili častěji na vodíku, vadili volně pobíhající psi.

7.7. Pes a socializace dítěte v rodině

Otázka socializace spočívala v tom, zda si děti v domácnosti se psem hrají, zda mají vůči psovi povinnosti a co je pes mohl do života naučit. Ve třech domácnostech měli děti ve věku od 3 do 10 let. V žádné z těchto domácností neměli děti vůči psovi žádné povinnosti, jen někdy po nich jejich rodiče žádaly, aby je děti při procházce se psem doprovodily. V domácnostech s dětmi ve věku 8 a 10 let, děti samy projevovaly vlastní iniciativu při venčení psa. Samy však venčit nechodily, protože by to pro ně vzhledem k síle plemene, nebylo bezpečné.

Respondentka Kristýna uvedla pozitivum pro její tříletou sestru, že se díky zkušenosti se psem nebude v budoucnu psů bát. Matka čtyř dětí Jana sama zmiňuje, že pes naučil děti socializaci: „*Asi je to něco naučilo, třeba nějakou tu socializaci určitě. Takže to chování k těmhle menším zvířatům než jsou oni, než jsou děti. Noo tu citlivost třeba. Jako velkej pes už si to nenechá líbit. No jako malej pes, ten si to nechá líbit, ale oni zase musej vědět jak na něj. To jako určitou opatrnost k tomu štěněti, když se narodilo. ... Já já teda si myslím, že přes ty všechny problémy, že ten pes ty negativa vyvážel těmi pozitivy a poměrně značně. Právě pro ten vztah k tomu zvířeti těch dětí. U všech teda.*“ V rámci provedeného pozorování v této domácnosti bylo zjištěno, že osmiletá dvojčata Libuše a Amálie nemají vůči psovi žádné povinnosti, samy však často ráno nebo večer psa krmí nebo jej pouští ze dveří na zahradu, aby se vyvenčil. Pes s nimi také spal v posteli a každý den během pozorování si s ním hrály.

Čtyři respondentky měly děti již dospělé, hovořily však se zaujetím o tom, co jim přítomnost psa v domácnosti přinesla, když byly jejich děti ještě malé. Dvě respondentky dovolili svému psovi, aby se přiblížil k miminku a říkali, že jej hlídal. „*Hlídal ji! Opravdu co jsme přišli z porodnice, zakňourala... okamžitě běžel ke mně nebo prostě k tomu, kdo tam byl... zatahal tě, jo? A naznačoval, mimčo brečí... pojď se postarat nebo co se děje, jo?*“ (Milena 52 let)

Dvě respondentky vzpomínaly na společné hry se psem v dětství. „*Na krtečka jsme se dívali. No prostě, že tam jel krteček myslím na lišce, tak jsem si takhle osedlala toho psa. A to jsem byla fakt malá. To mi byly třeba tři.*“ (Radka 23 let)

7.8. Shrnutí

Na základě provedených rozhovorů bylo zjištěno, že všichni dotázaní vnímají psa jako člena rodiny. Přesto se jejich vnímání, pokud jde o zvířecí a lidské členy rodiny, liší. A proto vznikla kategorizace, která umožňuje lepší pochopení toho, co pes pro domácnost znamená a jaká je jeho funkce v ní. S tím souvisela také pravidla, která byla psovi dána. Všichni psi měli, za určitých okolností, přístup do domu, ne však často neomezeně do všech částí. K nežádoucímu chození psa do „zapovězených míst“ sloužily různé bariéry. Nicméně v osmi domácnostech mohl pes spát v posteli.

V žádné z domácností nesouhlasili všichni členové s pořízením psa na sto procent. Proto se v některých případech stal pes zdrojem sporů. Výběr psa do rodiny byl většinou ovlivněn předchozími zkušenostmi s daným plemenem, mimo to se ale dotazovaní rozhodovali nejčastěji podle vzhledu psa a podle velikosti.

Ve většině domácností zajišťovala péči o psa žena. V jedné z domácností se všichni členové podíleli na veškeré péči. Jinak ale byla ve většině případů, péče o psa mezi členy domácnosti rozdělena nerovnoměrně. Příchod psa do rodiny znamenal pro většinu domácností nárůst povinností spojených s péčí.

Z provedeného výzkumu vyplývá, že přítomnost psa v domácnostech nebo přímo v rodinách měla na vztahy mezi členy většinou pozitivní vliv, což dokládají také dříve provedené výzkumy této v oblasti. V případě neshod v domácnosti neviděli dotázaní psa jako zdroj napětí, nýbrž jako „někoho“, kdo může pomoci k usmíření. Většina domácností, kde byla základem rodina, trávili společně volný čas a dovolené, které s nimi pes absolvoval také. Rodiny s malými dětmi sledovaly přínos psa vůči dětem zejména v tom, že se díky němu naučily větší citlivosti vůči zvířatům. Děti nemusely plnit žádné povinnosti, při péči o psa samy projevovaly vlastní iniciativu.

Přítomnost psa v domácnosti měla pozitivní vliv na navazování nových kontaktů jednotlivců. Počet takových kontaktů závisel na tom, zda se osoby věnují nějakým „psím aktivitám“, tedy v případě mých respondentů účelovému chovu psů, výstavám, psím sportům nebo canisterapii. Zdrojem interakcí se stávaly i procházky se psi. Většina dotázaných totiž potvrdila, že pokud venčí psa je větší pravděpodobnost, že je osloví kolemjdoucí, než když půjdou sami.

7.9. Kritická diskuze

V bakalářské práci se, na základě provedeného šetření, podařilo odpovědět na čtyři předem položené výzkumné otázky a dosáhnout tak naplnění cílů, které si práce kladla. Přesto se však domnívám, že předkládaná práce obsahuje jisté nedostatky. Jedním z těchto nedostatků je rozsah práce. Práce se snaží uchytit danou problematiku, možná až příliš komplexně, s ohledem na historický rozměr vztahu psa a člověka a dalších kapitol rozšiřujících zkoumané téma. Práce se zabývá hned čtyřmi výzkumnými otázkami, přičemž by jistě každá z těchto otázek zasloužila vlastní hlubší bádání, než kterého bylo v rámci tohoto výzkumu dosaženo.

Limitem při zkoumání se stala také velikost vzorku. Ačkoliv jsem měla další kontakty, které jsem mohla využít a udělat další rozhovory, z časového hlediska, by práce s tak objemným množstvím získaných dat zabrala další dlouhé měsíce a to by nebylo uskutečnitelné. Při přemýšlení nad dalšími možnostmi hlubšího proniknutí do tématu se ukázaly být vhodnou metodou další pozorování nebo deníky. Nutno také říci, že s ohledem na počet lidí majících psa a velikost mého vzorku, se jedná jen o dílčí případy a jejich co možná nejlepší popis v rámci naprosto specifického prostředí.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zjistit, jak přítomnost psa v domácnosti ovlivňuje rozdělení rolí spojených s péčí o psa a to jakou roli zaujímá pes v rámci rodinného uspořádání. Tento cíl práce splnila a na položené výzkumné otázky odpověděla.

Péči o psy zajišťovaly v domácnostech až na výjimku, kdy se na péči podíleli všichni, ženy. Péče o psy byla mezi členy domácnosti rozdělena nerovnoměrně. Příchod psa do domácnosti znamenal pro většinu členů nárůst povinností spojených s péčí. Pes nejčastěji zaujímal roli společníka, pro některé dotázané byl ale i přítelem nebo byl vnímán jako dítě. S rolí psa v domácnosti bylo spojené, to jaká pravidla jsou psovi předem dána a jak je trestán v případě jejich porušení.

Práce se věnovala tomu, jaký vliv má pes na individuální životy členů domácnosti. Bylo zjištěno, že většina dotázaných vnímá psa jako člena rodiny a pro některé je dokonce důležitější než jejich partner. Tito respondenti trávili se psem většinu volného času. Psi byli vnímáni v partnerských vztazích jako pojítka, ale také jako zdroj napětí. Jedna z respondentek dala přednost soužití se čtyřmi psy, proto partnera nemá. Pes se stal pro respondenty pomocníkem při navazování nových kontaktů, méně často už přátelství. Respondenti venčící menší psy měli větší šanci, že budou osloveni kolemjdoucími, než tomu bylo u dotázaných, kteří chovají větší plemena.

V rámci domácností ve smyslu rodiny, dochází práce k závěru, že přítomnost psa měla vesměs pozitivní vliv na společné aktivity i čas strávený se psem venku. U domácností ve smyslu spolubydlení se psy stali zdrojem potencionálních rozepří, když spolubydlíci nesouhlasili s péčí o psa, svůj názor se však obávali vyslovit.

Pes byl pro děti v domácnostech často kamarádem, se kterým si mohly hrát, neměly vůči němu žádné povinnosti, což mohlo pravděpodobně tento vztah pozitivně podpořit. Péči o psa děti vykonávaly z vlastní iniciativy a podle slov rodičů je pes naučil péči o živého tvora.

Předkládaná práce je příspěvkem k tématu společného mezidruhového soužití, na které se lze dívat z mnoha úhlů. Domnívám se, že na má zjištění, lze dále navázat. Když si uvědomíme, že se psi prostorově člověku stále více přibližují a jsou pro něj čím dál více důležití, nebude možné vyhnout se dalšímu zkoumání toho, jak mohou lidi v každodenním jednání ovlivňovat. Námětem pro taková bádání mohou být například dnešní mladé páry, které si pořizují psy namísto dětí.

Nebo si nejprve pořizují psa, aby se tak učili zodpovědnosti, stejně jak je tomu u dětí. Dalšími tématy, jež stojí za pozornost je např. přítomnost psa u různých sociálních skupin, např. u lidí bez domova.

V práci spatřuji velký osobní přínos, který mi poskytlo studium literatury, kontakt s mými respondenty i zkušenost s celým průběhem výzkumu od sepsání designu výzkumu, přes transkripci rozhovorů, až po sepsání výsledků.

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE:

- 1) Adams, C. L., B. N Bonnett, A. H. Meek. 2000. „Predictors of owner response to companion animal death in 177 clients from 14 practices in Ontario.“ *Journal of the American Veterinary Medical Association* 217: 1303-1309.
- 2) Anderson, C. D. 2007. *Assessing the human-animal bond: a compendium of actual measures*. West Lafayette: Purdue University Press.
- 3) Andreassen, G., L. C. Stenvold, W. F. Rudmin. 2013. „My Dog is My Best Friend: Health Benefits of Emotional Attachment to a Pet Dog.“ *Psychology & Society* 5 (2): 6 – 23.
- 4) Arluke, A., C. R. Sanders. 1996. *Regarding Animals*. Philadelphia: Temple University Press.
- 5) Barker, S., R. Barker. 1988. „The Human-canine bond: Closer than family ties.“ *Journal of Mental Health Counseling* 10 (1): 46 - 56.
- 6) Beck, A., M. O’Haire. 2016. „Free Market Dogs: The Human-Canine Bond in Post-Communist Poland“ Pręgowski M. & Włodarczyk J., Eds. West Lafayette: Purdue University Press.
- 7) Blouin, D. D. 2013. „Are Dogs Children, Companions, or Just Animals? Understanding Variations in People's Orientations toward Animals.“ *Anthrozoös* 26 (2): 279-294.
- 8) Boni, S. E. 2008. „Anthropomorphism: How it affects the human–canine bond.“ *Journal of Applied Companion Animal Behavior*. 2 (1):16–21.
- 9) Bowlby, J., Ainsworth Salter D., M. 1991. „An Ethological Approach to Personality Development“. *American Psychologist* 46 (4): 333-341.
- 10) Brody, J. E. 2001. „V.I.P medical treatment adds meaning to a dog’s (or cat’s) life.“ *The New York Times*, p. F4. [cit. 11. 6. 2016] Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2001/08/14/science/vip-medical-treatment-adds-meaning-to-a-dog-s-or-cat-s-life.html?pagewanted=all>
- 11) Bulcroft, K., Albert, A. 1987. „Similarities and differences between the roles of pets and children in the American family.“ Abstracts of Presentations from Delta Society 6th Annual Conference, p. 12.

- 12) Cain, A. O. 1985. Pets as family members. In M. B. Sussman (Ed.), *Pets and the family* (pp. 5-10). New York: Hayworth.
- 13) Campo, A. R., Uchino, N. B. 2013. „Humans’ Bonding with their Companion Dogs: Cardiovascular Benefits during and after.“ *Journal of Sociology & Social Welfare* 15 (4): 237-259.
- 14) Caras, R. A. 1999. *Zvířata, která změnila člověka: historie prolínání životů zvířat a lidí*. Praha: Rybka Publishers.
- 15) Cohen, S. P. 2002. „Can Pets Function as Family Members?“ *Western Journal of Nursing Research* 24: 621-638
- 16) Dotson, J. M., E. M. Hyatt. 2008. „Understanding dog–human companionship.“ *Journal of Business Research* 61 (5): 457–466.
- 17) Dotson, J. M., E. M. Hyatt., J. D. Clark. 2010. „Traveling with the Family Dog: Targeting an Emerging Segment.“ *Journal of Hospitality Marketing & Management* 20 (1): 1-23.
- 18) Edmondson, B., Galper, J. 1998. „Pet places.“ *American Demographics*. [cit. 1. 7. 2016] Dostupné z: <http://adage.com/article/american-demographics/pet-places/42676/>
- 19) Fédération Cynologique Internationale „Presentation of our organisation“ [online]. [cit. 5. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.fci.be/en/Presentation-of-our-organisation-4.html>
- 20) FEDIAF - The European Pet Food Industry Federation. 2016. „FEDIAF Facts & Figures 2014“ [online]. [cit. 17. 4. 2016]. Dostupné z: http://www.fediaf.org/fileadmin/user_upload/Secretariat/facts_and_figures_2014.pdf
- 21) Figg, K. M. 2013. „Pets in the Middle Ages: Evidence from Encyclopedias and Dictionaries.“ *Enarratio: Publications of the Medieval Association of the Midwest* 18: 1-22.
- 22) Fox, M. 1981. *Relationships between human and non-human animals in interrelations between people and pets*. In: Fogle Bruce, editor. *A symposium on the human–companion animal bond*. London: England.
- 23) Franklin, A. 2006. „Be[a]ware of the Dog: A Post-Humanist Approach to Housing.“ *Housing, Theory and Society* 23 (3): 137-156.

- 24) Galajdová, L. 1999. *Pes lékařem lidské duše aneb canisterapie*. Praha: Grada Publishing.
- 25) Germonpré M., M. Lázničková-Galetová, R. J. Losey, J. Räikkönen, M. V. Sablin. 2014. „Large canids at the Gravettian Predmostí site, the Czech Republic: The mandible.“ *Quaternary International* 359–360 (2): 261–279.
- 26) Gerwalls, M. K., Labott, S. M. 1994. „Adjustment to the death of a companion animal.“ *Anthrozoös* 7: 172-187.
- 27) Guéguen, N., S. Ciccotti. 2008. „Domestic Dogs as Facilitators in Social Interaction: An Evaluation of Helping and Courtship Behaviors.“ *Anthrozoös* 21(4): 339 – 349.
- 28) Hendl, J. 2008. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
- 29) Hickrod, L. J. H., R. L. Schmitt. 1982. „A naturalistic study of interaction and frame: the pet as ‘family member’.“ *Urban Life* 11(1): 55–77.
- 30) Hirschman, E. 1994. „Consumers and their animal companions.“ *Journal of Consumer Research* 20 (4): 616-632.
- 31) Holbrook, M., Stephens, D., L., Day, E., Holbrook, S., Strazar, G. 2001. „A collective stereographic photo essay on key aspects of animal companionship: the truth about cats and dogs.“ *Academy of Marketing Science Review* (1).
- 32) Hörter, R. 2014. „Dogs in medieval art“ PDF File [online] [cit. 13. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.riahorter.com/Canine%20Chronicle-Medieval%20Dogs%20%20febr%202014.pdf>
- 33) International Guide Dog Federation. 2016. „History of Guide Dogs“ [online]. [cit. 14. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.igdf.org.uk/about-us/facts-and-figures/history-of-guide-dogs/>
- 34) Irvine, L. 2003. „George's Bulldog: What Mead's Canine Companion Could Have Told Him About the Self.“ *Sociological Origins* 3 (1).
- 35) Jackson, S. 2010. „Pets as Generators of Social Capital: A Preliminary Review of Primary Evidence.“ *Resilience: Interdisciplinary Perspectives on Science and Humanitarianism* 1: 27-39.
- 36) Jandourek, J. 2012. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada.

- 37) Kalinová, V. 2003. *Systém vzdělávání v oblasti canisterapie*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. Diplomová práce.
- 38) Katcher, H., A. 1981. Interrelations between people and their pets: form and function in interrelations between people and pets. In: Fogle Bruce, editor. A symposium on the human-companion animal bond. London.
- 39) Kohák, E. 2011. *Zelená svatozář: Kapitoly z ekologické etiky*. Praha: Slon.
- 40) Komárek, S. 2011. *Ochlupení bližní: Zvířata v kulturních kontextech*. Praha: Academia.
- 41) Kurzycz. 2016. „Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb.“ § 494 paragraf 494. [online]. [cit. 10. 4. 2016]. Dostupné z: <http://zakony.kurzy.cz/89-2012-obcansky-zakonik/paragraf-494/>.
- 42) Lorenz, K. 2013. *Život se psem není pod psa*. Praha: Argo.
- 43) Lukešová, A. 2008. Využití canisterapie v léčebně preventivní péči. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Bakalářská práce
- 44) Mark, J. J. 2014. „Dogs in the Ancient World.“ *Ancient History Encyclopedia* [online]. [cit. 9. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.ancient.eu/article/184/>.
- 45) McConnell, R., A., Brown, M., Shoda M., T., Stayton E., L., Martin, E., C. 2011. Friends With Benefits: On the Positive Consequences of Pet Ownership. *Journal of Personality and Social Psychology* 101 (6):1239 –1252.
- 46) McNicholas, J., G. M. Collis. 2000. „Dogs as catalysts for social interactions: Robustness of the effect.“ *British Journal of Psychology* 91: 61–70.
- 47) MediTox. 2015. „Etický kodex welfare.“ [online]. [cit. 4. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.meditox.eu/index.php?item=quality&language=cz>.
- 48) Messent, P. R. 1984. „Correlates and effects of pet ownership. In The Pet Connection: Its Influence on Our Health and Quality of Life“, 331–340, ed. R. K. Anderson, B. L. Hart and L. A. Hart. Minneapolis, MN: Center to Study Human-Animal Relationships and Environments, University of Minnesota.
- 49) Miovský, M. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.
- 50) Morey F. D. 2006. „Burying key evidence: the social bond between dogs and people.“ *Journal of Archaeological Science* 33 (2): 158-175.

- 51) Motooka, M., Koike, H., Yokoyama, T., Kennedy, N. 2006. „Effect of dog-walking on autonomic nervous activity in senior citizens.“ *Medical Journal of Australia*, 184 (2): 60–63.
- 52) Možný, I. 2002. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- 53) Možný, I. 2006. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- 54) Noske, B. 1990. "The Question of Anthropocentrism in Anthropology." *Focaal* 13: 66-84.
- 55) Occupy for Animals. 2016. „Dog spinning or trichane na kuche is a ritual celebrated in Brodilovo, a rural Bulgarian village.“ [cit. 6. 4. 2016] Dostupné z: <http://www.occupyforanimals.net/dog-spinning-or-ldquotrichanerddquo-is-a-ritual-celebrated-in-brodilovo-a-village-in-bulgaria.html>.
- 56) Olson, M. J. R., K. Hulser. 2003. „Petropolis: a social history of urban animal companions.“ *Visual Studies* 18 (2): 133-143.
- 57) Parthasarathy, V., Crowell-Davis, L., S. 2006. „Relationship between attachment to owners and separation anxiety in pet dogs (*Canis lupus familiaris*).“ *Journal of Veterinary Behavior* 1 (3): 109-120.
- 58) Paulasová, A. 2015. Psí množírny - problematika velkochovu psů v ČR. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Diplomová práce.
- 59) Payne, E., Bennett C., P., Mc Greevy, D. P. 2015. „Current perspectives on attachment and bonding in the dog–human dyad“. *Psychology Research and Behavior Management* (8): 71–79.
- 60) Plemons, M. A. 2008. Commodifying fido: pets as status symbols. Texas A&M University. College of Liberal Arts. Diploma thesis.
- 61) Power, E. 2008. „Furry families: making a human–dog family through home.“ *Social & Cultural Geography* 9 (5): 532-555.
- 62) Rehn, T. 2013. Best of Friends? Investigating the Dog-Human Relationship. Uppsala: Swedish University of Agricultural Sciences, Faculty of Veterinary Medicine. Doctoral Thesis.
- 63) Reichel, J. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada.
- 64) Robins, D. M., C. R. Sanders, S. E. Cahill. 1991. „Dogs and Their People: Pet-Facilitated Interaction in a Public Setting.“ *Journal of Contemporary Ethnography* 20: 3 – 25.

- 65) Romero, T., Nagasawac, M., Mogic, K., Hasegawaa, T., Kikusuic, T. 2014. „Oxytocin promotes social bonding in dogs.“ *PNAS* 111 (25): 9085–9090.
- 66) Řiháček, T., R. Hytych. 2013. Metoda zakotvené teorie. In T. Řiháček, I. Čermák, R. Hytych (Eds.), *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: MUNI Press.
- 67) Saldaña, J. 2009. *The coding manual for qualitative researchers*. Los Angeles: Sage.
- 68) Sanders, R. C. 1993. „Understanding dogs: Caretakers' Attributions of Mindedness“. *Journal of Contemporary Ethnography* 22 (2): 205-226.
- 69) Sanders, R. C. 1999. *Understanding Dogs: Living and Working with Canine Companions*. Philadelphia: Temple University Press.
- 70) Sanders, R. C. 2006. „The Sociology of Human-Animal Interaction and Relationships.“ [online] [cit. 20. 5. 2016]. Dostupné z: <https://networks.h-net.org/node/16560/pages/32228/sociology-human-animal-interaction-and-relationships-clinton-r-sanders>.
- 71) Serpell, A., J. 2002. „Anthropomorphism and Anthropomorphic Selection—Beyond the Cute Response.“ *Society and Animals* 10 (4): 437-454.
- 72) Shipman, P. 2015. *The invaders: How humans and their dogs drove Neanderthals to extinction*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- 73) Siegel, J., M., Angulo, F., J., Detels, R., Wesch, J., Mullen, A. 1999. „AIDS diagnosis and depression in the Multicenter AIDS Cohort Study: The ameliorating impact of pet ownership.“ *AIDS Care* 11: 157–170.
- 74) Smith, J. A. 2003. „Beyond dominance and affection: living with rabbits in post-humanist households.“ *Society and Animals* 11(2): 181–197.
- 75) Smolkovic, I., Fajfar, M. Mlinaric, V. 2012. „Attachment to pets and interpersonal relationships: Can a four-legged friend replace a two-legged one?“. *Journal of European Psychology Students*. 3 (1): 15–23.
- 76) Sobotková, I. 2007. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál.
- 77) Strauss, Anselm L., J. Corbin. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce.
- 78) Sunstein, C. R., M. C. Nussbaum. 2006. *Animal rights: current debates and new directions*. Oxford: Oxford University Press.

- 79) Topal, J., A. Miklosi, V. Csanyi. 1997. „Dog - human relationship affects problem solving behavior in the dog.“ *Anthrozoos* 10 (4): 214 - 224.
- 80) Vandrovcová, T. 2010. Status zvířat jako experimentálních objektů v širší sociologicko-historické perspektivě. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta. Rigorózní práce.
- 81) Vandrovcová, T. 2011. „Zvíře jako pokusný objekt: Sociologická reflexe“ [online]. [cit. 9. 5. 2016]. Dostupné z: <http://vandrovcova.cz/news/110909.html>.
- 82) Veselovský, Z. 2000. *Člověk a zvíře*. Praha: Academia.
- 83) Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z. s. Sídlo: Domanín 150, Třeboň 379 01. „Metody Canisterapie“ [online]. [cit. 15. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.canisterapie.org/c-35-zpusoby-aplikace.html>.
- 84) Walker-Meikle, K. F. 2013. Late Medieval Pet Keeping: Gender, Status and Emotions, University College London. Faculty of social and historical sciences. Dissertation thesis.
- 85) Weber, M. 1947. *The Theory of Social and Economic Organization*. New York: Free Press.
- 86) WikiIslam, the online resource on Islam. 2015. „Pes a islám (Korán, Prorok Mohamed a islámští učenci o psech).“ [online]. [cit. 19. 4. 2016]. Dostupné z: [http://wikiislam.github.io/wiki/Pes_a_islám_\(Korán,_Prorok_Mohamed_a_islámští_učenci_o_psech\).html](http://wikiislam.github.io/wiki/Pes_a_islám_(Korán,_Prorok_Mohamed_a_islámští_učenci_o_psech).html).
- 87) Wood, L., K. Martin, H. Christian, A. Nathan, C. Lauritsen, S. Houghton, I. Kawachi, S. McCune. 2015. „The Pet Factor - Companion Animals as a Conduit for Getting to Know People, Friendship Formation and Social Support.“ *PLoS ONE* 10(4) [cit. 6. 7. 2016] Dostupné z: <http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0122085>

PŘÍLOHY

Příloha 1: Tabulka domácností

Domácnost Novákových		Počet členů domácnosti	Počet psů v domácnosti	Typ bydliště	
		7	1	Rodinný dům	
Jméno	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Zaměstnání	Rodinný stav
Jana	41	žena	SŠ - zemědělská	sociální pracovnice v denním stacionáři	vdaná
Pavel	40	muž	SOU - zemědělské	automechanik nákladních vozů	ženatý
Karel	19	muž	ZŠ	student SOŠ - PC grafika	svobodný
Silva	16	žena	ZŠ	studentka SOŠ - branding	svobodná
Hynek	20	muž	SOŠ - správní	dělník	svobodný
Amálie	8	žena	-	žákyně ZŠ	svobodná
Libuše	8	žena	-	žákyně ZŠ	svobodná
Domácnost Mileny		Počet členů domácnosti	Počet psů v domácnosti	Typ bydliště	
		3	1	Rodinný dům	
Jméno	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Zaměstnání	Rodinný stav
Milena	52	žena	Gymnázium	invalidní důchodkyně	rozvedená
Karolína	26	žena	VŠ - Bc. archeologie	administrativa	svobodná
Patrik	22	muž	SŠ - informatika	administrativa	svobodný
Domácnost Matyldy		Počet členů domácnosti	Počet psů v domácnosti	Typ bydliště	
		3	1	Rodinný dům	
Jméno	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Zaměstnání	Rodinný stav
Matylda	25	žena	Bc. - Počítačová podpora	administrativní pracovnice	svobodná
Irena	47	žena	SOÚ - tkadlena	tkadlena	vdaná
Rudolf	52	muž	SOÚ zemědělské	dělník -	ženatý
Domácnost Mirky		Počet členů domácnosti	Počet psů v domácnosti	Typ bydliště	
		3	1	Rodinný dům	
Jméno	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Zaměstnání	Rodinný stav
Radka	23	žena	Bc. - fyzioterapie	studentka	svobodná
Mírka	59	žena	VŠ - zootechnik	podnikatelka v obuvnictví	vdaná
Olda	59	muž	SŠ - elektrotechnika	podnikatel v ubytování	ženatý

Domácnost Helgy	Počet členů domácnosti		Počet psů v domácnosti	Typ bydliště	
	2		1	Rodinný dům	
Jméno	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Zaměstnání	Rodinný stav
Helga	49	žena	SŠ - zootechnik	chov arabských koní	vdaná
Andrea	50	muž	SŠ - agrotechnik	údržba areálu stájí	ženatý
Domácnost Moniky	Počet členů domácnosti		Počet psů v domácnosti	Typ bydliště	
	2		1	Rodinný dům	
Jméno	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Zaměstnání	Rodinný stav
Monika	44	žena	VŠ - Bc. andragogika	lidské zdroje	vdaná
Josef	46	muž	SŠ - průmyslová	IT a lidské zdroje	ženatý
Domácnost Venduly	Počet členů domácnosti		Počet psů v domácnosti	Typ bydliště	
	4		4	Byt	
Jméno	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Zaměstnání	Rodinný stav
Vendula	44	žena	SŠ - zemědělská	účetní	rozvedená
Aneta	23	žena	VŠ - Bc. veřejná správa	studentka	svobodná
Vlasta	70	žena	ZŠ	důchodkyně	rozvedená
Petra	32	žena	VŠ - Mgr. pedagogické	učitelka ve školce	svobodná
Domácnost Marie	Počet členů domácnosti		Počet psů v domácnosti	Typ bydliště	
	4		2	Rodinný dům	
Jméno	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Zaměstnání	Rodinný stav
Marie	72	žena	SOŠ - zemědělská	důchodkyně	vdaná
Ferdinand	75	muž	SOU - klempíř	důchodce	ženatý
Marek	51	muž	SOU - zámečník	řidič nákladního vozu	rozvedený
Darja	51	žena	VOŠ - laborantka	uklízečka, v invalidním důchodu	rozvedená
Domácnost Robina	Počet členů domácnosti		Počet psů v domácnosti	Typ bydliště	
	5		2	Rodinný dům	
Jméno	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Zaměstnání	Rodinný stav
Robin	46	muž	SOÚ - strojní	podnikatel/zámečník	ženatý
Ivana	41	žena	VŠ - Ing. zemědělská	učitelka a hospodářka na ZŠ	vdaná
František	76	muž	SOU	důchodce	ženatý
Sandra	71	žena	SŠ - ekonomka	důchodce	vdaná
Evička	10	Žena	-	žákyně ZŠ	svobodná

Domácnost Ivety	Počet členů domácnosti		Počet psů v domácnosti	Typ bydliště	
	2		1	Byt	
Jméno	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Zaměstnání	Rodinný stav
Iveta	40	žena	SŠ - zdravotní sestra	zdravotní sestra	rozvedená
Petr	47	muž	SOÚ - elektrikář	podnikatel - elektrikář	rozvedený
Domácnost Radka	Počet členů domácnosti		Počet psů v domácnosti	Typ bydliště	
	4		2	Byt	
Jméno	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Zaměstnání	Rodinný stav
Radek	25	muž	SŠ stavební	podnikatel	svobodný
Václav	20	muž	ZŠ	strojírenský dělník	svobodný
Olina	23	žena	SŠ	strojírenský dělnice	svobodná
Ladislav	27	muž	ZŠ	nezaměstnaný	svobodný
Domácnost Kristýny	Počet členů domácnosti		Počet psů v domácnosti	Typ bydliště	
	5		1	Rodinný dům	
Jméno	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Zaměstnání	Rodinný stav
Žaneta	45	žena	SOÚ tkadlena	prodavačka na benzinové pumpě	rozvedená
Lukáš	35	muž	SOÚ truhlář	podnikatel - truhlář	svobodný
Izabela	3	žena		navštěvuje mateřskou školku	svobodná
Uršula	67	žena	SOÚ kuchařka	důchodkyně	ovdovělá
Kristýna	17	žena	ZŠ	studentka gymnázia	svobodná
Domácnost Reginy	Počet členů domácnosti		Počet psů v domácnosti	Typ bydliště	
	3		1	Rodinný dům	
Jméno	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Zaměstnání	Rodinný stav
Regina	23	žena	SOŠ - veterinární	studentka agronomické fakulty	svobodná
Alena	46	žena	SOÚ - kuchařka	agropodnikatel	ženatý
Ondřej	51	muž	SOŠ - zemědělská	prodavačka	vdaná

Příloha 2: Zúčastněné pozorování

Pozorování 25.1. - 31. 1. v rodině Novákových

Pondělí 25. 1. 2016

Večerní příjezd

Přijíždím z práce domů. Je skoro šest večer. Rozpačitě pobíhám po domě a hledám všechno nezbytné pro můj výlet za Janou a zbytkem její rodiny. Chystám si oblečení a taky pastelky s temperami a papíry, abychom mohli s jejími dětmi ve volných chvílích něco namalovat. Beru i buben, aby snad náhodou nebylo ticho a taky mé pracovní nástroje - laptop, mobil a ještě zápisník. Známe se už od mého útlého věku, když mi byl jeden rok, byla jsem jí dokonce i na svatbě. Těším se. Doufám, že i oni se na mě těší.

Je nějak po sedmé hodině, když slyším zvonek. Jana je tady. Házím krosnu na záda a o chvíli později ji zase sundávám a skládám do kufru auta. Sotva jsme se pozdravili, nabízí mi kamarádsky cigaretu. Ještě jsem dnes nekouřila, tak neodmítnu. Tenká mentolová cigareta. Pomalu krájíme mlhu na kusy a opouštíme Hradec. Je sotva vidět na krok. Naštěstí to není daleko a tak asi za čtvrt hodiny dorazíme k Janě domů.

Naskytá se mi obvyklá podvečerní podívaná, tak jako jindy, když se za nimi zastavím. Pavel sedí venku na zápraží a kouří cigaretu. Uvařil pro všechny večeři a nachystal na zítra svačiny. Hned ve dveřích mě div neporazí Abigail. Neskáče, jen se stále točí dokola, funí a naráží mně do stehů. Přicházím do kuchyně a bubnuji na buben. Obě malé děti Amálka i Libuška sedí právě u počítače. Bubnuji čím dál hlasitěji, ale jsou stále otočené k počítači a nevnímají mě. Je mi to divné, protože vědí, že mám přijet a těší se na mě snad od chvíle, kdy jsem jim to slíbila. Až poté co je pozdravím, otočí se na mě a radostně ke mně vyrazí. Každá mě objímá z jedné strany. "Míšooo, Míšooo!" Zase trochu vyrostly. Pavel se snaží všechny svolat k

večeři. Nicméně ho poslechnou nejdříve jen Amálka s Libuškou, poté sejde z vrchu i Karel, k večeři si sedá i Jana a já vedle Karla. Jenže Pavel mě prosí, ať si sednu jinam, tam na tom místě, že prý běžně sedí Silva a její přítel Hynek. Sedám si do čela a pochutnávám si na domácí žemlovce s tvarohem a jablky. Nějak mě to vrací do mých dětských let, do dob, kdy jsem byla ve stejném věku, jako je teď Amálka s Libuškou. Přichází ke mně Bobin, nejmladší přírůstek do rodiny. „Ale není to žádný andílek, nemysli si.“ Povídá mi Jana. „Ještě než napadl, sníl ulovil někde venku malého vrabčáka a pak si ho začal v chodbě oškubávat, no když už to měl skoro hotové a všude byl dostatek peří a nepořádku, přišla Abinka a udělala chlamst a snědla mu ho. Silvinka to pak ještě uklízela několik dní.“

Teplo rodinného krbu

Po večeři se přesouváme do obývacího pokoje. Amálka maluje dvouhlavé draky. Libuška chce po mně, ať ji lechtám. Syčíme po sobě jako draci. Silva a Karel se mazlí s kocourem Bobinem. S Karlem se bavíme o tom, z čeho se vyrábějí procesory a o tom, proč v téhle době pořád někdo někam běhá, jezdí a cestuje. Poté do pokoje vchází Jana a rázným hlasem říká Amálce s Libuškou, že už přeci mají být dávno ve vaně. Pavel přikládá polínka do krbových kamen. Jana předčítá dětem básničky z knížky od Jiřího Žáčka.

Abinka má z mého příjezdu evidentně také radost. „Abinko běž dolů!“ Křičí Jana po psovi. Pes právě skočil na gauč. „Kájo, kocour nemá skákat po stole, tak ho tam nevod!“ Karel cuká před kocourem s provázkem a ten se jej snaží chytit. Pořád je tu ještě na stole dohořelý adventní věnec. Jana mi ukazuje moje místo na spaní. Rozloží rohový gauč písmena U do obdélníku, tak akorát velikosti na spaní pro dvě osoby. Říká, že tenhle gauč byla dobrá koupě, protože je pohodlný. S tím nelze nesouhlasit, pamatuji se, že předtím tu byl starý koženkový tvrdý kavalec. Hned mi, ale ukazuje, jaké jsou na něm škubance. „No to udělala takhle jednou Abinka, ještě když tady nebyl ten stůl, tak tady vytahala všechny ty polštáře do chodby no a tam se do nich pustila“. Pouštím Janě mou oblíbenou hudbu, kterou poslední dobou poslouchám. Ulétáme společně nad melancholickými Květy a potom ostře

diskutujeme nad českou hudební scénou. Až z toho dostávám chuť na teplé kakao a Jana si dává chleba s tlačenkou. Poté si jde číst knihu, ze které si má připravit referát do školy. Dějiny šílenství. Je po půl jedenácté, před chvílí šel spát i Pavel. Vzpomínám na to, co mi Jana řekla cestou autem, než jsme sem přijeli. Její manžel Pavel vstává ráno mezi prvními, obvykle tak kolem čtvrté hodiny ranní, následuje ho Hynek a poté kolem šesté hodiny i zbytek domácnosti. V ten čas budu také vstávat já. Je skoro půlnoc a... takhle začíná Jany oblíbená písnička od Honzy Nedvěda. Ale mně už se chce jít spát, teplo sálající od kamen mě příjemně uspává. Abinka leží na zemi, přímo před nimi.

Úterý 26. 1. 2016

Nechceš jít za mě do školy?

Podle informací z předchozího dne, mám budík nařízený na 6 hodin ráno. Jenže v šest je tu ještě docela klid a ticho. Jdu se podívat do kuchyně, je mi jasné, že Pavel a Hynek jsou již dávno v práci a Jana už je vzhůru. V kuchyni nikdo není. Nechtělo se mi vstávat, jdu si lehnout a tak se ještě převaluji a přeřizuji budík na půl sedmou. Poté vstávám, v kuchyni se již svítí. Dolů po schodech schází z horního patra Jana. Dává vařit vodu na čaj. Poté přichází i Silva a hned nám říká: „Nechcete tam jít dneska někdo místo mě? Radši bych dnes zůstala místo tebe doma, Míšo. Mám odevzdávat několik projektů a nic nemám hotový.“ Nešťastně říká Silva. „Jakto, že nemáš nic hotový, každý den sedíš několik hodin u počítače a nemáš nic hotový? Jak je to možný?“ Diví se Jana. „Jo mami jenže tohle musím dělat ve Photoshopu a ten doma nemám. Tohle musím udělat ve škole. Dneska máme zase tělocvik, vůbec se mi tam nechce. Stejně bude zase cvičit tak jenom 4 nebo 5 lidí a zbytek se na ně bude dívat.“ Říká Silva otráveně. „Jak to? Nedávno jsem četla nějaký průzkum mezi studenty a tělocvik z toho vyšel jako nejoblíbenější předmět. Takže to bylo jako proto, že je to ulejšárna?“ Opáčím na to. „No nejspíš jo. Víš, většina mých spolužáků si tuhle školu vybrala hlavně proto, že tam není skoro žádná matika.“ „Ty sis tu připravila včera na snídani jogurt s ovocem a nesnědla jsi ho“ poznamená Jana káravě vůči Silvě. „Ale mami to jsem neměla na snídani. To

jsem měla jen na fotku. Měli jsme vyfotit nějaký příklad zdravé výživy a tak jsem připravila jogurt s ovocem.“ Nemohu se ovládnout a začnu se smát. Jana mé ironické posměšky nesdílí a stěžuje si na to, jak jí vadí plýtvání s potravinami. „Co budeš snídat?“ Ptá se Jana Silvy. „Mami, mohla bys už vědět, že já přeci nesnídám. Ale dnes si dám kakao.“ Otevírá lednici. „Mami jakto, že tu jsou už zase rozdělaná dvě mléka?“ Posnídá teplé mléko s kakaem.“ „Silvi, stihneš ještě vyvenčit rychle psa?“ Obrací se na ni s otázkou Jana. „No to asi už ne mami, za deset minut musím jít na autobus. Venčila jsem ji včera. Poslední dobou nepotkávám vůbec venku žádný lidi se psem, kromě těch psů za plotem... No ale alespoň ji tam hodím něco ke snídani.“ Odchází do chodby, kde má pes a kocour misky na jídlo. Já ji následuji. „Bobinovi stačí tadyta kapsička s masem. Je ještě malej.“ A Abinka dostane taky maso? Ptám se. „Ne ta má tady v tom kbelíku granule. Asi bych měla dnes Bobinovy zase vykydat záchod.“ Pronese, když mu připravuje krmení vedle plastového kočičího záchodu. „Uklízela jsem mu to včera a jen za neděli a pondělí tam měl asi čtyři hovínka. Donesu jim oběma ještě čerstvou vodu.“ Odchází do koupelny v jedné ruce má velkou nerezovou misku a v té druhé mnohem menší misku pro kocoura. Cestou vrazí na chodbě do skříně a část rozlije. „Většinou za chvíli oba přiběhnou a nají se.“ Jenže teď Bobin někde běhá a Abigail je ještě v patře, protože, jak mi řekla Jana, tam spí s Libuškou.

Ranní vylidnění

Jdu si sednout zpátky ke stolu a za chvíli slyším, jak dolů běží po schodech Amálka s Libuškou. Sednou si ke stolu a poroučí si snídani. „Já si dám jogurt.“ „Mami a já si dám taky jogurt, ale čokoládovej.“ „Míšo, nechceš se jít podívat, jak krmíme rybičky?“ Odcházíme do obývacího pokoje a Libuška vytahuje jakousi zelenou tabletu, kterou lepí na stěnu akvária. Rybičky hned připlavou a začnou ji okusovat. Mezitím Amálka nakrmí drobné rybičky ve druhém malém akváriu. Amálka hledá penál do školy a pak se vracíme zpátky do kuchyně. Jana se chystá jít krmít zbylá zvířata. „Rybičky jste krmily?“ Ptá se Jana. „Jo mami. Krmily jsme i ty v tom malém akváriu. A tamty dostaly tabletu.“ Odpovídají Amálka s Libuškou. „Míšo, přijdeš pro nás dnes do školy, prosím. Žadoní jedna přes druhou.“ Holky

musím se nejprve domluvit s mamkou, aby to věděly taky paní učitelky v družině.“ Odpovídám. „Já půjdu nakrmit zvířata a vypustím Abinku ven. Dřív, když jsem holky vodila do školy pěšky, chodila Abinka s námi. Ale teď od nového roku, jak je venku sníh, tak vozím děti do školy rovnou autem, tak s ní nikdo ráno na procházku nechodí. Tak je z toho taková špatná. Než všichni odjedeme, zavolám vždycky Bobina a Abinku do chodby a tam je zamknu, protože Abinka si umí dveře otevřít. (Pozn. A to přestože je klika na dveřích obrácena kolmo, nikoliv, jak je tomu zvykem vodorovně.) Jsou už tak na to zvyklí. Nemají na vybranou, musejí to tak vydržet.“

V chodbě se loučím se Silvou a potkávám se tu s Karlem. Nesnídal, rovnou ze svého pokoje vyráží na autobus a ptá se mě, zda máme také ve škole nulté hodiny a jak často. „Ptal jsem se, jestli mají na FIMce taky nultý hodiny. A prej nemají. Ne ve všech státech mají nultý hodiny, tak nevím proč zrovna my je tady musíme mít. Proč nemůžeme třeba začínat v devět, jak to chtěli zavést. Takhle musíme vstávat děsně brzo.“ Stěžuje se mi Karel a já mu na to odpovídám: „No ale pak by to zase znamenalo, že bychom byli ve škole dlouho do odpoledne, přeci a to bys chtěl?“ Kroutí hlavou, že ne a pak za sebou zabouchne. Koukám z okna, že venku už je zase mlha, že by se dala krájet.

„Pojď Libu, jdeme do auta.“ Říká Amálka. Jana je v koupelně a volá ještě na holky, ať Abinku vypustí ven. Pak vyjde ven, zavolá ji, chytí v kuchyni Bobina a zamkne je spolu v chodbě. Mají už dost na spěch, je skoro osm a holkám začíná škola během pár minut. Pak odjedou a dům zůstává až na mě a na zvířátka opuštěný. V chodbě Abi lomcuje vši silou s klikou u dveří. Možná cítí, že je někdo v domě a ona chce být s ním, nebo to tak dělá běžně, když všichni odjedou. Těžko říci nakolik jej může má přítomnost v domě vykolejit z jejího obvyklého chování, když je doma sama. Jsem tu potichu. Trvá to asi minutu nebo dvě poté se to ještě jednou zopakuje a už je klid. Zůstávám tu sama, v obývacím pokoji jdu pracovat na notebooku a vytvářím tenhle text, který byl zatím jen poznámkami.

Kde je tvoje místo?

O půl čtvrté dorazil Pavel. Našel mě trochu promrzlou u krbu. Snažila jsem se trochu zatopit, než všichni přijedou, ale nakonec to hrálo jen, když někdo seděl hned před krbem a na opařném konci pokoje už byla zase zima. Nacpal plný krb poleny. „Já jsem myslela, že stačí jen pár polínek.“ „No to ti ale asi bude zima, když tady budeš topit jen pár polínky.“ Směje se mi Pavel. Potom přiběhne do pokoje Abinka. „Jakto, že jsi tady v obyvákku. Kdepak máš místečko?“ „Co? Ona sem jako nesmí?“ Udiveně se ptám. (Pozn. Včera tu přeci s námi byla také.) „No, víš, ona sem teď nikdy nechodí, když jsem tu sám. Teď je tu jenom, protože přišla za tebou.“ Je pravda, že přišla do pokoje a Pavla si skoro nevšimla a hned běžela za mnou. Přišel tiše, vše proběhlo bez Abinčina štěkání, funění a skákání kolem, jak je tomu pokaždé, když někdo přijde. Pavel ji znovu oslovil: „Abinko, kde je tvoje místečko, říká jí dosti důrazně, ale s úsměvem a klidným hlasem. Pak ji couvne z cesty a pes vyjde z pokoje a odchází si lehnout zpátky do chodby, kde doted byla celý den. „Prosím tě, jak jsi to udělal, že má z tebe takový respekt?“ Ptám se nevěřící. „No nic jsem neudělal, jen jsem ji vždycky, když se chovala nějak nevhodně, dal jasně najevo, že to nebudu tolerovat. Párkrát jsem na ni zařval u jídla, třeba když loudila. Jendou chytila slepici a tak jsem zase chytil já ji a praštil jsem s ní o zem. No a teď už se mnou ani ven nechodí. (Pozn. Oním ven bylo myšleno, tak že už s ní nechodí ven, když si jde na zápraží zakouřit. Nikdy ji totiž sám venčit nechodil.) Sedím u krbu, Pavel otevřel dolní dvířka a na mě proudí příjemné vlny tepla. On zatím odešel do kuchyně. Společně narovnáme do myčky špinavé nádoby a pak ji Pavel zapne. Poslouchá nějakou audio knihu, ale po chvíli ji vypne, a že prý pustí hudbu. „Můžu si tam něco pustit. Je to ale taková divná hudba.“ Ptám se mě raději. „To mi nevadí, spousta lidí kolem mě poslouchá divnou hudbu.“ Pouští nějaký slovenský rap a mezitím si připravuje svačinu. Do dveří vchází Abinka. Podívají se na sebe s Pavlem do očí. Pes se dívá velkýma smutnýma očima s prosebným pohledem, že chce dovnitř. Ale Pavel mu s úsměvem odvětlí, že ne a tak pes smutně zase odchází na "svoje místo". Udělá dětem svačinku, než se vrátí ze školy.

Odjíždíme do školy pro Amálku s Libuškou. Protože jsme časově trochu ve skluzu, musíme jet autem, na místo toho, abychom šli pěšky, tak jak jsme byli původně domluvení s Janou. „Ráda bych se stavila ještě v obchodě, chci si koupit

zázvor.“ Cítím, jakoby na mě šla nějaká chřipka. „No to asi holky budou chtít taky do obchodu, oni jsou tak zvyklé si něco koupit cestou domů. Když je léto tak zase chtějí na zmrzlinu každý den.“ Pavel nechává auto odemčené a klíče uvnitř, sice na něj po celou dobu vidíme, protože stojíme před hlavními vchodovými dveřmi školy, ale stejně mě to překvapuje. Zazvoníme a Pavel řekne jen. Dobrý den, prosím holky Novákovi. V tu chvíli mi to skoro přijde, jako kdyby si objednával u okénka něco k jídlu. Za chvíli holky vykouknou ze dveří. „Jé přišel pro nás tatínek a s Míšooou.“ A potom zase zmizí uvnitř. Vyjdou a obě běží nejprve ke mně a objímají mě. „Parchanti.“ Poznamená s úsměvem na rtu Pavel. A tak obejmou i jeho. Jdeme společně k autu a vyprávějí nám, co dnes vyráběli na keramickém kroužku. „Víš tati, dnes jsme dělali takový rumba koule, nejprve jsme udělali z hlíny takové vajíčko a pak do toho ještě kuličky, ale musíme je ještě vypálit a naglazurovat.“ Hned jak nasedneme do auta, se ptají: „Tati a pojedeme dnes do obchodu?“ „No a vy máte peníze?“ Zkouší je Pavel. „Ne to nemáme.“ Smutně protáhne Amálka obličej. Potom jdeme do místního obchodu. Já si kupuji citrony, zázvor a grepový džus. Amálka s Libuškou dostanou od Pavla každá po dvacetikoruně, ať si taky něco vyberou. Propočítávají, jaké sladkosti si mohou za dvacet korun dopřát. Libuška ještě tři koruny ušetřila a jedeme domů.

Maminka spadla do rejže

Přijdeme do kuchyně a z prázdného domu je najednou dům plný lidí a hemží se to tady jejich vyprávěními, o tom jaký měli dnes den. V chodbě klopýtáme o Karlův batoh, zatímco on sedí v kuchyni. Sedí tam už i Hynek se Silvou, chybí už jen Jana. Panuje veselá a uvolněná atmosféra. Pavel si na zemi hraje s Amálkou a Libuškou. Zvedá je nad hlavu a lechtá, zatímco ony přitom piští a smějí se. Tento náhlý příval emocí do okolí, v porovnání s poklidným dopolednem, nenechává klidný ani Abinku. A přidá se k nim, všelijak radostně poskakuje kolem dokola a točí se za nimi se svým kratičkým kupírovaným ocáskem. Pavel ji nejprve ignoruje, ale nakonec ji také zapojí do hry a v tu chvíli začíná své soustředění přesouvat z obou dětí na psa. Mezitím děti odběhnou do obývacího pokoje a on si chvíli hraje jen tak se psem. Vzájemně si nadbíhají jeden druhému a s rozpřáhlýma rukama

honí psa po celé kuchyni. Tak rychle a spontánně, jak tato hra začala, tak zase končí. Poté se holky vrátí a obě si sednou k počítači a pouštějí si Minecraft videa na Youtube. Libuška k tomu ještě navíc má v ruce mobil a hraje si na něm nějakou hru. Chystáme s Pavlem potraviny na večeři. Musíme zajít do chodby pro rýži a taky pro zeleninu. Je po čtvrt na šest a pes je zrovna v chodbě a štěká. Několik minut, klidným silným hlasem. Nikdo na to nereaguje. Po nějaké době Pavel vstane a pustí Abinku ven. Tak za deset minut, ale už stojí na zadních a kouká na nás z venku oknem. Když nereagujeme, začne na něj škrábat. Amálka ji jde proto pustit zpátky do domu a potom si společně s Libuškou odejdou hrát do svého pokojíčku. Mezitím připravuji zeleninu do rizota a Hynek spálí popcorn v mikrovlnné troubě na uhel. Popcorn, který si zrovna chystal k hokeji. Potom spolu se Silvou odejdou do obýváku, kde společně leží na gauči a sledují hokej na telefonu. Restuji zeleninu a vaříme rýži společně s vývarem, tak jak je Pavel zvyklý.

Večeře už je skoro hotová, je sedm večer a Jana je ještě stále v práci. „Stíhá Jana přijet k večeři?“ Nedá mi to se nezeptat. „No většinou ne...“ „A kdy se tak vrací domů?“ „No jak kdy, někdy o půlnoci, někdy v deset.“ Říká s poněkud ironickým tónem v hlase Pavel. Do krbu v obýváku mezitím nikdo nepřikládá a tak oheň už skoro vyhasl a to i přesto, že tam je Silva s Hynkem. Svoláme všechny na večeři. Karel byl po celou dobu ve svém pokoji na počítači. Amálka s Libuškou se ptají svého táty: „A kde je maminka.“ „Spadla do rejže.“ Odpovídá s klidem Pavel. Sedáme si ke stolu, stůl je velký, asi tak pro 6 lidí, ale už se k němu nemohu vejít a tak si беру počítačovou židli a sedím bokem. Přemýšlím nad tím, jak to asi dělají, když Jana stihne dorazit včas na večeři. Kdo, kde a jak sedí. Hynek si večeři moc nepochvaluje, protože zeleninu prý nejí skoro v žádné podobě. Zato Libuška, která toho, podle Pavlových slov běžně moc nespořádá, si ještě přidává. Karel taky lamentuje, co že to má zase k večeři a řeší, zda je to rizoto italské a proč není. Je to lepkavé rizoto, a tak ho jíme se Silvou hůlkami. Když všichni dojí, talíř mohou dát na olízání Abigail, která na to již čeká.

Kdo si hraje (se psem) nezlobí

Po večeři odchází hned Karel do pokoje a potom už ho nevidím, nepřijde ani dát nám do kuchyně dobrou noc. Hynek a Silva jsou s námi ještě chvíli v kuchyni. Silva si na mobilu na internetu vybírá nějaké kabelky. Povídáme si spolu o hypotéce, ukazují jim obrázky hliněného domu a debatujeme o tom, jak se dá bydlet spokojeně a za pár peněz. Silva ukazuje v mobilu fotografie jejich budoucího domu s Hynkem, který ještě čeká velká rekonstrukce. Přijíždí Jana a hned se sama pohoršuje nad tím, že přijela pozdě a že tento týden je to sní, podle jejích slov, děsný, jak jezdí pozdě. „Sereš na to.“ Komentuje to s úsměvem Pavel. Dnes ji prý zdržela její kolegyně z kurzu angličtiny, když ji vezla domů. Vážně vypadala, že ji to mrzí. Jana odchází do koupelny připravit dětem koupel. Mezi tím se dál bavíme se Silvou a Pavel šoupe nohama o zem, až to vyprovokuje ležící Abinku, začne si s ním hrát a nohy chytat. Skáče kolem a točí se za ocáskem. Potom má psa mezi nohama a snaží se ho rukama odtlačit pryč a ten zase zatíná nohy, a tak si vzájemně hrají "na přetlačovanou." Pes zase vesele rychle točí za ocáskem. Poté se trochu zklidní, sedne si k Pavlovi zády a ten ho tak jemně klepe prsty po zádech, poté vstane a drbe ho nad ocáskem, potom ho silně masíruje na zádech, úplně mu tahá volnou kůži nahoru a dolů. Je osm a Jana volá děti z patra na koupání. Nechce se jim vůbec od počítače a odmlouvají, že by se ještě chtěli dívat na nějaká videa na Youtube. Pes se opře předními tlapkami o jeho stehna a začne k němu natahovat krk, jako by ho chtěla oblíznout. Pavel ji rázně chytne za packy a ona se začne bránit, když cítí, že nad touhle situací, kterou sama začala, už nemá vůbec žádnou kontrolu. Ukazuje psovi to, kdo je pánem celé situace. Ptá se jí posměšně: „Chceš dolů? Copak chceš jít dolů na zem?“ Poté ji pustí a zase ji drbe pod krkem, a dívá se jí upřeně do očí, pes tento pohled nezvládá a seskočí dolů. „Chlupy! Prase jedno!“ Láteří Pavel nad tím, co mu po psovi zbylo na kalhotách. Pes si klidně lehá k jeho nohám. Amálka, s velkou nelibostí, konečně odchází do koupelny, Libuška ji po chvíli následuje. „Jsem zase špinavej vod toho psa.“ Zlobí se pořád Pavel.

Silva si přináší do kuchyně Kofolu, možná to trochu souvisí s debatou o popcornu v kině, o čem jsme se předtím bavili s Pavlem a s Hynkem. „Nebereš si kofolu, budeš tlustá“ Říká ji Pavel, sotva přijde. „Ale prosím tě dám si to tady s tím grepovým džusem.“ „No to budeš mít moc dobrý určitě. Dej si radši čaj“. Otevře ji a

nalije si skleničku. „Náhodou dneska jsem i cvičila ve škole.“ Vypráví mi o tom, jak ji bolí záda z batohu do školy, taky hovoříme o tom, kdo kolik zvládne vypít mléka, aniž by mu bylo špatně, poté mluvíme o čipování lidí. Udivuje mě, to že by to Pavlovi zase tak nevadilo, když prý nedělá nic proti zákonům. Já říkám, že chodím někdy na červenou přes přechod a Silva pokývá souhlasně hlavou. Bobin mě sekl do kolene. Vykřiknu na něj a během pár minut mi vyskočí na klín a chce, abych ho hladila, spokojeně u mě stočený v klubíčku usíná. Jana se vrátila z patra až o půl deváté, pořád ještě nevečeřela, nad čím Pavel zase se zdviženým obočím krouť hlavou. Jana mluví o zážitcích se svými klienty v pečovatelském domě, kde pracuje. Mluví o tom, jak se k těmto starým lidem chovají jejich děti a jak je péče o tyto lidi náročná. Jana má nohu přes nohu, přichází Abinka a začne si s ní tak hrát a lísat se a fuňet. Silva je zase na mobilu. Z pokoje v patře hraje někdo na flétničku. Bavíme se s Janou o Abince. „Víš, no Silva si s ní nechce hrát. Chtěla psa, ale už se ji omrzel. No a tak alespoň ten Pavel se s ní trošku pomazlí, ale když třeba já přijdu večer v těch sedm, tak ona je pořád ještě v chodbě, protože Pavel ji prostě řekne, buď tam na místě a chce mít od ní klid, když se vrátí z práce. Hlavně mu třeba vadí, jak prdí. Ale to on přeci taky, jenže s ní je to často opravdu silný.“ Jana si jde zase číst knihu Dějiny šílenství, co má na referát. Já si jdu lehnout do postele. Po desáté večer, kdy Jana už zůstala v kuchyni úplně sama, protože šli všichni spát, přichází za mnou do obýváku a ptá se: „Byl někdo se psem večer venku?“ No nevšimla jsem si toho, že by s ním někdo šel. „No tak Abinko, pojď ven, pojď se vyčurat.“ Budí psa spícího u kamen.

Středa 27. 1. 2016

Běž něco nakrmit

Také dnes vstávám opět o půl sedmé. V kuchyni je rozsvíceno, ale zatím tam nikdo není. Postavím vodu na čaj a po chvilce seběhne dolů i Silva a začne si chystat s sebou do tašky věci do školy. Říká, jak už se těší na zítra, protože je vysvědčení a v pátek jsou pololetní prázdniny. Poté asi za deset minut přijde Amálka a říká, že vstala dnes brzy a hned si chytá Bobina do náruče a hladí ho.

Vytáhne penál a papír a začne si něco psát. Silva dnes opouští dům již ve tři čtvrtě na sedm, protože chce do školy stihnout dřívější autobus. O Abince se nikomu ani nezmíní, dnes ji ani kocoura nenakrmí a vodu jim nevymění. Poté seběhne po schodech Jana a jde vyčistit kamna od shořelého popelu. Když se vrátí do kuchyně, dá vařit vodu na čaj. Dolů do kuchyně přiběhne za chvíli i Libuška a Jana se jich ptá, co si dají k snídani. „Banán, nebo chceš zase ty křupinky s mlíkem?“ Jana uklízí nádobí do myčky a Amálka si zatím hraje s Bobinem - cuká mu před čumákem s tkaničkou. Bobin je tu jen pár měsíců a tak je to v porovnání s Abinkou takový její mladší sourozenec, kterému najednou patří více pozornosti než ji. Amálka s Libuškou snídají jogurt s kakaem. „Je sedm hodin a šest minut.“ Hlásí Libuška. Jana začíná zase lamentovat nad tím jak je možné, že tu ještě není Karel. Ten přichází po pár minutách, jako na zavanou, prosí o padesátikorunu na nějakou školní akci. „Musím jet dnes dřív, mám se sejít s někým, kdo chce, abych byl co nejdřív ve škole.“ Amálka si zatím jí sladkou želatinovou myšku. Libuška jí jogurt. „Dejte kocoura dolů a snězte si tu snídani.“ Libuška podává Janě papírek. „No co na tom je? Tak mi to vysvětli.“ „No mamí dnes budeme ve škole o hodinu déle.“ Odpovídá jí Libuška. „No a proč to nemáš zapsané v notýsku?“ „No, víš, já ho nemůžu najít. Včera jsem ho ráno hledala a nikde nebyl.“ Jana rozzlobeně řekne, že ho poté společně najdou a sedá si k počítači a snaží se ještě během pár minut naučit něco do školy.

„Mami, máš už nakrmená zvířata?“ Ptá se rozverně Amálka. „Ne, jdu tam.“ Odvěti jí Jana a holky společně začnou zpívat písničku. „La la la, běž něco nakrmit, běž něco nakrmit. Musíš něco nakrmit, nakrmit, nakrmit...“ Libuška si při tom hraje se skleněnými cvrnkacími kuličkami. Zrovna teď čtou ve škole Honzíkovou cestu. Vzpomínám si na sebe, jak jsem ji také v jejich věku četla a taky jsem si moc přála mít takové duhové kuličky. Jdu do obýváku a Jana mi podává oknem krabici se dřívím. Přijde Libuška a pohladí po hlavě Bobina, který se zrovna láduje Janinou palmou v květináči. Poté spolu s Amálkou zase nakrmí rybičky. Poté v kuchyni dávají kocoura do koše na prádlo a snaží se ho vylekat plastovým Tyranosaurem, který po zmáčknutí na hlavě vydává takový chroptivý řev. Jana už se zase zlobí, že ani dnes nestíhají. „Holky oblíkat! Jste učesaný? Libuško, kdepak má to pití víčko?“

Ty se o nic nestaráš. Tady máš svačinu, ale stejně ji zase přineseš domu, jak tě znám. Nechápu, z čeho to dítě žije, když skoro nic nejí.“ „Pomůžeš mi dnes odpoledne s tou statistikou?“ Obrací se na mě prosebně. „No jasně, nebo mi to tu nechej a podívám se na to.“ „V pátek bych měla mít dovolenou, pokud nás v práci bude dost, tak budu doma a mohly bychom si nad to spolu sednout.“

Je za deset minut osm a Amálka stojí venku a dveře dokořán, volá na Abinku, ať jde za ní ven. „Abi pojd' ven, Abi pojd' za mnou ven! Pojd' se vyčůrat!“ Jenže pes na ní jen kouká a ani se nehne, pak kolem mě proběhne a jde za Janou ke koupelně. Dnes jsem se rozhodla, že necháme v domě otevřené dveře do chodby, takže bude mít Abi i Bobin volný přístup do celého domu. Mohu tak sledovat, jak se bude chovat, když bude moci chodit po celém domě, takže taky to, kde bude spát. Zatím je to tak, že spí nejčastěji v pelechu, a pak hlavně v noci spí v pokoji u Libušky v posteli, ta spí někdy s ní a někdy si vleze nahoru na palandu k Amálce a pes má tak pro sebe volnou celou postel. A pokud se rozpálí krb, tak ráda leží před ním. Bobin je asi do desíti venku a pak ho pouštím okýnkem do obýváku a Abinka hned po odjezdu přijde za mnou do obýváku a zdá se jako by se ptala: Oni všichni už odjeli? Pak obsedantně silně čmouchá na zemi kolem krbu a podél gauče, se poté tak od půl deváté do deseti hodin vyhřívá u krbových kamen a pak si jde lehnout před gauč blíž ke mně, několikrát si silně upšoukne, až je to slyšet a všude kolem je pak dlouho poměrně pronikavý zápach. Možná ji došlo, že mi to vadí a tak se zvedla a odešla k Libušce do pokoje a spí tam v posteli. Zjišťuji to, když se jdu koukat, kde zrovna je. Podaří se mi ji s provinilým výrazem vyfotit. Bobin mi celé dopoledne, zatímco pracuji, leží na nohách a spí. O půl desáté mi zavolala Jana kvůli tomu, že si doma nechala firemní telefon. Poprosí mě, ať ho zapnu a kdyby někdo volal, ať hovor klidně vyřídím a dám ji vědět.

Nechej Bobina!

Ve čtvrt na čtyři odpoledne dojel Hynek a hned se ptá: „Silva tu ještě není?“ Vypustila jsem Abinku, tak se raději ptám, jestli je zavřená brána. „Jo je, no jedinej Karel ji po sobě nezamyká.“ Odpovídá. Asi za deset minut dojde i Pavel. Zasedne

ke stolu a Hynek listuje letákem z Lidlu a Pavel zase pročítá nějaký dopis. Hynek odchází do pokoje a Pavel dojídá dvě zbylé porce včerejšího rizota. „Mám se tu hůř než ten pes.“ Komentuje bezmasé jídlo. Dá se tedy říci, že večeri asi opravdu přizpůsobili mě, protože zatím do dnešního dne byly všechny bezmasé. Pak se spolu domlouváme na tom, co bude k večeri dnes. Navrhnu těstoviny, ať vytáhne mleté maso a já si stranou dám bez masa, ale nakonec stejně vaříme se sójovým granulátem, tak jak chce Pavel. Asi tak za 15 minut dorazí Silva a holky, ty se v chodbě vítají s Abinkou a pak taky vzápětí s Bobinem. Silva si jde hrát s Bobinem a odhání od sebe Abinku. „Né nech ho! No tak slyšíš! Nech toho Bobina!“ Abinka se chce také zapojit do hry, ale místo toho dostává vynadáno. Evidentně Abince vadí, že veškerou pozornost získává Bobin a s ní už si teď moc nikdo nechce hrát. Vypadá to, že se cítí odstrčeně a chybí ji pozornost. Děti nás pozdraví a pak hned sahají po mobilních telefonech, aby si na nich mohly hrát hry. „Máte nějaký úkoly?“ Ptá se jich Pavel. „No, máme jen jeden tati, ale máme prázdniny...“ „No a od kdy?“ Za pět minut stejně sáhnou po mobilu a říká jim, že by byl rád, kdyby mu tam spíše nějaké hry smazali.

Začíná menší výměna názorů týkající se povinností souvisejících s uklízením. „Co budeš dneska dělat Silvinko?“ Ptá se Pavel. „No nevím, ještě...“ „Ptám se tě, co budeš dnes dělat?“ „Já nevím tati!“ „Tak se podívej ven z okna, tam visí prádlo, už kolikátý den, tak by se mohlo třeba převěsit do obýváku. Pak ta zahrada je plná psích hovínek... Nevím, jako proč mám po vás pořád uklízet já! Podívej se tady na ten pytel s flaškama, ty si uklidíš v pokoji a šoupneš to do kuchyně. Ty po šestnácti letech nevíš, kam ty plasty dávat!“ „No jo tati, tak já to teda udělám. A ještě setru tu chodbu.“ Ale najednou se Pavel obrátí a začne se usmívat. „Měla jsi taky tu hnusnou tvrdou housku? Kterej blbec dělal ty svačiny?“ Směje se Pavel. Silva odchází za Hynkem.

Jégra vypil Karel a slivovici vši

"Jdeš se mnou na cígo?" Ptá se mě Pavel. Venku se ptá, jestli nevím, kdy má přijet Jana, že je dnes středa a to dělá svačiny a večeri. Dodává, že on dělá svačiny

pondělí a úterý a Jana ve středu a Silva s Hynkem ve čtvrtek. Libuška sedí pořád u PC. Amálka si zatím hraje hru na mobilu, tak jak to chtěla, Bobin se vyvaluje na židli a Abi si už zase upšoukla. Šla jsem umýt sporák. „Odneste si ty tašky do pokoje, holky!“ Říká už poněkolkáté Pavel dětem. Otevře mrazák, nahlédne do něj a ptá se, kam mu zmizel ten jégr. Do kuchyně přijde Karel a stěžuje si na to, že bude mít čtyřku z biologie a přiznává se, že to vypil, Pavel přinese ze sklepa novou lahev a nalije sobě. Ptá se Karla, zda si dá také. Je to pro mě trochu překvapení, protože co ho pamatuji, tak byl vždycky odpůrcem alkoholu, až někdy před jeho devatenáctými narozeninami se to začalo lámat a občas si dá doma skleničku. Vzpomínám si na jeho oslavu osmnáctých narozenin, kterou slavil v létě u vody, kde jeho rodiče rybařili a on za nimi přijel na oslavu, jinak byl doma, protože byl raději doma u počítače. Na té oslavě se žádného alkoholu nenapil a po několika hodinách odjel domů, s tím, že by se měl postarat o zvířata. Pavel dá sobě i Karlovi Jagermastera na led a přelije to kolou. Já si dávám slivovici, protože stále cítím, jak na mě leze nějaká chřipka, navíc je to domácí slivovice od dědy. „Víš, tady to nikdo nepije tohle, tady to používáme na něco jiného. Když holky někde chytanou vši, tak jim to namažeme na hlavu a tak na 10 minut zabalíme do ručníku, no ty vši tam všechny poumírají a pak si umyjí hlavu. Jenže to pak ještě dlouho po tom dost všude smrdí. Dělali jsme to holkám preventivně i před školou v přírodě a učitelé si pak mysleli, že s námi doma pijou, když to z nich tak táhlo!“ Poté se s Pavlem domlouváme, co uděláme pro ostatní k večeři. Amálka dostala hlad a tak si zatím dává na svačinku cereálie. Abi sedí v kuchyni a vrčí, zatímco Pavel je vedle na záchodě. Amálka dojí jídlo a jde si sednout k počítači.

Mám to pod kontrolou

Zavedu s Pavlem debatu na téma, jak se dá vyhnout tomu, aby děti trávili tolik času na počítači a na telefonu. On se mi snaží říci, že to má pod kontrolou a když některá z jeho dcer dostane pětku, tak nebude smět celý den na počítač. Já zase namítám, že se mi nelíbí, když sotva dojí večeři, ostatní ještě sedí u jídelního stolu a ony už zase běží k počítači. Odpovídá mi na to tím, že počítač je v kuchyni proto, aby děti tak byly na počítači pod dohledem, aby tak s Janou mohli

kontrolovat, co na počítači dělají, že tomu tak bylo i když byl Karel nebo Silva ještě malí.

Jdu Pavlovi pomoci vařit večeři. Připravujeme boloňské špagety se sójovým granulátem, opět sama navrhuji, že mohou být klidně s mletým masem, nebo že si k tomu dám třeba pesto, které jsem si přivezla. Večeře je v režii Pavla, nedá si to vymluvit. Moje funkce je spíše pomocný kuchař. Debatujeme nad tím, jak toto jídlo vaří on a jak jsem ho já viděla, když se vařilo v Itálii. Je tři čtvrtě na šest a přijíždí Jana, přiváží s sebou nákup, který vyzvedla u svého otce, vykládá jej do lednice, je nadšená z toho, jak večeře voní po celém domě. Dovaříme večeři a já se pokouším sehnat všechny ke stolu, Karel ten je v pokoji a Silva s Hynkem mají zhasnuto, vypadá to, že asi spí. Vaříme těstoviny a probíhá výměna názorů mezi mnou, Pavlem a Janou nad tím, jestli se těstoviny vaří ve vodě s olejem nebo ne. Jdeme jíst, nakonec se probudí i Silva s Hynkem a všichni sedáme ke stolu, včetně Amálky, která přestože je celou dobu v kuchyni, není vůbec jednoduché ji "odtrnout" od počítače a ke stolu dojde jako poslední. „Neboj se, Kájo, to červený v té omáčce, je paprika, není to rajče.“ Uklidňuje Karla Pavel, protože ví, že Karel rajčata opravdu nesnáší. Abinka přijde ke stolu a začne čuchat tu dobrotu. Pavel ji hned zpraží pohledem a pošle ji zase na "její místo" do chodby. Abi stáhne ocas a lehne si v kuchyni dál od stolu. Karel se na ní zadívá a zopakuje svůj povel. Abi odchází do chodby.

Po večeři si jde Jana na PC procvičovat psaní všemi deseti. Karel musel na příkaz Pavla vybrat myčku, ten se šel mezitím vykoupat, když se vrátí a dává si druhou porci večeře. Karel vezme Bobina a nosí ho v náručí po kuchyni. Pavel se snaží (slovně) donutit Silvu, aby všem udělala svačiny. Ta něco zahuhlá a zmizí v pokoji. Ami a Libuška se odcházejí koupat. Hynek začne sám všem připravovat svačinky ostatním. „Libuško, pojď si malovat“ Říká zvesela Amálka Libušce, poté si spolu malují v kuchyni. Když obrázky domalují, usedají k počítači. Pavel odejde do ložnice a Jana si ke mně, sedá, abych ji pomohla se seminárkou. Amálka je pak ještě s Libuškou do desíti ještě na počítači. „No my tam můžeme být do desíti, tak nám tam dej tu hru ještě, co jsi nám slíbila, že nám ji dáš, Míšo.“ Odpoledne jsem jim na

svém notebooku ukázala hru Botanicula. Jana byla asi hodinu v ložnici a vrací se kolem desáté, aby vyhnala obě děti do pokojíčku spát. Jdu si lehnout do postele a Jana za mnou ještě přijde a chce mi dát na flash disk své seminárky, abych jí s tím mohla další den pomoci, až budu sama doma dopoledne. Pak ještě do kuchyně nese krabice s cukrovím a děláme si k tomu čaj. Vypráví mi, jak to chodí u nich v práci a o svých klientech. Mluví o jedné staré paní, která má na ruce velkou bouli podlitou krví a nikdo z její rodiny to nechce řešit. Odcházím spát, Jana ještě zůstává chvíli u počítače v kuchyni, aby pracovala na něčem do školy. Než odejde spát, zastaví se ještě za mnou v obyváku, aby přiložila do kamen. Bavíme se spolu ještě o Abince, o tom jak spí často s Libuškou v posteli. „Ale vždyť, tam přeci nesmí, ne?“ Ptám se. „Ale no tak může tam. Karel o tom taky ví, že tam spí a nechá ji tam, nechodí ji vyhánět, ono by se mu taky nechtělo, několikrát za noc vstávat a jít ji vyhánět do chodby, neřeší to už.“ Taky se bavíme o tom jak Abi často flatuluje, a čím to může být, když ji krmí vlastně jenom hlavně granulemi. Bobin usíná u akvária, přikrytý mým svetrem.

Čtvrtek 28. 1. 2016

Pololetní vysvědčení

Vstávám v 6:25 a přicházím do kuchyně. Už je tam Libuška a hraje hry na počítači. Někde v chodbě slyším chodit Janu, pak bouchnou vchodové dveře, takže nejspíše odchází nakrmit slepice. Po půl sedmé sbíhá schody Abinka a míří do chodby. Začne pískat konvice s vodou a tak ji vypnu a nechám stát na plotně, protože tu žádné hrnečky na zalití nejsou připravené. Jdu si do obyváku pro hrneček, abych si taky udělala čaj, a přichází tam za mnou Libuška. Dává rybičkám do akvária tabletku s krmením. Pak přijde Jana a řekne Libušce, aby šla do pokojíčku za Amálkou a šli se oblékat. Amálka spala tuhle noc v ložnici s Janou a Pavlem. Dnes je Jana vezme do školy pěšky a pak sama do práce pojedou na kole. Holky jsou ve svém pokojíčku a oblékají se. Karel sedí ve svém pokoji u počítače a také se pomalu obléká. Silva je ve svém pokoji, obléká se, líčí a češe se před zrcadlem. Jana je také v dětském pokoji a třídí tam špinavé oblečení, které pak hází

do chodbičky před pokojem. „Holky, kde zase máte ty čipy?“ Ptá se zvýšeným hlasem Jana. Na ZŠ v Černilákově nosí děti čipy pro otevírání vchodových dveří školy. „Mami, ale dnes budeme přeci v Tongu.“ Tongo, je zábavní park pro děti v Hradci Králové. Tam jim také dnes předají pololetní vysvědčení. Akci musejí rodiče dětem zaplatit. „No jo, ale pak se ještě vrátíte do školy a Silvinka vás tam vyzvedne v družině.“ Silva volá z pokoje: „Mami já tam pak pro ně přijdu a vyzvednu je i s Abinkou, vezmu ji na procházku.“ Abi je celou dobu v dětském pokoji a sleduje, činnosti, které kolem probíhají. Jana uklízí a pomáhá dětem se strojením, pak si holky sednou na postel a berou si na nohy ponožky, tak Abi popojde o kousek dál, jen tak aby se jim moc nepletla pod nohama.

Jdu do kuchyně, tam je Karel, dává si do batohu svačinu. „Jedeš taky?“ Ptá se Silvy, která právě seběhla do kuchyně. „Ne, já jedu dneska až v 9 pozdějc náchoďákem.“ Odpoví mu. „Co budete snídat, holky? Křupinky s mlékem, jogurt, nebo něco jiného?“ Nalije každé do mističky trochu mléka a dá jim tam rozmočit cereálie. „Běž od toho počítače“ Křičí našťvaně Jana na Libušku. Amálka si na chvíli sedla na schody a čte si nějakou knížku. Jana zalije dětem čaj a zbytek jim nalije do plastových lahví s sebou. Silva si na snídani dává také cereálie. „Až přijdeš ze školy, tak budeš dělat, nechod' si lehnout, jako včera, a obstaraj Bobina. Jo asi jsem ho zamkla v dílně, jak jsem byla krmit zvířata.“ Říká rázně Jana směrem k Silvě. „No jo, však on to tam přežije“ S klidem na to Janě odpovídá. „Libu, nemáš se jít česat?“ Silva a Janou diskutují nad tím, zda je želva plaz nebo obojživelník. Holky už zase hledají notýsky do školy, kam se píší informace pro rodiče. Silva mluví na Abinku: „Půjdeš dnes se mnou prď'olo, co?“ „Jdi pro ně brzo dnes! Třeba ve tři.“ Nabádá Silvu Jana. „No já přijedu ve čtvrt na 3 a vezmu Abinu a zajdu pro ně, končíme dneska dříve.“ „Ještě musím dát holkám s sebou peníze do toho Tonga, dám jim 100. Holky každá budete mít 50 korun.“ Je půl osmé, Jana roztěkaně pobíhá po domě, chce co nejrychleji odvést holky do školy, hledá pro ně nějakou peněženku, kam jim dává drobné. Pak se shání po holkách, ale ty se šly zatím ke slepicím podívat na kohouta - liliputa. Silva se zatím jde podívat po Bobinovi ven do dílny, ale nakonec se vrací s nepořízenou, že ho nikde neviděla. Holky si oblékají bundy a připravují se k odchodu. Jana pro ně stále ještě hledá po celém domě nějakou peněženku, co by jim dala s sebou. Nakonec nachází jednu v dětském

pokoji a dává ji hned Amálce do rukou. „Děkujeme ti mamí, jsi moc hodná!“ Silva šla vyčistit Bobinovi záchod. Použité stelivo vynesla to do popelnice. Potom jemu i Abince dala vodu a krmení, pak ještě hledala nějaké věci do školy. Abinka už poznala, že se dnes ráno půjde na procházku s dětmi do školy a tak se začne těšit a skáče zvesela všude kolem. Nebude je nijak zdržovat, protože na vodítku jde rychle. Možná, že tím jak je potáhne, jim pomůže dostat se do školy, co nejdříve. Se Silvou se v kuchyni bavíme o škole. Jana pak odvádí asi po půl osmé děti i s Abinkou do školy. Vrací se v 7:55, převléká se a připravuje na odchod do práce. Abinka je v chodbě a za chvíli zalomcuje s klikou v chodbě a vejde do místnosti. Jana se na ní hned osopí: „Abino, máš špinavý packy! Běž si lehnout do pelechu!“ Silva odchází v 8:05 a ještě před odchodem hlásí Janě: „Abině i Bobinovi jsem dala vodu a žrádlo a Bobinovi jsem i vykydala, mami.“ Jana mi pak vysvětluje, co by potřebovala, abych pro ni udělala do školy, pak asi po patnácti minutách opouští dům i ona a já tam zůstávám znovu sama.

Nevydařená večeře

Dopoledne pracuji na Janiných úkolech do školy. Dnes, o půl jedné, odjíždím, z důvodu pracovních povinností na pár hodin do Hradce. Vracím se v 15:30, doma už je Silva a Karel už prý také dorazil. Není se čemu divit, výuku měli jen několik hodin a pak se předávala vysvědčení. Karel, již stihl rozpálit krb. Silva si v kuchyni vaří instantní kaši a na prstu podává trochu Bobinovi. Jenže jak natáhne ruku a Bobin se pomalu přiblíží, tak po něm vzápětí vyskočí Abina. Tak se na ni hned snesou nadávky, ať toho nechá a ať dá už pokoj. Přitom ona to zase vidí jako hru, do které se chce zapojit. Karel poté, co rozpálil krb, odešel jako vždy do svého pokoje, kde je na PC. Silva mi vypráví o tom, jak by ráda ve škole chodila na nějaký floristický kroužek, jak tomu bylo, když ještě byla na základní škole. Je 15:40 a potkávám se ve dveřích s Pavlem, který právě přijel z práce. Ihned zamíří k ledničce a v mikrovlnné troubě si poté ohřívá párek. Sedne si ke stolu a před sebe si položí talíř s jídlem. Bobin hned skáče vedle něj na židli a mlsně začne natahovat krk směrem k párku. „Necháš toho! Tě praštím, to uvidíš!“ Osopí se na něho. Silva jde do chodby a Abigail už za ní vesele běží, protože čeká, že spolu půjdou ven. Vesele poskakuje kolem a

funí. Trochu se zklidní, když na krk dostane stahovací kovový obojek. Začne se pokoušet se pod ním nějak poškrábat, ale příliš se jí to nedaří. Zdá se, že na jeho nošení není příliš zvyklá. „No tak nechej si to. No ona když nemá tenhle obojek, tak pak děsně moc tahá. Tohle je jediný, co ji trochu zbrzdí.“ Abinka si stoupne ke dveřím a začne štěkat. „No jo zase jdeš bafat! Zase všechny seřvat! No tak pojd' už. Tak už jdeme!“ Mluví Silva k Abigail. Pavel sedí v kuchyni a v ruku drží balíček z pošty. Přišli mu smartwatch a tak se je teď snaží propojit s telefonem.

Asi po půl hodině přicházejí Amálka s Libuškou se Silvou. O vysvědčení nepadne ani zmínka a hned se začnou zajímat o to, co že si to jejich tatínek nového koupil a taky jestli jsem jim do počítače dala tu hru, jak jsem jim slíbila. Když odpovím, že ano, hned si obě sedají k počítači. O půl páté přijede Hynek a teprve on se hned holek zeptá, jak dopadlo vysvědčení. Sedíme, pak s Hynkem a Silvou v kuchyni a povídáme si společně. Pavel šel zatím spát do ložnice. A Karel je ve svém pokoji na počítači. Holky si stále hrají na PC. Začneme se společně domlouvat na tom, co si tedy dnes uvaříme k večeři. Jana včera říkala, že je tu na dnešní večer na ohřátí celý kyblík špenátové polévky, kterou přivezla z práce. Jdeme k tomu připravit rohlíkové krutony. Jenže Silvě s Hynkem se to zdá pořád málo. Hynek se vlastně na tu polívku vůbec netváří a navrhuje, že by si dal raději nějaké maso. Navrhuji jim, ať nějakou masitou večeři vymyslí, že jim ji pomohu uvařit. Navrhuji jako přílohu pečené brambory z trouby. Tak jde Silva za Karlem, aby pro brambory zašel do sklepa, který je venku mimo dům. Pak probíhá dlouhá debata nad tím, co uvaříme k těm bramborům, za maso. „No já nevím, všechno je zmrzlý, tak bys mohl, Hynku, zajet třeba do krámu...“ Navrhuje Silva. Nakonec ale vytáhne 4 kuřecí prsa a pak ještě přinese hranolky a krokety, které dává na jeden z plechů. Pomáhám s krájením brambor, které Karel i přes opakované prosby nakonec nepřinesl. Snažím se nějak rychle rozmrazit kuřecí prsa pod teplou vodou. Hynek odešel do pokoje, na večeři se tak nijak nepodílí. „Můžu se jít vykoupat zatím?“ Táže se mě Silva. „Jo, jasně. Já zatím pokrájím cibulku.“ Odpovídám. Jenže uplyne asi hodina a Silva nikde. Nechce se mi příliš vařit maso a večeři, kterou nebudu ani jíst. Protože maso nejím, nebudu ani jídlo ochutnávat a není tak lehké je správně ochutit. Amálka s Libuškou jsou zatím

pořád na počítači. Mezitím přijde vyspalý Pavel a jen povytáhne obočí, když se podívá na špenátovou polévku a plechy s brambory, pak odchází.

Po chvíli přijede Jana z práce a ptá se mě, co vaříme k večeři. Je překvapený, když mě vidí připravovat maso a říká, že si myslela, že bude jen ta špenátová polévka. Z polévky bylo třeba vyndat několik dní staré rozmočené rohlíky, ty jsem hodila slepicím a pak přelít polévku z plastového kbelíku do velkého hrnce. Vysvětlím Janě momentální situaci. Jana ji pochopí tak, že všichni si něco navymýšleli k večeři a já to teď vařím, zatímco oni jsou pryč. Začíná vypadat dost naštvaně. Přijde Pavel a začnou s Janou mluvit o tom, co se právě vaří k večeři. Nelíbí se jim, že někdo, kdo nejí maso, vaří maso pro někoho jiného a ten u toho ani není. Pak sejde dolů Silva. Pavel a Jana ji sdělí svůj nesouhlas s nastalou situací kolem jídla. Vyčtou ji, že se na přípravě jídla dodatečně nepodílí, až se Silva urazí a odejde do svého pokoje. Po chvíli přijde Karel a je bílý jako stěna, říká, že je mu špatně a připadá si nemocně. Přichází s tím, zda potřebujeme přinést ty brambory, jenže ty už se dávno pečou v troubě. Nevypadá vůbec dobře, odchází a prosí nás, abychom ho na večeři ani nevolali, že by ji rád snědl u sebe v pokoji. Dovařím večeři. Napjatá atmosféra v kuchyni by se dala krájet. Všichni se tak nějak míváme v kuchyni, nikdo nemluví a každý si tak sám něco připravuje k jídlu. Jdeme jíst. U stolu sedí jen Amálka s Libuškou. Karel zůstal v pokoji, protože má teplotu a bolí ho v krku, Jana mu proto zanesla do pokoje nějaké léky. Pavel si nabere na talíř polévku a pak s ní odejde, aby si ji snědl někde jinde. Najím se sama. Jana se nají až poté, co dojedí Amálka s Libuškou.

Karel přijde do kuchyně a dožaduje se tabletek proti bolesti v krku. Jana mu odvětví, že přeci ví, kde jsou, že mu to již říkala. A tak se uklidní a najde si je. Do kuchyně přijde Hynek a všichni společně se baví o Silvě, která se urazila a je zavřená v pokoji. Byla se za ní zastavit i Jana. Vyšlo najevo, že měla dnes opravdu těžký den, protože se pohádala se spolužačkou ve třídě a je dnes podrážděná a ty neshody kolem večeře už to všechno jen umocnily. Hynek si na večeři dá mnou uvařenou bylinkovou smetanovou omáčku s kuřecími prsy a pak vysvětluje, vztahy Silvy se spolužáky. Prý by se ona mohla pro ostatní rozdat, a když pak sama něco potřebuje,

tak se na ni všichni vykašlou. Amálka s Libuškou jsou po večeři hrát na počítač počítačové hry a Karel přijde až do diskuze o Silvě. Večeříme dnes později a zvláště a je trochu paradoxem, že Silva, která si toto jídlo vymyslela, ho vlastně ani nejí. Karel pak odchází do obývacího pokoje ke krbu, kde je sám a pokouší se znovu propojit ony chytré hodinky se svým mobilem, aby tak v práci nemusel mít mobil pořád u sebe. Jana pak kolem deváté večer chce pracovat na počítači a Amálku vyžene do pokoje. Libuška je už v patře, protože se tam už asi přes hodinu dívá na televizi v posteli rodičů. Sleduje již poněkolkáté Hvězdou bránu. Karel jde kolem 23. hodiny spát. Já jdu spát také a Jana zůstává u PC, kde pracuje na seminárce do školy snad ještě dvě hodiny.

Pátek 29. 1. 2016

Někdy je na zabití

Dnes vstávám trochu později, až o půl osmé. Všichni děti mají pololetní prázdniny, tak si také pospali, jen Pavel musel i dnes na 6 hodin do práce a Hynek už je také v práci. Zatím je vzhůru jen Jana a probudí mě, právě když v obýváku zalévá květiny a pak uklízí kolem krbu a roztápí jej. Říká mi, že Libuška přišla už v 6 ráno do kuchyně a tak ji řekla, že vstávat nemusí ale, že na počítači hrát taky nebude, tak ať si jde zase lehnout do postele. Asi před osmou ranní seběhnou do kuchyně Libuška s Amálkou. Amálka sebou přinese kupu špinavého prádla a pak si společně s Libuškou sednou ke stolu a dají si na snídani rohlík. Pak sejde i Karel a snídá. Bavíme se s Janou o její kamarádce, která je na svou dceru příliš přísná, a důsledná v její výchově a protože v domě bydlí s dalšími dětmi svého přítele, které nejsou ani zdaleka tak vycované jako její dcera, má s tím problém. Jana si uvědomí, že už je po deváté ráno a Abigail ještě nedostala nažrat a tak posílá Amálku do pokoje za Silvou, aby přišla do kuchyně. Jana se bojí toho, že přestože má mít dnes dovolenou bude možná muset odjet, aby pomohla v práci s jednou klientkou, kde je péče o ní o něco náročnější. Amálka se vrátí zpátky se Silvou a pak si jde malovat. Je 9:35. „Nakrmíš ty zvířata, Silvy?“ Ptá se Jana Silvy. „No jo.“ Neochotně zahuhlá v odpovědi. „Bobine!“ Jde do chodby a nasype jim do misky

granule a dá jim čistou vodu. „Jo ráno jsem byla venku s Abinou a v průjezdu je obrovská hromada. Nemysli si, nebudu se zase kvůli tomu hádat se sousedy, čím pes to tam udělal. Když jsem šla dnes krmit zvířata, tak jsem šla zavřít hlavní bránu a branka byla otevřená, tak tam vběhla.“ Sděluje rázně Jana Silvě. Amálka si sama namaže rohlík. Na stole zůstává dál několik rohlíků s máslem a taky jahodová marmeláda, tak mi Jana nabízí rohlík. „Měla bys to posbírat, hodně hoven je taky na záhonku, už dlouho jsi to nesbírala. Podívej se, tady když vykoukneš z toho okna, tak je to tam samý hovno ten záhonek.“ Ke kárání Silvy Janou se přidává ještě Amálka: „Jo jejich už hodně!“ „No jo tak já jdu vykydat kocourovi a sebrat to hovno do průjezdu.“ Slibuje nelibě Silva.

Amálka s Libuškou připraví do misky jogurt a dají ho Bobinovi. Abinka netrpělivě kouká, jak Bobin pomalu olizuje jogurt v misce. Nakonec Bobin ten tlak ze strany holek, které chtějí, aby to rychle snědl a ze strany Abinky, která zase chce, aby od toho, co nejrychleji odešel, aby to mohla sama sníst, nevydrží a raději odbíhá opodál. Zbytek jogurtu, tak dojí Abinka. Holky se jí začnou smát, že má tlamu celou bílou od jogurtu. Amálka říká Libušce: „Můžeš jí to utřít Libuš, utři jí to kapesníkem...“ Libuška nic neříká. „Ty nechceš.“ Kouká se na její znechucený obličej. A tak sama vezme papírovou utěrku a utírá jí tlamu, aby nebyla od jogurtu. Amálka si pak hraje s cvrnkacími kuličkami a Bobin je chytá, Abigail se chce zapojit do hry a tak kolem běhá a skáče, Amálka to ignoruje a soustředí se jen na Bobina. Asi před jedenáctou přijde do kuchyně Silva a říká Amálce, ať si posbírá svoje hračky, že jí půjde učesat. Karel sejde z pokoje, aby si ohřál čaj, pak se opět shání po nějakém léku na bolení v krku. Pak za mnou přijde Amálka, ukazuje mi v kuchyni, jak umí vyndat ježka z klece. Silva pak si půl hodiny češe v obýváku Amálku a Libušku a uplete Amálce krásný „rybí cop.“ „No vidíš, ona se musí takhle vyvztekat a pak to zase jde. Ale někdy je na zabití.“ Komentuje Jana náhlý obrat v chování Silvy, oproti včerejšímu večeru, kdy byla protivná. Dnes sama od sebe učesala obě sestry a uklidila bez odmlouvání po zvířatech. „No Silva s Hynkem si přitáhly kocoura. Silva chtěla psa. Chtěla tady mít Hynka, má tady Hynka. A teď nás tady tak máte. Musím je do všeho dotlačit. Pavla už to dost štve, že tady ani jeden z nich moc nic nedělá a nepomáhá.“ Stěžuje si mi Jana. Libuška s Amálkou se v ložnici rodičů dívají na Hvězdnou bránu. „Pojď se dívat s námi! Prosím, alespoň na chvíli!“

Žadoní, abych se k nim také přidala. „Je ta Libuna už alespoň vykoupaná a převlečená?“ ptá se Jana Silvy. Uvědomím si, že Karel ani nikomu neukázal vysvědčení a říkám to Janě. „No víš, měl 4 z biologie a ekologie.“

Ukončete to!

Silva jde vařit k obědu palačinky. Počíná si trochu nejistě a raději se ptá kolik vajec a kolik mléka, jak to má být husté a na jaké pánvi to usmažit. „Dobře, no udělej palačinky, ale hlavně tady uklid.“ Prosí ji Jana. Abinku pustila Jana ven a Libuška jde za ní ven, protože jsem sdělila svůj záměr, že bych ráda vyfotila Abinku, jak vyskočí na parapet a snaží se tak upoutat něčí pozornost, aby ji někdo pustil zpět dovnitř. Libuška šla za Abinkou ven a snaží se ji přimět k tomu, aby vyskočila na okno, má s sebou granuli a mává jí tím před čumákem, hned vedle okna, ta na ní ale jen kouká a ke skákání se vůbec nemá. Když to vidí Amálka, vezme to jako výzvu a hned taky běží ven a zkouší, zda ji Abinka neposlechne a na povel tam nevyskočí. Jenže ani jí se to nedaří. Až to jde zkusit i Silva, která s ní přeci jenom chodila chvíli na cvičišťe a tak by mohla vědět, jak toho docílit. Povede se jí to, i kvůli její výšce, protože ona může dát ruku výše nahoru a položit tak granuli pro psa na parapet. Konečně se mi povede udělat pár fotek. Bez jejich asistence to nešlo, protože vždy když jsem se na Abinku do okna podívala, byl to pro ni signál k tomu, že už může seskočit a jít čekat ke dveřím, než ji otevřu. Všichni se pak, skoro vítězoslavně, vrací zpátky do kuchyně. Amálka si jde malovat. Abina honí zase po kuchyni kocoura Bobina. Libuška se šla dívat do ložnice na televizi. Jana jde pracovat na seminárce do obyváku, aby tam na to, podle jejích slov, měla větší klid. Pak Amálka domaluje svůj obrázek a odnáší své malířské potřeby zpátky do pokoje, vrátí se do kuchyně a tam si zapne na PC hru *Botanicula*.

Silva požádá Amálku, aby jí dala do pokoje mobil na nabíječku, ta ochotně odbíhá s telefonem. Mezitím tu začnou vonět upečené palačinky. „Hotovo, nabíjí se to!“ Přiběhne vesele Amálka z pokoje. Do kuchyně přijde Jana a snaží se vyhnat Amálku od počítače, ale nakonec se místo toho přidává k Silvě, která peče palačinky, radí a pomáhá jí. Chystá v pánvi nějakou zeleninovou směs s fazolemi a houbami, jako náplň palačinek. Pak přijde Libuška a začne do Amálky něco hudrovat, aby to hrála jinak a tak na sebe začnou křičet. Jana je okřikne. „Vážně, vám v té práci, ale dobře vaří mamí.“ Říká Silva Janě, když ohřívá špenátovou

polévku. Pak se spolu zase baví o včerejším večeru, proč byla Silva protivná, jak se chová k lidem a spolužákům ve třídě. „Ale ty se nevidíš, jak působíš na ty ostatní“ Říká jí. „Ale tak když já se můžu přetrhnout, mami.“ Říká na svou obhajobu Silva. „Jako já jim pořád něco vysvětluju a půjčuju a oni se pak na mě vykašlou, když já něco potřebuji. Vždyť jim ráda cokoli půjčím a pak já chci jednu blbou věc a oni s tím mají hned problém.“ „Ukončete to!“ Říká důrazně Jana dětem, ale když k nim přijde a dívá se na monitor, tak ji samotná hra zaujme a kouká se chvíli na to, jak hrají, pak jim ale stejně řekne, ať to vypnou. „Tak a dělej, uložit, vypnout. Dojděte pro Káju, ať se jde naobědvat a pak po o možná zase bude moci. Tohle, tohle, do pokojíčku, pak tohle, tohle a vyhodit, nebo do pokoje, připravte na stůj a dojděte pro toho Káju. Přijde Karel do kuchyně.“ „Ježišmarjá, proč mi nedáte ten prášek?“ Říká nešťastně a zároveň našťavaně. „Jakej prášek?“ Ptá se ho nechápavě Jana. „No ten Strepils!“ „Vždyť jsem ti říkala, ať si tam něco vezmeš, tady v té skřínce, něco na krk tam jistě bude.“ Odvětlí mu klidně Jana. Pak si Karel ohřívá v mikrovlnce čaj. „Holky dejte ten ručník do prádla, tohle si taky celý vyklidíte, aby byl prázdněj ten batoh. Myčka se umyje až odpoledne.“ Karel pak chystá na stůj příbory a talíře. „Amálka s Libuškou si jdou umýt ruce a jde se jíst!“ Zvolá Jana. Silva ještě stále smaží palačinky a pak se na chvíli zastaví za Bobinem a trošku ho škádlí nohou. Jana právě obědvá, když za ní přijde Abinka a začne se jí otírat o stehno a funět. „No ježiši, ty jseš takový vlezlý zvířátko.“ Hladí ji při tom po hlavě. „No pojd' uděláme votočený uši, no uděláme pojd', no takhle budou otočený, takovýhle divně otočený uši má šarpej že jo?!“ Obrátí na chvíli svou pozornost ke mně. Pak vstane, dá talíř do myčky a jde si do obyváku lehnout. „No to já mám takhle po obědě takovou dvacítku.“

Montérky už má, tak jdeme do práce!

Libuška s Amálkou usedají k počítači a Pavel si jde lehnout do ložnice. Karel je zpátky ve svém pokoji a odpočívá. Silva si jde taky lehnout do svého pokoje, tam odpočívá asi tak do půl třetí. Pak Jana vstane a spustí: „Holky půjdete brzo od toho počítače, půjdete si to nahoru uklidit po zemi tak, aby se tam pak dalo vyluxovat. Já půjdu ven vypustit slepice na zahradu. Naposledy byly puštěný asi na Vánoce, ale nezapomeňte, že se nesmí pustit ven Abina, jinak zase nějakou zakousne. Když tam s ní budu já, tak si na žádnou netroufne, ale jakmile tma bude bez dozoru, tak je hotovo. Taky mi někdy pak pomáhá při

jejich zahánění zpátky, ale když se do toho moc vloží a neovládne svoje pudy, tak máme zase o slepici míň. A nevím, čím to je ale většinou zakousne právě nějakou, co nejvíc nese.“ Je půl třetí na zápraží se objevuje Pavel. „Tatin už je doma!“ Hlásí Jana a pak odchází do obyváku. „Čau smradi!“ Zdraví Pavel Amálku s Libuškou v kuchyni. Obě jsou na PC a nijak na něj nereagují. A tak zatím vykládá nákup, co přivezl. Nákup vyzvedl u dědy, ten jezdí na nákup vždy v pondělí, středu a v pátek. Pak si na talíř nabere oběd a jde jíst. „Tak co smrád'ata jak bylo?“ Ptá se jich. „Dobře tati, dobře, my teď hrajeme Botanicolu a jsme v podzemí!“ Vstane konečně Amálka od PC a chce ho obejmout, jenže ji odstrčí, protože se mu právě ohřála druhá porce jídla. „Tatí a můžu si půjčit tvůj mobil?“ Ptá se Amálka. „Jo, ale připoj si ho na nabíječku.“ Odvětlí ji. Libuška zatím hraje na počítači.

„Silvinka je doma?“ Ptá se zvědavě Pavel. „Jo, šla si na chvilku odpočinout, ale zase ses trefil do tý doby.“ Usmívá se při odpovědi Jana. Vypadá to, že Pavlovi už vážně tečou nervy. „No a Hynek už je doma?“ Zkouší to. Tak já přijdu z práce, vezmu si montérky a můžu jít zase už do práce ven, dokud je světlo, tak to chci ještě všechno stihnout, pak už bude zase mrznout.“ Pak zahlédne za oknem Hynka. „No vidíš, montérky už má, tak jdeme do práce.“ Říká směrem k Janě, která zrovna jí u stolu zavařené meruňky. „Děda může zrejt zahradu, kdyby neměl co dělat.“ Pronese k debatě nad tím, jak to, že dům je dědův a děda občas přijde a chce, aby bylo něco podle něho. „Amálko, Amálko, přivolá ji k sobě Pavel na podruhé a dá ji potichu do ruky velké balení lentilek a do ucha ji zašeptá, že to má za vysvědčení.“ „Děkuju ti tati.“ Řekne mu Amálka a pak jde zpátky k počítači. Pak si stejným způsobem přivolá taky Libušku. Jana je někde v patře. „Jdu nanosit dříví, myslíš si, že to někdo udělá za mě? Pomůžeš mi?“ Obrací se na mě s prosbou. „Jo proč ne.“ Odvětlím mu. „Budeš v obyváku a já ti tam budu okýnkem podávat polínka a ty je budeš rovnat do dřevníku.“ Ptám se ho, kdy by se mu to hodilo, abychom si popovídali večer všichni o Abince, že to bude rozhovor k mé bakalářské práci. Říká mi na to, že už to stejně všechno vím, a že jemu to jedno, že stejně doma bude. Odchází pak ven sundávat ze stromů vánoční světla, tak, jak to měla udělat dříve Silva.

5 minut a konec!

Hynek si dává na zápraží cigaretu a pak se Silvou vejdou do kuchyně. Sděluji jim svůj záměr příští večer udělat skupinový rozhovor k mé BP. Říkají mi, že s tím nemají problém. „Jaké máte plány na víkend?“ Ptá se Pavel, když se vrátí zpátky do kuchyně, po tom co sundal světla ze stromů. „No zítra má Hynek toho architekta.“ Odpovídá mu Silva. „Tak jdeme na to dříví?“ Mluví směrem ke mně. Jenže v obýváku spí zrovna Jana a chce mít ticho, tak Pavel napruženě odejde zpátky ven.

Bere s sebou pytel plastových lahví. „Ukaž, já ti ty plastové flašky sešlapu!“ Mluvím směrem k němu. „Ale né, prosím tě, tohle máme pro paní Rohlínovou, ona to potřebuje takhle, aby pak do toho mohla v krámě stáčet víno.“ Říká mi otráveně. Pak se Silva a pustí pomalu do úklidu kuchyně, zastaví se na chvíli a pohladí po hlavě Bobina. Abinka se vyhřívá před krbem v obýváku, kde spí Jana. Pavel zatím venku rovná židle a uklízí, zrovna mě probodl prohledem skrz okno. Jana přichází po zdřímnutí si z obýváku. „Amáli, 5 minut a konec, ulož to!“ Volá hned směrem k Amálce. „Chci ještě dnes dojít s tou Abinou.“ Kasá se Silva. (K čemuž ale nakonec vůbec nedojde. Protože se Hynkovi nechtělo.) „No a nezapomeň ještě umýt venku ty parapety a okna.“ Nabádá ji Jana. „No jooo.“ Neochotně ji na to Silva odpovídá. „Kájovi zajdu dát prášek a změřím mu taky teplotu.“ Pak je Silva chvíli na telefonu a Amálka na PC. Já zatím s Pavlem uklízím dříví do dřevníku. Jana si u stolu dává palačinku a Silva přitom utírá nádobí. Jana připravuje pomelo a rovná nádobí do myčky. Karel pořád marodí v pokoji, má teplotu přes 39 stupňů. „Amálko, skončete to a běžte uklízet nahoru. 17 minut to, po vás chci. Libuno běžte si nahoru sbírat věci, já se asi budu muset rozčítit! Libuno!“ Zlobí se na ně Jana. Karel vzkazuje, že je v posledním tažení, přichází s touto zprávou Jana z jeho pokoje. Silva zamkla Abinu v chodbě, protože má špinavé packy a říká, že ji pak vezme ven, tak nemá smysl je otírat.

Hynek šel na prosbu Jany luxovat pokoje v patře a Silva mu s tím pomáhá. Když přijde s vysavačem do obývacího pokoje, ptám se ho, že bych mu pomohla. „No jasně, tak si to vem.“ Vyluxuji celé přízemí. Když dovysávám kuchyň, vrací se Jana zpátky ke své práci na počítači. Pavel leží v patře v ložnici a dívá se tam na televizi, pomalu se připravuje, že se půjde vykoupat. (Podle slov Jany) Pak Silva připraví Amálce a Libuše dva velké koše s prádlem a holky už mají instrukce, že musejí vybírat a třídit ponožky na světlé a tmavé a pak taky prádlo na světlé a tmavé. Silva si hraje na telefonu. Hynek je v pokoji na notebooku a odpočívá. Abinka honí v kuchyni Bobina. Je po 6 hodině večer, Amálka si hraje na mobilu, Jana pracuje do školy, Hynek si dal palačinky a Silva špekáček. Bavíme se dohromady o uprchlících. „Jestli mi přijdou před branku, tak vezmu vidle a propíchnu je.“ Říká nesmlouvavě Pavel. Mluvíme o tom, co uvaříme k večeři. „No já bych si dal uzený.“ Pronese Hynek. Pavel vaří pro děti k večeři vaječné omelety a já

chystám čocku. Silva s Hynkem odjedou autem do krámu. Připraví krásné vaječné obličejce, ozdobené kečupem a cibulkou jako vlásky, jeden takový zanesu také do pokoje Karlovi. Jana zatím pracuje na PC. „Prosímte at' mi to ten kocour nežere, jo!“ Říká směrem k připravené večeři v mých rukách. Amálka s Libuškou sní své vajíčkové obličejce. Pavel si vezme do ruky blyštivý provázek na zabalování dárků a začne s ním provokovat Abinku. Cuká s provázkem před její tlamou a ta po něm chňape. Blízko toho leží kocour Bobin a vůbec ho to nevzrušuje. Jen ospale mžourá očima. Abinka vyskakuje po provázku a Pavel uhýbá s rukou. Jana jde večeřet až o půl deváté. Po večeři si prohlíží letáky. Pavel jde pak spát a my spolu s Janou v obyvákku procházíme staré fotografie a já se mezi nimi snažím najít nějakou se psem. Jana při tom vzpomíná na své mládí zaznamenané na fotografii. Hynek nakonec přiveze jen šunku. „Budete zítra doma na oběd a na večeři?“ Ptá se Pavel Silvy s Hynkem, když se vrátí z krámu. „No ne, my ráno odjíždíme a přijedeme až večer.“ Odvětí mu. Poté večeří odchází Amálka a Libuška do ložnice, kde se společně dívají na televizi, Jana je pak jen vykoupe a jdou spát. Karla vidím až následující den. Jana jde pracovat na počítači, kde je asi do půl jedné. Pavel jde kolem půl jedenácté spát a já také.

Sobota 30. 1. 2016

Běž si ven na sluníčko!

Vstávám dnes v 8 hodin ráno. Amálka s Libuškou jsou tou dobou ještě v posteli a hrají tam na telefonu od Pavla nějakou hru. Jana pro ně připravuje v kuchyni čaj, pak chystá sobě snídani. Pak asi kolem deváté hodiny přijde Silva s Hynkem a chystají se na odjezd. Jana ji poprosí, aby po všech radiátorech pověsila vyprané ponožky. Karel je v pokoji. Silva ještě slibuje, že před odjezdem nakrmí zvířata. Pavel přijde také do kuchyně a zakousne si ke snídani salám s chlebem a s hořčicí. Pak se domluví s Janou, že dnes uvaří oběd on. Bude segedínský guláš a bramborová polévka. Pak asi ve tři čtvrtě na deset začíná vařit. Jana mi říká, že Pavel vstává tak pozdě, protože se ráno probudil, asi před čtvrtou ranní, tak jak je na to zvyklý, když jde do práce a tak si na chvíli sednul k počítači, dal si něco na snídani a pak šel zase spát. Že prý je to pro něj horší od té doby, co se posunul čas.

Libuška sedí v kuchyni a hraje si hry na mobilu. Pavel si pak pošle Amálku pro telefon. Silva ještě před odjezdem nakrmí Abinu s Bobinem a odjíždějí.

Na koberec vedle kuchyňské linky se opírá slunce. „Běž si někam jinam!“ Vyžene Pavel Abigail od myčky, když tam potřebuje dávat nádobí. Tak si jde lehnout ke mně, ke stolu v kuchyni. Pomohla jsem Janě podle jejích instrukcí s uvařením houskového knedlíku. „Ona bude dnes bramboračka?“ Ptá se udiveně Pavel Jany. „No jo, vždyť jsme se tak přeci včera domluvili.“ „No já bych udělal spíš nějaký vývar k té omáčce.“ „No jak chceš.“ Odvěti mu Jana. Nakonec udělá, k překvapení Jany obě polévky a také omáčku. Mezitím co Pavel vaří oběd, se Amálka s Libuškou dívají v ložnici na Stargate. Když Pavel odejde do sklepa, aby si přinesl brambory na polévku, Abi se hned zvedne a jde si sednout na jeho místo, kde on předtím stál a teď je tam sluníčko a teplo. Když se za pár minut vrátí, hned sama od sebe vstává a sedá si opodál, sledující ho. Jenže když pak ještě odbíhá pro cibuli, a vrátí se a ona se ani nehne, tak na ni spustí: "Jdi do hajzlu! Běž pryč odtud! Abina vstane a sedne si pod okno v kuchyni. Pak Pavel odchází na cigaretu na zápraží, ale nechává za sebou otevřené hlavní vchodové dveře. To se opakuje během dopoledne několikrát. Jana zatím sedí u PC a učí se do školy. „Prosím tě je to úchylný, dojdi po něm zavřít ty dveře. To snad není možný, tady se topí a on to nechá dokořán.“ Zlobí se Jana. Po schodech do kuchyně seběhne Karel, má už zase přes 39 stupňů teplotu. Sedí u stolu a domlouvá se s Janou, co dál. Ta mu nechce dát celé balení Ibalginu do pokoje, protože se bojí, že jak je mu špatně, tak to do sebe nasype ve velkém množství. Pavel pracuje na přípravě oběda, Jana tu sedí u PC a přepisuje své zážitky z exkurzí ve škole. „Já vím, že je tu sluníčko, ale běž si někam jinam, tak si běž ven na sluníčko.“ Mluví Pavel směrem k Abině.

At' nám do ložnice nelezou!

Pavel dovaří oběd a já mu pomáhám s prostíráním stolu. Karel si nejprve sám nandá talíř polévky a sní ještě před tím, než jdeme společně obědovat. Libuška s Amálkou jsou po celou dobu v ložnici a dívají se tam na Stargate a mezitím odbíhají do svého pokoje, aby si spolu hráli. Do kuchyně seběhne Libuška, aby si půjčila telefon, pak s ním odejde do obývacího pokoje, kde se tou dobou učí Jana do školy. Pak seběhne po chvilce z patra taky Amálka a hned si sedá k volnému počítači, aniž by

mezi ní a Pavlem proběhla nějaká interakce. Amálka pouští na PC písničky, zase ty k Minecraftu, slyším je tento týden již po několikáté, vlastně úplně každý den. Jana si ale přinese své materiály do školy a sedne si s nimi k počítači. Mezitím si sama vyndává z vody knedlíky, podle toho, jak v kuchyni po 10 minutách cinká minutka. „Amálko, vnímáš mě?“ Ptá se Pavel. „Jdu pořešit to, jestli Kája buje jíst s námi.“ Pavel všechno uvařil sám, je za deset minut poledne. Amálka si zase hraje na PC a poslouchá u toho ty samé písničky pořád do kola. „Pavle, já nechci, aby nám takhle přes den chodily samy holky do té ložnice, myslím, že se to nehodí.“ Šeptá jen tak polohlasem Jana, aby to neslyšeli holky v kuchyni. „Nelíbí se mi ani to, jak se tam pořád dokola dívají na ty samé díly Stargate, Je to naše ložnice, tak ať nám tam nelezou!“ „No jo, jak jim tam dám nové díly.“ Vtipkuje s ní Pavel. Jdeme se společně naobětovat. Po obědě jsou holky zase na Youtube a pouštějí si tam písničky a rozhodnou se namalovat pro mě obrázek z Botaniculy. Pavel sklízí špinavé nádoby ze stolu. Pavel chtěl jít se mnou hrát dnes Finanční svobodu, ale Jana mu to zatrhla, že bych měla raději pomáhat jí s její prací do školy. Holky mezitím malují a dohadují se spolu na tom, jak to mají namalovat, kde je podzemí a kde je strom... Pavel i Jana si jdou po obědě zdřímnout.

Ve dvě odpoledne Pavel vstává a jde si dát svačinu. „Kam jdeš tati?“ Ptá se Amálka. „Jdu pracovat, ale fouká tam jako d'as.“ Za deset minut po Pavlovi vstává také Jana. Pavel uklízí nad myčkou naběračky, které tu již dlouho visí a jsou od oleje a dává je umýt. Jana jde vyprat prádlo. Pavel sundává umaštěné kořenky z police a jde všechno omývat, pak si venku dává cigaretu. Já si jdu s Amálkou a Libuškou zahrát Lexibook na televizi. Jana pracuje na PC. Pavel venku na dvoře kouří cigaretu. Jana vstane od PC a jde připravit ovoce na šťávu pro děti. Já si s nimi zahraji virtuální tennis, bowling a skok do dálky. Jana pak zajde za Karlem, a požádá ho, aby ji přepisoval něco do školy na počítači. Amálka s Libuškou jsou na počítači a hrají si tam už zase Botaniculu. Jana dává dětem prášek na kašel a připravuje Karlovi do termosky čaj. Najednou se kuchyní ozve rána a všude po kuchyňské lince jsou střepy. Když Jana dávala do termosky s čajem po lžici med. Skleněná část uvnitř termosky praskla a střepy vylétly až ven. Naštěstí se při tom nikomu nic nestalo. Vypadá to, že Abigail zrovna spatřila někoho v okně, protože se tam zadívala a pak začala vrčet a štěkat.

Kdo to má po tom psovi uklízet?

Pavel mezitím pracuje celé odpoledne venku, štípe tam dříví a uklízí ho, pak také sbírá vajgly a po Abince hovínka v zahradě. „Když ten pes pořád sere, i když není panička doma, tak kdo to má uklízet.“ Vrací se za tmy až kolem čtvrt na 6. Pak ukazuje Jana Pavlovi tu spoušť. Když vidím, jak je z toho nešťastná pomáhám ji alespoň tím, že vše uklidím a vyluxuji a ona zatím udělá další čaj, do jiné termosky. „Jak se ti to povedlo? No to do toho nesmíš nic strkat dovnitř, jinak to praskne. Ale dá se koupit nová náhradní náplň, když z toho takhle spodem vysypeme ty střepy.“ Říká ji Pavel. Vráťí pak zase všechny naběračky na svoje místo nad sporákem. Jana pak odchází krmit zvířata a Pavel večerí zeleninu s pečivem. „Až přijdu od zvířat, pustíte mě na počítač.“ Upozorňuje obě děti Jana. „Tatínek!“ Přiběhne při večeri za Pavlem Amálka a objímá ho a mazlí se s ním, jako by dlouho neviděla. „Myšánek!“ Zopakuje několikrát Pavel. „Ami, my budeme bydlet v chomůrce!“ Říká Libuška. „Jak? V čem?“ Ptá se Pavel. „V chomůrce.“ Pak hraje Libuška Minecraft, a poté mi s Libuškou nadšeně chtějí ukázat hru Spore. S Pavlem se bavíme o počítačových hrách a já mu říkám, že by tu někde měly být mé staré hry na CD, takže prohledává šuplíky u počítačového stolu.

Divadelní představení a skupinový rozhovor

„Můžete mi někdo z vás dvou říct, kde mám telefon?“ Ptá se Pavel Amálky s Libuškou. „Já nevím, Libuna ho naposled měla.“ Říká Amálka. Jana si dává topinky s ďábelskou pomazánkou. Karel smaží bramboráky a já připravuji Amálce s Libuškou na večeri housku se salámem. Amálka s Libuškou si hrají s Abinkou, různě po ní lezou a valí se. Společně tancují na hudbu, kterou si pouštějí nahlas z počítače. Pavel smaží bramboráky a Jana sedí u počítače a učí se. Abigail zašteká a běží ke dveřím. Amálka s Libuškou nás ostatní prosí, že si pro nás nachystali nějaké divadelní vystoupení a zda nám ho prý mohou v obýváku zahrát. „Až tatínek dosmaží ty bramboráky, jo.“ Odvětí jim na to Jana. Pavel prosí holky, aby si uklidili nepořádek v obyváku mezitím stále smaží bramboráky a Jana zůstává u počítače. „Kdo rozstříhal ty papíry vedle akvária?“ Zlobí se Pavel. „Já ne! Já ne!“ Volají hned jedna přes druhou. Amálka dává k Abince Bobina, jenže s ním to ani nehne. Abinka

by byla raději, aby se rozeběhnul. Amálka hladí Bobina po hlavě, a on jí olizuje ruku. Stále dokola tak opakuje: „Lízátko, lízátko...“ Abigail začne Bobina zase honit po pokoji. Amálka za nimi leze po čtyřech. „Amálko, jsi vykoupaná!“ Říká jí Pavel. Amálka se jde dívat, jak Pavel vaří. Do toho přijde Libuška a obejmě ho a věší se mu na záda, aby na něj dostala, musí si k tomu vzít ještě židli. Pak si společně dělají srandu z nového čaje, co si koupili. „Dospělí radši to hnusný kafe...“ Libuška vlez na židli a volá divadlo a přitom zvoní na zvoneček od stropu. „Představ si že by měl žloutenku!“ Otočí se k Amálce Pavel, když dává Abigail pusy. „Kdo? Ten pes? Ten nemá žloutenku, to chytne tak toxoplazmózu spíš“ Komentuje to Jana. Jana čte různé paragrafy zákonů do školy. „Dojděte pro Káju, žádá po holkách Jana.“ „Tam je Abi, tam je Bobin! Pojd' si s ním hrát!“ Křičí Amálka na Libušku. Pes nervózně čichá všude pod stolem i na stole a za pár minut opustí místnost. Když se z kuchyně ozve: „Tady je, Abi!“ Tak odchází. Silva už je v obýváku. „Řekni ať jdou všichni dovnitř! Všichni se prosím dostaví do obýváku! Míšo, kde máš ten velký buben? Libu, jdu pro jednu tajnústku! Připravuje se na začátek představení Amálka. Chystají si Bobina vedle krbu na dříví, tomu se tam ale do začátku představení vůbec nechce čekat. Je skoro osm a Silva s Hynkem usedají na rozložený gauč. Pavel již dosmažil bramboráky a nese je s sebou do obývacího pokoje, kde už chybí jen Jana. Sedá si nejbližší do křesla a z pokoje přichází taky Karel a pohodlně si lehá na gauč. Já sedím vedle něj. Přichází Jana a sedá si na taburet před pohovkou. „Abino nech ho! Nechtej Bobina! Dobrý! Dobrý!“ Zlobí se na psa Amálka a hladí při tom Bobina, kterého si vzala do náruče. Začíná představení, obě holky bubnují na připravený bubínek a v pokoji už nikdo z domácnosti nechybí, snad jen Abigail, která byla vyhnána „na své místo“. Představení trvá asi tak hodinu, je ukončeno trochu nuceně Janou, když vidí, že Amálce s Libuškou již dochází veškerá inspirace, a už se to nějak „táhne“. Holky nám na závěr zazpívají a přesouváme se k další naplánované činnosti, a sice k mému společnému rozhovoru k této BP. Rozhovor trvá přibližně 2 hodiny. Amálka s Libuškou při něm Abigail malují a Jana přebírá ponožky. Karel se stále ještě necítí dobře, a proto odchází dříve, než rozhovor skončí. Po skončení rozhovoru kolem desáté večerní se všichni rozutečou do svých pokojů a chystají se jít spát. S Janou ale až do půl třetí pracuji na její seminární práci do školy.

Příloha 3: Scénář rozhovoru

1) Pozdravení a neformální debata.

Optání se, jak se dotazovanému daří a co je u něho nového. Tato část zpravidla není součástí transkripce rozhovoru.

2) Představení výzkumu a svolení k jeho nahrání

Např. *Chtěla bych si teď s tebou popovídat o tom, co to pro vás znamená mít doma pejska. Ráda bych si naše povídání nahrála na můj telefon, pokud ti to nebude vadit. Tenhle rozhovor mi pomůže zjistit odpovědi na otázky, které si kladu ve své bakalářské práci. Rozhovor je anonymní, proto se nemusíš se bát, že někde bude uvedeno tvé jméno. Chceš se mě teď ještě před rozhovorem na něco zeptat?*

3) Rozhovor

a) Informace o psovi

- **Jak se Váš pes jmenuje a jak je starý?**
- **Komu pes patří?**
- **Odkud Vašeho psa máte?**
- **Pořídil/a jste si psa jako štěně nebo jako dospělého psa?**
- **Je toto Váš první pes? Ne? Tak kolikátý?**
- **Kdy jste si pořídil/a svého prvního psa?**

b) Informace o domácnosti

- **Kolik členů má Vaše domácnost?**
- **Můžete mi zhruba popsat vaši domácnost? Říci jména jejich členů a příbuzenské vztahy mezi nimi?**

c) Důvody k pořízení psa

- **Co bylo důvodem k pořízení si Vašeho psa / dalšího psa?**
- **Jaké faktory byly pro Vás při výběru psa nejdůležitější?**
- **Kdo z domácnosti přišel s nápadem pořídit si psa? Co ho k tomu vedlo?**
- **Proč jste si vybral/a právě toto plemeno?**
- **Nesouhlasil některý z členů rodiny s pořízením psa? Komu to vadilo a proč?**
- **Dá se tedy říci, že došlo před pořízením psa k dohodě všech členů domácnosti?**

d) Vliv psa na vztahy v domácnosti – péče o psa

- **Považujete Vašeho psa za člena rodiny? Dá říci, že Vám na něm záleží stejnou měrou jako na ostatních lidských členech rodiny?**
- **Máte pocit, že se nějak změnila povinnost členů domácnosti s příchodem psa?**
- **Můžete mi říci, kdo z domácnosti se o psa stará nejvíce a kdo naopak nejméně?**

- **Máte v domácnosti rozdělené, to kdo psa krmí, kdo jej venčí a další činnosti spojené s péčí o psa?**
 - **Kdo z členů domácnosti psa venčí? Kolikrát za den psa venčíte?**
 - **Kdo z členů domácnosti psa krmí? Kolikrát za den psa krmíte?**
- e) Čas respondenta strávený se psem
- Kolik času denně se psem strávíte?
 - Chtěl/a byste se psem trávit více času, než je tomu nyní? Co Vám v tom nejvíce brání?
- f) Čas členů domácnosti strávený se psem
- **Chodí nebo chodil někdo z domácnosti se psem na cvičiště?**
 - **Účastnil se někdy někdo z domácnosti se psem výstavy?**
 - **Trávíte jako domácnost/rodina společně volný čas?**
 - **Zapojuje se pes do společných aktivit s Vaší domácností? Ano? Do kterých například? Jak to obvykle probíhá?**
 - **Jezdíte také na společné dovolené se psem? Ano a máte pocit, že Vás to nějak omezuje? Kupříkladu při výběru a plánování dovolené.**
 - **Máte psa dát komu na hlídání? Ne? Z jakého důvodu?**
- g) Vliv psa na vztahy v domácnosti
- **Jaká pozitiva podle vás pes domácnosti jako celku přináší?**
 - **Myslíte si, že pořízení psa nějak ovlivnilo vaše vztahy uvnitř domácnosti? Máte pocit, že po pořízení si psa spolu domácnost tráví více času?**
 - **Našel/ našla byste naopak nějakou skutečnost týkající se psa, co domácnost rozděluje, byť jen názorově?**
 - **Pokousal někdy pes někoho z rodiny? Jak se to stalo? Jak jste poté na psa zareagovali?**
 - **Ovlivnilo nějak pořízení si psa váš vztah s partnerem?**
- h) Místo psa v domácnosti a jeho ovladatelnost
- **Měla někdy Vaše fenka štěňátka? Jak to ovlivnilo chod domácnosti? Co všechno se tomu muselo podřídit?**
 - **Probíhají někdy výměny názorů mezi členy domácnosti, kvůli tomu, kdo má jít v tu chvíli psa venčit?**
 - **Chováte v domě ještě jiné zvíře než psa? Myslíte si, že se psovi dostává více pozornosti než Vaší kočce?**
 - **Zničil Vám pes nějaké zařízení v domě? Jak na to členové domácnosti reagovali?**
 - **Vadí někomu z domácnosti, že pes po sobě po domě zanechává chlupy? Kdo je po něm uklízí?**
 - **Stává se někdy, že je pes na někoho z domácnosti nepříjemný? Vrčí nebo cení zuby?**
 - **Můžete psovi při krmení Vy a ostatní členové domácnosti vzít potravu?**

- **Pokud pes někde udělá nepořádek, kdo z domácnosti to půjde po psovi uklidit?**
- **Máte někdy problém s tím, že někdo ze členů domácnosti psa moc rozmazluje?**
- **Máte naopak pocit, že je na něj někdo příliš přísný?**
- **Kdo a jak trestá psa při projevu nežádoucího chování?**
- **Jezdí s Vámi pes autem? Kde je jeho místo?**
- **Kde Váš pes nejčastěji odpočívá? Má pes svůj pelíšek?**
- **Může s Vámi spát v posteli? Nevadí to někomu z domácnosti?**
- **Může ležet na pohovce nebo v křesle? Nevadí to někomu z domácnosti?**
- **Krmíte psa, když vy sami zrovna jíte? Nevadí to někomu z domácnosti?**
- **Skáče po Vás pes, když se vrátíte domů?**

i) Výdaje spojené se psem

- **Vadí někomu z domácnosti výdaje spojené se psem?**
- **Kolik za psa v průměru měsíčně utratíte?**
- **Jaká byla nejvyšší vynaložená částka za psa? Za co to bylo?**

j) Vliv na socializaci dětí

- **Jaký vliv měl příchod psa do domácnosti na Vaše děti?**
- **Myslíte, že je něco, co Váš pes děti naučil?**
- **Hrají si někdy Vaše děti se psem? Jakým způsobem? Jak často?**
- **Mají Vaše děti vůči psovi nějaké povinnosti? Jak je plní? Myslíte si, že to dělají rády?**

k) Vliv na navazování nových vztahů a denní trajektorie

- **Chodí pes na procházce na vodítku nebo na volno?**
- **Tahá pes na vodítku nebo jde s Vámi klidně Vaším tempem chůze?**
- **Poznal/a jste jen díky Vašemu psovi nějaké nové lidi a navázala nové kontakty a vztahy s lidmi, se kterými jste se dříve neznala nebo nebavila? Kdo Vám z nich nejvíce uvízl v paměti?**
- **Dá se říci, že jste si kvůli psovi našel/ našla nové přátele? Chodil/a jste se psem na cvičiště? Našel/ našla jste si tam nějaké přátele?**
- **Máte pocit, že když venčíte svého psa, je pravděpodobnější, že Vás někdo osloví, než když půjdete sám/sama?**
- **Změnil se nějak Váš pohled na lidi se psy, potom co jste si sama psa pořídila? Jak? Jste k nim shovívavější nebo naopak?**
- **Už se Vám někdy při venčení psa stalo, že na Vás někdo byl kvůli vašemu psovi hrubý?**
- **Stalo se Vám někdy venku na procházce, že to byl pes agresivní vůči osobám kolem? Jak jste na to reagoval/a?**
- **Máte nějaké trasy tady v okolí, kam se psem opakovaně chodíte?**

l) Modelové situace:

- **Jak byste zareagoval/a v situaci, kdy by se Vás partner zeptal: Bud' já, nebo pes?**
- **Jak byste zareagoval/a v situaci, kdy by vašim sousedům pes vadil, a neexistovala by jiná možnost, než zůstat a psa dát pryč nebo se spolu se psem odstěhovat?**
- **Jak byste zareagoval/a, kdyby lékař zjistil, že Vaše dítě trpí alergií na psy a doporučil Vám se psa zbavit?**
- **Jak byste zareagoval/a, kdy byste si uvědomil/a, že se u vás pes vlastně nemá příliš dobře. Nikdo na něj nemá čas, venčí se většinou jen sám na zahradě, je neposlušný a nevychovaný?**

4) Závěr rozhovoru

- **Přáli byste si něco, co se týče Vašeho psa změnit?**
- **Máte v plánu si v budoucnu pořídit dalšího psa?**
- ***Chtěl/a byste teď ještě něco důležitého doplnit, na co jsem se nezeptala?***

5) Informační otázky

Zjištění sociodemografických údajů o respondentech (věk, bydliště, vzdělání, zaměstnání)

6) Rozloučení

Např. *Na konci rozhovoru bych Vám chtěla moc děkovat za příjemné popovídání. Pokud Vás k tomu ještě cokoliv napadne, budu ráda, když se mi ozvete.*

Příloha 4: Ukázka transkripce rozhovoru včetně obrazové přílohy

Rozhovor č. 1: domácnost Novákových

Situační kontext a průběh rozhovoru:

Tento rozhovor probíhal v domácnosti dotazovaných po mém šestidenním pozorování. S rozhovorem všichni dotazovaní předem souhlasili. Sedli jsme si všichni společně kolem stolu v kuchyni. Atmosféra před rozhovorem vycházela z „divadelního představení“, které si pro nás připravili nejmladší z domácnosti osmiletá dvojčata Amálie a Libuše. Nejlépe ji zachycuje předchozí zápis ze zúčastněného pozorování v rodině a transkripce diskuze před samotným rozhovorem. Během rozhovoru Amálie a Libuše dostaly za úkol namalovat fenku Abigail. Respondentka Jana měla na klíně velký koš s vypranými ponožkami, které během rozhovoru třídila a dávala dohromady. Ostatní členové domácnosti jen seděli, poslouchali a odpovídali. Bylo asi po osmé večer, ačkoliv jsem se chtěla sejít k rozhovoru dříve, přizpůsobila čas rozhovoru přáním respondentů. Nutno ještě zmínit, že respondent Karel v době konání rozhovoru zápolil s chřipkou. Rozhovor probíhal tak, že jsem položila otázku a odpovídal, kdo na ni chtěl odpovědět. Některé otázky byly přímo položeny konkrétním respondentům. Často se stávalo, že jeden respondent mluvil přes druhého. Nikoho jsem v průběhu odpovídání nezastavovala nebo neusměrňovala. Tyto skutečnosti později znesnadnily transkripci rozhovoru. Během rozhovoru došlo k několika vzájemným konfrontacím, které byly pro respondenty zjevně nepříjemné. Nicméně po skončení rozhovoru se nikdo z dotázaných nezdál být jakkoliv vyvedený z míry.

Délka rozhovoru: 95:40

Můj vztah k respondentovi:

Se všemi respondenty, kromě Hynka se znám již od útlého dětství, díky mé rodinné známé Ivetě (viz rozhovor č. 10). Janě a Pavlovi jsem byla na svatbě, když mi byl jeden rok. Pak jsem byla také na jejich druhé svatbě, která se konala minulý rok společně s respondentkou Ivanou, jež je dlouholetou přítelkyní Jany (viz rozhovor č. 9) S jejími dětmi jsem často trávila celé prázdniny.

Popis respondentovi domácnosti:

Domácnost Novákových žije v domě rodičů Jany. (Proto níže uvádím také jejich sociodemografické údaje. Přestože nebyli dotázáni, v rozhovoru se o nich respondenti zmiňují. Mimo to Ervín navštěvuje domácnost minimálně jednou týdně a často pro domácnost zajišťuje nákupy.) Rodiče Jany bydlí asi 5 kilometrů daleko. Jana žije v domě už útlého dětství, později se sem k ní přistěhoval její manžel Pavel, se kterým má čtyři děti. Nejmladšími členy domácnosti jsou osmiletá dvojčata Amálie a Libuše. Nejstarší ze všech dětí je devatenáctiletý Karel trpící Aspergerovým syndromem. S její dcerou Silvií, které je šestnáct let, tu přibližně rok bydlí její dvacetiletý partner Hynek. Domácnost s nimi sdílí ještě pětiletá fenka německého boxera Abigail.

Lidé žijící v domácnosti:

Jana - Pohlaví: žena; Věk: 41; Vzdělání: SŠ - zemědělská; Zaměstnání: studentka oboru sociální práce, sociální pracovnice v denním stacionáři pro seniory; Rodinný stav: vdaná.

Pavel – manžel Jany; Pohlaví: muž; Věk: 40; Vzdělání: SOU - zemědělské; Zaměstnání: automechanik nákladních vozů; Rodinný stav: ženatý.

Karel – syn Jany a Pavla; Pohlaví: muž; Věk: 19; Vzdělání: ZŠ; Zaměstnání: student SOŠ – počítačová grafika; Rodinný stav: svobodný.

Silva – dcera Jany a Pavla, Pohlaví: žena; Věk: 16; Vzdělání: ZŠ; Zaměstnání: studentka SOŠ branding; Rodinný stav: svobodná.

Hynek – partner Silvy, Pohlaví: muž; Věk: 20; Vzdělání: SOŠ; Zaměstnání: dělník ve firmě s hutním materiálem (ve stejné firmě jako Pavel); Rodinný stav: svobodný.

Amálie - dcera Jany a Pavla, dvojče Libuše Pohlaví: žena; Věk: 8; Zaměstnání: žákyně základní školy; Rodinný stav: svobodná.

Libuše - dcera Jany a Pavla, Pohlaví: žena; Věk: 8; Zaměstnání: žákyně základní školy; Rodinný stav: svobodná.

Mimo domácnost žijí rodiče Jany:

Dana – matka Jany, Pohlaví: žena; Věk: 64; Vzdělání: SŠ – zdravotní laborant; Zaměstnání: v důchodu; Rodinný stav: vdaná.

Ervín – otec Jany, Pohlaví: muž; Věk: 65; Vzdělání: SOÚ – klempíř, pokrývač; Zaměstnání: v důchodu, přivydělává si jako klempíř; Rodinný stav: ženatý.

Psi:

Abigail - Pohlaví: fena; Plemeno: německý boxer; Věk: 5 let

Postavy v rozhovoru:

Tazatel: Michaela (T)

Respondentka: Jana (J)

Respondent: Pavel (P)

Respondent: Karel (K)

Respondentka: Silva (S)

Respondent Hynek: (H)

Respondentka Amálie: (A)

Respondentka Libuše: (L)

Atmosféra před samotným rozhovorem:

K: Táhni k čertu! Proč na mě prskáš?!

P: Nech toho!

H: Nech toho!

K: Proč na mě prská? (Stěžuje si)

L: Nemám tě ráda!

J: Karle, prosím tě ty na nikoho neprskej a ty Libuško, toho taky nech!

K: Ale to vona to na mě dělá!

L: Já syčím.

J: Tak ani nesyč! Libuško, přestaň! (rozzlobí se) Řápete všichni, tak nemusíte jen přes druhého prskat a řápat na sebe, syčet a podobně. Libu, tady si sedni a budete u toho přebírat ponožky.

K: Proč si myslíš, že jí říkám, ať táhne k čertu...

(Libuše a Amálie se na sebe zatím smějí a dělají různé obličejy.)

T: Holky vy zatím tady můžete Abinku namalovat, tady máte papír a pastelky vám hned donesu.

J: Jo, tady si sedni! Budete tady u toho přebírat ponožky.

L: Joo, ježišíí.

H: No a Amálka si vezme Bobina.

L: Já chci Bobina!

A: Já budu malovat Abinku.

L: Já taky. Já zkusím taky Abinku namalovat, ale moc to neumím.

J: Akorát kdo nebudete mluvit, tak nedělejte rámus, jinak by to nebylo slyšet.

T: No klidně můžete jeden na druhého reagovat a odpovídat všichni kdo k tomu máte, co říci.

H: To bude formou diskuze, jo?

K: Takže je to diskuzní fórum.

T: Klidně i tak by se to dalo nazvat.

K: Ještě dotaz: Je trolling povolen?

S: Nééééé.

H: Nééé, Kájo teď je to vážný, je to kvůli škole!

J: Je to bakalářská práce Karle!

H: Kájo, co řekneš, tak bude zveřejněno.

T: Jasně, celý rozhovor bude nahráván a pak se přepíše a bude to příloha k mojí bakalářce.

Rozhovor:

T: Začnu tím, že se Vás zeptám, jak je Abinka stará? Kdo z vás to bude vědět?

S: Jo, pět let.

A: Jááááá! Pět let.

S: No nebo pět a půl. V srpnu... né červen...

J: Naše Abina se narodila na den přesně, po narození babičky Běty 1. července 2010. Což je strašně zajímavý.

T: A komu si myslíte, že Abigail patří? "

P: No Silvince, Silvince!

K: No Silvince!

J: Majitel je Silvie Nováková, Černákov 769.

T: Neřeknete, že rodině?

J: Ne.

P: Néé.

K: No tak né, protože to ona ji chtěla.

S: No tak patří mě, protože já jsem ji chtěla, ale jakoby třeba koho víc poslouchá, tak to je mamka.

T: A od koho ji máte? Kde to bylo a kolik třeba měli štěnat, jestli mi to můžete zhruba popsat.

S: No kousek od Dobrušky to bylo, co jsme se byli na ni podívat.

K: No vypadalo to, že jich bylo osm, nebo tak nějak.

...

T: Co pro Vás bylo nejdůležitější při výběru psa? Proč jste si vybrali právě tohoto psa?

P: No tak já jsem vůbec nechtěl psa. Nechtěl.

K: Ani já ne.

P: No to chtěli děti a ještě ke všemu malýho psa jako štěně...

K: No asi já ne, já jsem se o tom třeba hodně bavil s dědou a s tím, že oba jsme to viděli tak, že nám to přišlo nelogický.

H: Tak Kájovi přijde nelogický, jakýkoliv zvíře v tomhle baráku.

K: No tak když se na to podíváš z té užitkový stránky, tak takovýhle zvíře, by mělo bránit jiná zvířata, když už tady máme takový zvěřinec. Takže jediný, co za tu dobu, za těch pět roků, co ji prakticky máme, co dokázala udělat, tak je povraždit minimálně deset slepic...

S: Tak ale chápej, že je to lovecký plemeno...

K: ...a minimálně dva králíky a když byla ještě štěně tak ještě i něco navíc. To je přesně na vyznamenání.

H: Kájo, chápej, že je to loveckej pes a ty zvířata když by byly tady volně otevřený a puštěný každej den, tak by si na ně za ty roky zvykla. Kdyby tady pořád puštěný po tom jejím příjezdu sem. Ale protože jsou ty zvířata zavřený a oddělený od toho psa, takže prostě když se pustí, tak ten pes to zvíře vidí jako narušitele v tu chvíli a protože má loveckej instinkt, tak ho prostě zabije. Zatímco, kdyby ty zvířata byly tady volně puštěný každej den, už od jejího příjezdu, tak by se tohle nemohlo stát, protože ten pes je na ty zvířata zvyklý. A když holt uteče slepice, tak už je to holt bohužel její boj.

...

T: Takže proč jste si vybrali právě tohle plemeno?

P: Tak protože už jsme ho měli.

S: No protože jsme ho měli už předtím, že jo. No prostě logika.

J: No tak já jsem v době, když jsem dostala od pana Sochúrka Maxe, tak jsem říkala, že bych si v životě jako sama, svévolně tohle plemeno nevybrala, dokud jsem vlastně nepoznala toho Maxe, takovou jako jeho milost, přítulnost a disciplínu. To byl velice dobře vycvakaný pes.

H: No a kde se stala chyba? (Šeptem.)

J: ... Kterej ale na druhou stranu měl zápory toho plemene. Jo, že jsem si vlastně přivedla dospělého, postaršího psa do rodiny k malým dětem tehda ještě a nebyl s ním jedinej problém a konflikt teda. To je větší pes, obranář, ale opravdu neskutečněj pro tu rodinu, tak z toho důvodu jsme pak teda, potom co nám umřel Maxík, zase tu náhradu a našla se Asta. Tu objevil Pavel na internetu. Jeli jsme tam teda po nějakým půl až čtvrt roce když to objevil. Někdy po Vánocích to bylo myslím, co jsme pro ni jeli. Achchh a po tom všem už teda Pavel nesdílel podobné nadšení, když jsme teda po té Astě chtěli další nějaké štěně. Vědom si náročnosti péče o čtyři děti a tak, takže jsem ho k tomu docela dost ukecávala a tak jsme se na štěňata byli nejdřív podívat, což tam byl s náma. Pak už ale s náma nejel a já jsem tam se Silvinkou jela sama. Nakonec jsem ale nepřikládala nějak zásadní váhu jeho nesouhlasu, že toho psa nebo to štěně nechce.

K: Mami? Teď jsem si na něco vzpomněl.

J: Takže když jsem se pro to rozhodla, tak jsem tam viděla nějakou šanci v tom, že Silvince bylo jedenáct, že si vychová z toho štěňátka psa k sobě i protože si ho přála a protože vím, že chtěla shodit něco na váze, takže ta šance, že by ji ty aktivity s tím psem ji k tomu mohly pomoci. Prostě, aby měla kamaráda, který ji zajistí ten potřebný pohyb.

K: Hmm no. (Nesouhlasně mručí.)

J: Já jsem opravdu doufala v to, že dcera tohle zajistí, protože jsem si byla vědoma svých časových limitů, vzhledem k těm povinnostem jaké mám.

K: No jo ale teď za těch pět roků, jaký to je? Vždyť je to pořád to samý.

S: Né to ne.

K: Myslíš si, že se tady dal jakýsi slib, že se tu dal takový slib, že po Abině, tady už žádný pes nebude. Pamatuju si to, že se tady tohle řeklo.

H: To sis taky stěžoval pořád, Kájo?

J: A kdo to jako řekl? Ty to říkáš, se to řeklo... to někdo musel říct. Tak se jenom ptám, když si to tak dobře pamatuješ, tak kdo to řekl?

A: Tatínek to nebyl.

K: Mám takové podezření, žes to byla ty. (Jana) Protože tys byla alespoň trošku zklamaná z toho, jak se Silvinka stará o toho psa a že by to prostě mohlo být celkově lepší.

S: Tak já jsem taky prostě v tu dobu byla de facto dítě, který neutáhne takovou velkou obludu na vodítku, nooo. (Skoro neslyšně).

J: Ty jsi ve svých jedenácti letech vážila víc než já v té době.

S: Ale tak já neříkám, že bych to nezvládla.

K: Heh. (Posměšně)

S: Neměla jsem prostě takovej ten ráz a tohleto na toho psa, prostě, že jo.

P: Hlavně, že ho teď už máš. (Rýpavě)

S: Ale já nevím, ale možná ale možná... že třeba teďka kdybych dostala štěně se tak strašně už třeba nechovám už, já nevím, že jo...

K: Heh heh.

H: Kájo, nesměj se. Ty kdybys dostal vola, tak ti chcípne hlady.

S: Tak třeba když to vezmeš jako, teď tak myslím, že třeba už ten ráz jako mám větší prostě.

K: He he he hee.

S: Většinou když na toho psa zařvu, tak mě prostě většinou poslechne a v těch jedenácti letech mě ten pes totálně ignoroval.

J: No protože už je za těch pět let vychovaná a není to pubertální půlroční nevyvážený štěně.

S: No to jo, ale zase mě už není jedenáct.

J: Jo tobě není jedenáct a za těch pět let sis taky osvojila nějaký dovednosti, co ano, co ne. Samozřejmě, že bys mohla třeba víc..

...

P: No já byl proti, já jsem nechtěl psa.

S: Ale tak potom jsi stejně řekl, že joo.

P: No já jsem neříkal, že jo. Já jsem psa určitě nechtěl.

K: Já si pamatuju, jak jsem mluvil s dědou a když jsem se pak asi do necelého týdne dozvěděl, že máme nového psa tak..

S: Já vím, že děda, ten byl fakt jako vyloženě proti..

K: Ano ten vám vyloženě řekl, že jste blázní, ano ten takovýhle slova použil. Dobře si to pamatuju.

S: Jo to vím, ten říkal, že prostě ne a hned řekl, proč chcete zase psa. No vím, že děda byl vyloženě proti, na tatku to si moc nevzpomínám, co říkal on, Kája ten to tak nějak překousl...

P: Heh. (Udivěně)

K: He he he. (Výsměšně)

T: Berete Abigail, jako člena rodiny?

P: Určitě jooo.

S: Joo.

T: A záleží Vám na ní stejně jako na ostatních členech rodiny?

P: To ne, je to pes!

J: Ne, je to pes.

S: Já nevím, tak mě jako docela jo.

P: Tak je to pes prostě, není to úplně stejný jako člověk.

K: Správně, a proto mi na ni jako na člena rodiny stejně nezáleží.

J: Je to zvířecí člen, plnohodnotný zvířecí člen rodiny.

P: Kdyby měl umřít pes nebo dítě, tak určitě pes.

J: Ale hlavně člověk vědomě ví, že ten pes se dožije přibližně nějakých deseti let, takže ten vztah je trochu jiný.

...

Obrázky:

Obrázek 1: Obrázek, který namalovala respondentka Amálie. Na obrázku je její sestra Silvie, venčící fenku Abigail a kocour Bobin.

Obrázek 2: Obrázek, který namalovala respondentka Libuše. Na obrázku je její sestra Silvie, venčící fenku Abigail a kocour Bobin.

	DĚTI	ŽIVĚNAT	PSI, kocour	SVACI	VEGETE	úklid	Hygiena	Lux	ZAHRADA
PODĚLÍ	R O	R H	R V	R V	H M	H ₁ S	A ₁ H	T	T přívaz H
ÚTERÝ	H T	H H	K L	H S	T M	H ₁ S	L ₁ S	T kaj'a	T H H STŘEDA
STŘEDA	H M	H M	K K	M H ₁ S	S S	M _K	S, K	-	TATA
ČTVRTEK	H S	H M	K K	M S	S (T)	T	K K	-	-
PÁTEK	H S(K)	H M	K S	S S	-	S- palač.	S (K)	KI	TATA KDY... kaj'a - Sevací
SOBOTA	peřprava - MAMA	H H	H H	S M	-	H	M K	K K	TATA kaj'a - Hvíz
NEDĚLE	MAMA			S S	S. I. I. K	K	K R	R	TATA

1500 000 400 000

Obrázek 3: Týdenní rozpis povinností členů domácnosti.

Obrázek 4: Fenka Abigail na posteli v ložnici respondentů. Foceno v době nepřítomnosti všech členů domácnosti.

Obrázek 5: Fenka Abigail na posteli v dětském pokoji respondentek Amálie a Libuše. Foceno v době nepřítomnosti všech členů domácnosti.

Obrázek 6: Fotografie pelíšku fenky Abigail a kocoura Bobina, jehož pelech je umístěný nad pelechem fenky.

Obrázek 7: Respondentka Libuše se právě připravuje do školy, fenka Abigail na to pravidelně "dohlíží".

Obrázek 8: Pokud chce být fenka Abigail puštěna zpátky do domu, zaškrábe si na okno.

Obrázek 9: Fenka Abigail při ranním krmení.

Příloha 5: Ukázka kódovníku v programu MAXQDA

The screenshot displays the MAXQDA 12 software interface. The top menu bar includes options like 'Projekt', 'Editovat', 'Náhled', 'Dokumenty', 'Kódy', 'Proměnné', 'Analýza', 'Smíšené metody', 'Vizuální nástroje', 'Reporty', 'MAXDictio', and 'Nápověda'. The main window is divided into three panes:

- Left Pane (Soustava dok...):** A hierarchical tree view of documents. It shows folders like 'Dokumenty' (1261) and 'Rozhovory' (1231). Under 'Rozhovory', there are sub-items like 'Ivana a Robin rozhovor' (90) and 'Regina rozhovor' (81).
- Middle Pane (Soustava kódů):** A codebook structure. It lists various codes under categories like 'Sety' (1260) and 'Péče o psa' (208). Codes include 'Kdo se stará nejvíc a kdo nejméně' (12), 'Rozdělená péče' (12), 'Venčení psa' (41), 'Na vodítku/na volno' (14), 'Trasy na procházku se psem' (14), 'Krmení psa' (22), 'Koupání psa' (15), 'Veterinář' (16), 'Péče o srst' (9), 'Čistění zubů' (2), 'Uklizení po psovi' (16), 'Čas strávený se psem' (134), 'Vliv na vztahy v domácnosti' (508), 'Vliv na vztahy mimo domácnost' (88), 'Nové kontakty díky psovi' (18), 'Kamarádi peskaři' (11), 'Pravděpodobnost oslovení' (12), 'Náзор na pejskaře' (13), 'Agresivní na kolemjdoucí' (24), 'Nepřijemní kolemjdoucí' (10), 'Vliv na socializaci dětí' (30), 'Hra dětí a psa' (8), 'Povinnosti dětí vůči psovi' (11), 'Modelové situace' (56), 'Já nebo pes?' (13), 'Problém se sousedy' (18), 'Alergie na psy' (13), and 'Nedostatek času na psa' (12).
- Right Pane (Prohlížeč dokumentů):** A document viewer showing a transcript of a conversation. The text is numbered from 45 to 65. The document title is 'Iveta a Petr rozhovor'. The transcript includes dialogue between 'I' (Iveta) and 'T' (Petr) about their dog, its care, and their relationship.

At the bottom of the interface, there is a status bar showing '0' and '1' icons, and a note: 'Jednoduchý vyhledávací dotaz (OR kombinace kódů)'.